

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2025. XV. évfolyam 1. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László (2016-ig), Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2025
XV. évfolyam 1. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos:
Bárdos László (2016. júliusig)
Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Litera-Túra folyóirat

<http://www.litera-tura.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar SzínházTechnikai
Szövetség**

<http://msztsz.hu/szinpad/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

Gondola Kulturális Magazin

[https://bg-
bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/](https://bg-bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/)

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Litera-Túra Művészeti Magazin:

https://www.facebook.com/pg/literaturamuveszetimagazin/posts/?ref=page_internal

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(az oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon voltak elérhetők a szerzők további művei*)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KŐ-SZABÓ IMRE: *Színlelt szerelmek*

<http://mek.oszk.hu/19400/19435>

MOSONYI KATA: *A vég küszöbén*

<https://mek.oszk.hu/23800/23865/>

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó **RIPORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

SZ. PÓRDY MÁRIA: *Rigó árnyékágon*

<https://mek.oszk.hu/11000/11044/>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

* A MEK átalakulása miatt ez az elérés (kapcsolódó oldalak) megszűnt. Akit érdekelnek, a MEK kezdőoldaláról a szerző nevére keresve elérhetőek. [szerk.]

TARTALOMJEGYZÉK

A. K. ANDRÁS.....	72
A. TÚRI ZSUZSA	120
AMBRUS JÓZSEF	50
ÁRVAI EMIL.....	66
B. MESTER ÉVA.....	111
BALOGH ÖRSE	101
BARANYI FERENC	12
BÁRDOS LÁSZLÓ.....	140
BERZSENYI DÁNIEL	66
BIBOR ISTVÁN.....	71
BODNÁR LÁSZLÓ.....	78
BODÓ CSIBA GIZELLA	80
BÖRÖCZKI MIHÁLY.....	74
BUDA FERENC.....	84
ČEPERIĆ-BILJAN MIHOVILA	24
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	119
DARVAS JUDIT	11, 14, 52, 128, 136
DEDIK JÁNOS	76
DIENES TIBOR.....	64
DOBROSI ANDREA	79
DUDÁS ÉVA	47
EGERVÁRI JÓZSEF	115
ELI MEON	65
FÁBIÁN MÁRIA	42, 139, 146
FEIGE MÁRTA	124
FELLINGER KÁROLY	103
FETYKÓ JUDIT.....	143
FÖLDESDY GABRIELLA.....	122
FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN	8
GÓSI VALI.....	43
GUTI CSABA.....	39
HABOS LÁSZLÓ	131
HAJNAL ÉVA.....	67
HALÁSZ ERZSÉBET	127
HORVÁTH HOITSY EDIT.....	104
JÓLJÁRT ANITA	69
JÓNA DÁVID.....	27
KARAFFA GYULA.....	29, 30, 31, 32, 33
KERESZTURY DEZSŐ	53, 56, 57, 58
KETYKÓ ISTVÁN.....	118
KOLUMBÁN JENŐ	113
KOOSÁN ILDIKÓ	46
KORIM LÁSZLÓ	87
KOTASZEK HEDVIG	37, 88, 107, 109
KOVAČIĆ NINA.....	24
KOVÁCS LÁSZLÓ (KOVYCS)	114
KOVÁCS MARIANNA.....	26
KOZÁK MARI.....	130

KŐ-SZABÓ IMRE.....	137
KÖVES JÓZSEF	9
KRÁNITZ LAURA.....	77
KULCSÁR TIBOR	61
MÁNDY GÁBOR.....	34
MESTER GYÖRGYI	82
MOLNÁR EDIT.....	49, 103
MOLNÁR G. KRISZTINA	112
MOSONYI KATA	7, 15
NAGY JÁNOS.....	119
NYAKÓ ATTILA	125
OROSZ MARGIT.....	63
ÖTVÖS NÉMETH EDIT	62
PÁNTI IRÉN	132
PÉTER ERIKA	52
PETHES MÁRIA.....	25
PÓRDY K. JÓZSEF	45
REJTŐ GÁBOR.....	28
RIERSCH ZOLTÁN	70
SITKU RÓBERT	75
SZ. PÓRDY MÁRIA	44
SZABÓ JUDIT	117
SZABÓ LŐRINC	66
SZEDŐ TIBOR	129
SZEGŐ JUDIT.....	38
SZEPESI JOLKA	126
SZESZTAI ZSUZSA	89, 90
SZOLLÁTH MIHÁLY.....	95
SZOLLÁTH MIHÁLY.....	96
SZOLNOKI IRMA	108
TRAUTSCH TÍMEA.....	125
TRSTENJAK SILVA	24
TÚRMEZEI ERZSÉBET.....	66
UMHAUSER FERENC.....	85
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF.....	110
VARJÚ ZOLTÁN	68
VASADI PÉTER.....	13
VERASZTÓ ANTAL.....	97
VERRASZTÓ GÁBOR.....	102
VIHAR JUDIT	24, 105
VUKELIĆ ROŽIĆ ĐURĐA	24

HÍREK — MEGJELENÉS

MOSONYI KATA: A valóság nyelvi inkarnációi
Vár Ucca Műhely Könyvek 82., Veszprém, 2025.
Szerkesztette: Fenyvesi Ottó és Kilián László

HÍREK — KIÁLLÍTÁS

Jókai Mór élete képeken

FÜZY-MOLNÁR ZOLTÁNnak

fotókiállítása volt

Virtuális fotókiállítás

Időpont: **2025. február 1-28.**

Helyszín: online program - **Wekerlei Könyvtár honlapja és Facebook oldala**

Az online fotókiállítás megtekinthető február 1-28. között a könyvtár honlapjain és Facebook oldalán.

Helyszíni fotókiállítás

Időpont: **2025. február 1-28. - nyitvatartási időben**

Helyszín: **Wekerlei Könyvtár** - 1192 Budapest, Kós Károly tér 9.

A helyszíni fotókiállítás megtekinthető február 1-28. között a Wekerlei Könyvtárban.

HÍREK — GYÁSZ

KÖVES JÓZSEF ([Budapest, 1938. július 7.](#) – [2025. január 6.](#)) magyar könyvkiadó, író, újságíró

1961-1962 között a [MÚOSZ Újságíró Iskola](#) diákja volt. 1975-1981 között az ELTE BTK könyvtár-magyar szakos hallgatója volt.

1959-1970 között az Állami Könyvterjesztő Vállalat propaganda előadója volt. 1970-1972 között egy üzemi lapnál volt újságíró.

1972-től öt évig a Művelt Nép Könyvterjesztő sajtócsoportjának vezetője volt. 1977-1985 között a [Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése](#) propagandaosztályának vezető helyettese volt. 1985-től a Rádióban dolgozott. 1990-ben a 7Lapnál volt újságíró és szerkesztő. 1992 óta a K.u.K. Könyvkiadó vezetője.

Művei:

Hullámvasút / Isten az ablakban / Zsácutca (kisregények, 1968)

Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj (mesejáték, 1979, 1987, 2002, 2015)

A könyvnapok 50 éve (tanulmány, 1979)

A közös kutya (ifjúsági regény, 1982-1983, 1987, 2004)

Labdarúgás alulnézetben ([Gál Róberttel](#), riportregény, 1983)

A griff-licenc (szatirikus kisregény és elbeszélés, 1984)

Álmaink idegen városa (elbeszélések, 1989)

Nagy vicckönyv I-II. ([Menkó Lászlóval](#), 1995-1996)

Poénparádé (1997)

Kebelbarátok könyve (antológia, összeállította [Baranyi Ferenc](#)cel, 1997)

A legnagyobb vicckönyv 10000 viccel (1999)

Ha jól emlékszem... Egyik életem (2002)

Könyvhetek krónikája. Az Ünnepi Könyvhét 75 éve ([Murányi Gáborral](#), 2004)

Monet kertje – meg minden (elbeszélések, versek, 2008)

Kis-nagy vicckönyv. A legnagyobb vicckönyv kisöccse 3500 viccel (2002)

Lájkolom a magyar nyelvet. Versek (2011)

Bambi, fecske, szocreál. Szubjektív szótár (2013)

A csöszmődi borszálló. Szatirikus regény (2014)

Ki hallgat meg egy villamost? Novellák, egypercesek (2015)

Elfelejtett királynők – Szépségek és sorsok (2016)

A hűség négy lábon jár. Magyar írók kutyákról; vál., szerk. Köves József; K. u. K., Budapest, 2017 (*Kutyatár*)

Bambi, Közért, kupleráj. Szubjektív szótár; K.U.K., Budapest (2018)

Hajlékony hajléktalan. Regény. Budapest (2019)

Színházi anekdoták. Mosoly mindenkinek; gyűjt., vál. Köves József, ill. Török Tivadar; K.u.K., Budapest (2019)

Isten veled, tiszavirág!; Kossuth, Budapest (2020)

Zsebre tett kézzel. Prehumusz versek; Papirusz Book, Budapest (2021)

Szemenszedett irodalomtörténet. Elolvasókönyv. K. u. K., Budapest (2022)

A betörő és a dizőz. Regény. K. u. K. Budapest (2023)

A hódító gyilkos. Moziregény. Hekus Dönci szökései; K. u. K., Budapest, 2024

Forrás:

https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6ves_J%C3%B3zsef

HÍREK — KÖZLEMÉNY

Az Irodalmi Epreskert 5 sokoldalú virtuális folyóirat évente négy alkalommal jelenik meg:

március, június szeptember és december hónapokban, kb. az aktuális hónap közepéig.

Kérem a szerzőket, az előtte lévő hónapok közepéig küldjenek alkotásaikból e-mailben erre a címre: fetykoj@gmail.com

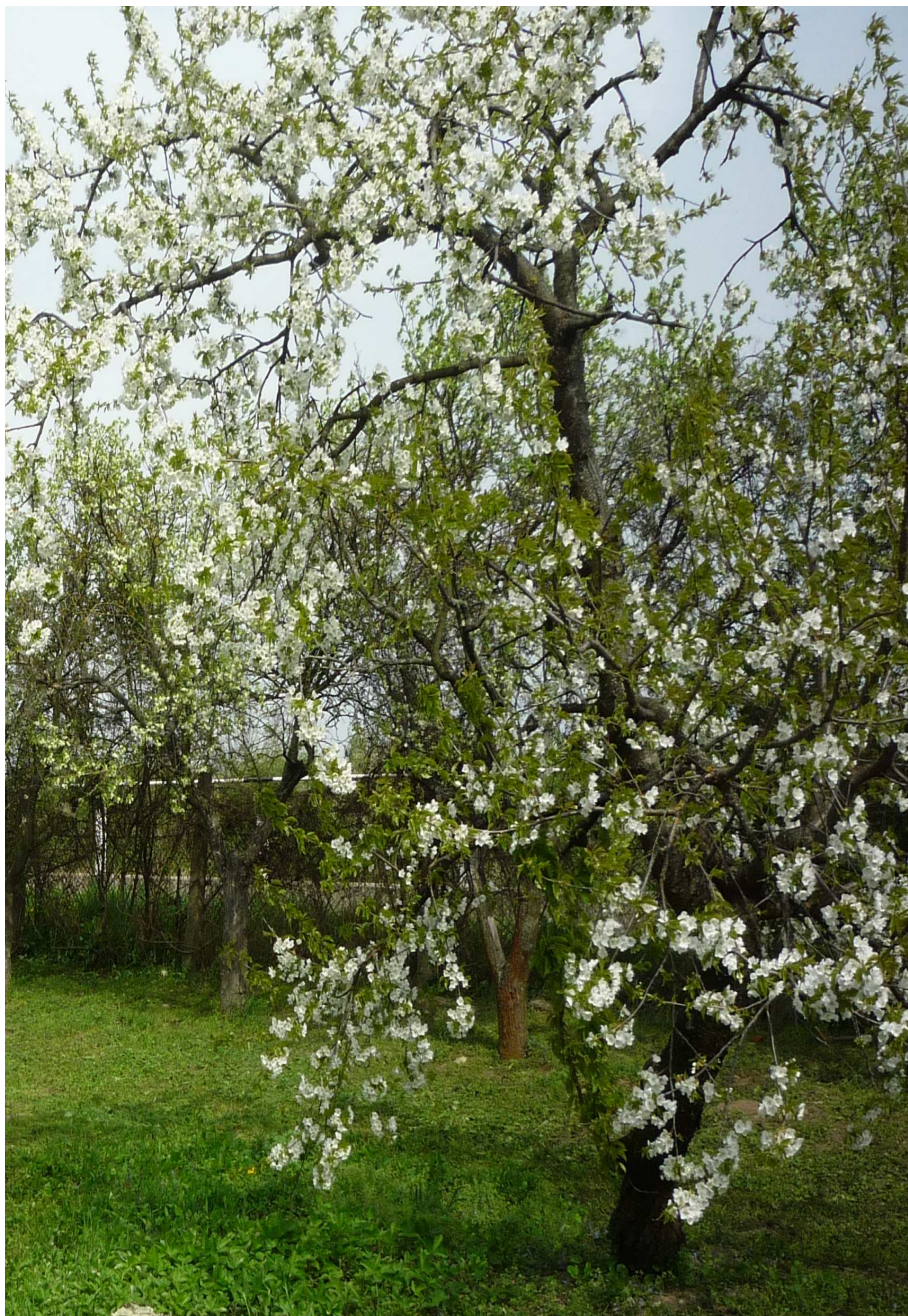
Aki több írást, verset küld, azt egy dokumentumon belül küldje.

A következőkben némi szerkezeti átalakítás lesz, a minden szerző új/önálló oldalon eddigi megjelenés változik.

Nincs tagdíj. A lap nem tud szerzőinek fizetni. A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére

Bármely téma szerepelhet, de szélsőséges tartalmat, vagy annak burkolt formáját nem közöljük.

a Szerkesztő

Fotó: DARVAS JUDIT

BARANYI FERENC

A forradalomért

Balázs Árpádnak

Valami zene kellene,
kijózanító, nagy zene,
melytől a bódult hangulat
szétfoszlik, mert mindent tudat.
Tudassa azt, hogy összejátszhat
a vígság napjával a másnap,
tudassa azt, hogy réges-régen
már hét krajcárt sem ér a hét menny,
tudassa, hogy minden pokolnak
legalján szélmalom zokog csak,
tudassa, hogy a Golgotán fent
még Mária könnye is álszent,
tudassa azt, hogy soha többet
nem lesz húsvétja már a földnek,
tudassa azt, hogy ránk omolhat
a hallgatások tornya holnap,
tudassa, hogy minden szavunkban
lassan pusztító stroncium van,
tudassa, hogy a muzsikából
mind harsányabb halál rikácsol,
tudasson mindent, ami minket
meghazudtolására ihlet,
szóljon igazmondó zene!
S vitázzunk még egyszer vele.

Toldi éjszakája

Olyan fénye volt a lánynak,
mint a nyári pirkadásnak,
megláttam őt – és azóta
nincs kedvemnek napja, holdja,
nincs a víznek csobogása,
sem a tűznek ropogása,
nincs fuvallata a szélnek,
öröme a vitézségnek!
Ó, csupán egy pillanatra
simult arcomhoz az arca,
mintha pille vagy bogárka
röppent volna tölgyfaágra...
Röpke, sóhajtásnyi álom –
ennyi volt a boldogságom,

melynek ma is ráadása
életem mohos magánya.
Meghalt a lány és a napnak
sugari kihamvadtak,
meghalt a lány és a kertek
pusztasággá szikesedtek,
sivataggá lett az ég is –
meghalt a lány s vele én is.

A szerelem a halállal
mindig egy ütemre szárnyal.

Nincs

Nincs
kényelmetlenebb
az elhagyott barátnál,
emléke lándzsahegy:
naponta többször átjár,
szavait csavarod,
igazát tagadod,
elutasítod magadból,
amit ő elfogadott

Nincs kényesebb dolog
az önigazolásnál,
naponta meginog,
akár szélfúttá nádszál,
hajlik a víz felé,
hajlik a part felé,
nyugtatósa reszketeg, mint
vízben úszó fellegé.

Nincsen magányosabb
a lelkiismeretnél,
nem falkában harap,
nem sokszorozza testvér,
mégis ezer felől
érzed, hogy meggyötör,
ezerszer húsodba tép, de
meg nem öl, jaj, meg nem öl!

Baranyi Ferenc: *Könyörgés apátiért*,
<https://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm>

VASADI PÉTER

Ha a bűnről

szót ejtünk, olykor fanyalgást vagy szánakozó mosolyt vált ki a keresztények között is, olykor meg legyintést vagy megleckéztetést, valahogy így: „Avult, konzervatív dolog ez, öregem.” Bűn? S általában csak a szexualitás körébe eső kilengésekre gondolunk. Bűn? Ugyan kérem, a pszichológiai úton gyógyítható lélek szorongása csak. A hamis tudat kényszerképzete. Tulajdonképpen nincs is más, csak viszonyíthatatlan cselekedet, amit egy helyzet elegendően indokol. Ha a cselekedet ártalmas, a helyzeteken kell változtatni. Bűn? Nincs tehát, csak tetteinknek van következménye, mely lehet szerencsétlen kimenetelű is.

Persze. Tessék ezt annak mondani, akinek a fiát hazafelé menet elkapták s ráérősen, huszonöt késszúrással megölték. A tizenhat éves leányanyának, akit gyermekének tizennyolc éves apja kinevetett, fölpofozott és otthagyt. Az abesszin anyának, akinek hat gyermeke közül négy éhen halt, míg az emberiség egytizede? egyhuszada? betegre zabálja magát s túlcsoordul minden élvezetében. Tessék mondani Terézia anyának, aki a haldoklás szemétdombján szedegeti össze az elhullottakat, s Helder Camarának, aki a kontinentális büntettektől sújtott népek szószólója, lelövélssel megfenyegetve is. És Máriának, aki órákig roskadozott összeszúrkált Fia holtteste alatt, s ebbe beleöregedett. Mária látta és fölfogta a bűnt. A jóllakott vitatkozók nem látják és nem fogják föl.

W. Blake-nek, Dosztojevszkijnek, Newmannak és S. Weilnek a bűnről nem véleménye volt, hanem belső tapasztalata. Blake bűnmisztikája logikus és közmondásszerű, költészetének fúvó szele. Dosztojevszkij ábrázolásában a bűn az ember sorsában gyökerezik, bár a kegyelem a „szabásminta”: „a természetben minden... a szentre, a büntelenre van szabva”. Newman – Lanza del Vasto írásában – azt mondja a Kisértőről, hogy miután Krisztustól megverve távozott, némán még visszafordult s tudtára adta: lesz még erőtlén pillanatod is, Jézus, kétségbeesésedben nekem érlelődsz, elhagyatottságodban üresebb leszel egy földöntött dézsánál, akkor leszakítlak, akkor végzek veled. S elmegy. És visszatér a Megfeszítetthez, kinek a vére csorog kifelé, ő meg úgy nyomul a testében előre, tintasötéten, maga előtt hajszolva a teljes emberiség minden bűnét, szennyét, szerencsétlenségét és tagadását. A Megfeszített – Megváltó. És bár kapuit életében becsapta az álnokság előtt, a kereszten szélesre tárta. Tűrnie kellett hát a tébolyodott tolakodást. Nem a testén, hanem a testében. Nem a szívében, hanem a molekuláiban folyik az eszeveszett küzdelem; a szabadságnak és a kegyelemnek ez a Test a záloga. Newman látomása a bűnt a kegyelemmel egy-rangúnak tartja, misztériumnak. Ahogyan Krisztus is: az univerzum emberlakta vidékeinek Fejedelméről van szó, akinek hatalmas értelme azonban fénytelen és közönséges.

S. Weil szerint „a bűn legveszedelmesebb alapformája az, hogy korlátatlanságot viszünk be egy lényegében véges területre”. Ez ágyazódik bele a világba, a hatalomba, az ember mivoltába, az ideákba. Így változnak el a teremtésben pontosan körvonalazott formák, föladatak, szándékok, és nőnek óriássá a kicsinek rendelték, és zsugorodnak kicsivé a nagyá rendelték a tévedés elcsúszott optikájában. A világra nehezedő „transzcendens légnyomás” ugyan megmarad, de a személyek és dolgok többé már nem tudnak róla. Élünk tehát fenyegetettségünk közepette, de irántuk már érzéketlenül, ami a fenyegetettség fokát relatívan növeli. A bűnt már nem is a tettben érezzük meg, vagy a tettből érezzük ki, hanem a jelenlét stabil közepszerűségéből.

De a lényegi dráma nem szünetel. A lélekben még mélyebbre hátrál s ott, a magányos sötétben zajlik, tompán, bizonytalanul, elszigetelődve; ez azonban senkin sem segít. A tettek közönyt színlelnek, a szándék elleplezi magát, s ez megrontja a testvéri kapcsolatokat. A bűn

el is rejt, nemcsak elrejtőzik, de bent megjelenik, mint minden egyes döntésünk egyik lehetősége. Ha szeretetlenségnek mondjuk, amikor magatartásban összegeződik, nem becsültük alá s megneveztük mindjárt a televényét is, az emberi szívben. Lehet vitatni, hogy még milyen szavakkal illethetjük a jelentőségét, korszerűen hogyan fogalmazzuk meg, de a Krisztus fényében kiélesedő bűneimet nem vitathatom. Mert ha csak tablettákon s mélyalváson múlik a dolog, akkor Jézus jobban tette volna, ha okosabban viselkedik a Nagytanács előtt s nem a keresztre megy, hanem ideggyógyászati kezelésre. Igaz, akkor nem Isten Fiaként, hanem elmebetegként hal meg. Istenemként azonban nálam mélyebben ítélte meg a bűneimet, mert üdvösségre váltotta át; éppen nyomorúságomra támaszkodva lett a főnntartóm. Suenens bíboros azt írja: „A bűn, mivel természeténél fogva nihilista, alapjáig ingatja meg a világot. Isten kegyelme azonban újjászüli, s legmagasabb egyéni és közösségi tökéletességére juttatja.” Igen, ebből mindkettejükre ráismerek.

Forrás: Víz Judit Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/judit.viz>

Fotó: **DARVAS JUDIT**

MOSONYI KATA

A rosszal színültig telt világegyetem

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia 2024. ápr. 24-i székfoglalóján a legutóbb Artisjus Irodalmi Nagydíjjal kitüntetett neves író, Darvasi László a Magvetőnél megjelent *Neandervölgyiek* c. 3-kötetes, grandiózus, 1704 oldalas nagyregényéről beszélt, illetve arról, hogyan születik meg a nagyelbeszélés. Napjainkra a posztmodern szövegirodalma után a szerzőkből elemi erővel tört fel az önreflexív történelmi, családi múltból szóló mesélő kedv, mely számos alkotással ajándékozta meg az olvasókat. A tárgykört leszűkítve: a holokauszt magyar szakaszának 80. évfordulóján a 20. sz. iszonyatáról már olyan maradandó emlékéllátásokat tudhatunk magunkénak, mint Kertész Imre *Sorstalansága*, Zoltán Dénes *Orgiája* és ikerpárja az *Ólomszív*, Nádas Péter *Világító részletek* c. műve, vagy Tompa Andrea: *Sokszor nem halunk meg* c. regénye. A fikciósított személyességet paradox módon elsősorban a Kertész I.: *Boldogtalan* 20. sz. c. esszéjének alapállása inspirálta, mely szerint „nemrégiben a **szenvedést**: az emberi sors megalázását és elszenvetését még a legmélyebb tudás forrásának tekintették, amely nélkül alkotás nem képzelhető el. De száműzték a szenvedést a tömeggyilkosok színtereire, légerekbe vagy rendőri kihallgató szobákba vagy pornófilmekbe.” A szenvedés átvérezte a 20. sz.-t, már 1930-ban Móricz Zsigmond azt írta lányának, Virágnak: „voltaképpen csak azt lehet leírni, ami fáj. Ami megsebez, s ami bosszú”. Az említett művek szerzőiben természetesen nem a bosszú munkált, hanem a nagyrészt személyesen megélt borzalmas valóság teremtdött újra, általuk. „Mert nincs olyan magánügy, ami ne lenne befűzve a közös tudásba. A biológiai közösbe, földrajzi közösbe, etnikai, vallási, historikus, nyelvi, kulturális közösbe” – vallja Nádas P. a *Planetáris hipokrizis* c. zürichi beszédében (Magyar Hang, 2024. szept. 13-14). S ezek a részben önvallomások szükségszerűen feloldozásként is szolgálnak. Ám ami az irodalom legnagyobb varázslata, az az, hogy a kertészi „száműzött nyelv” az alkotók révén mégis megtalálja egyéni hangját, formáját, a szellemiséget, a szemléletet, az ábrázolásmódot, a prózapoétikát. S mindez a szenvedésben gyökerezik. Ennek lehetünk tanúi a Darvasi regényfolyamában való elmerüléskor is. Úgy vélem, nem véletlen egybeesés, hogy az idei Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál hívószavaként Matthieu Berton, a Francia Intézet új igazgatója a „la réflexion” nevezte meg, mondván, hogy a „réflexion tükröződést is jelent, az irodalom pedig a lélek tükre”.

Ezzel mintegy megragadhatjuk a *Neandervölgyiek* **műfaját** is. Darvasi a szeptemberi PécsLiten kiemelten beszélt arról, hogy a Lélek működése nélkül nem tudta volna megírni ezt a könyvét, melyben a legtöbbet tudott elmondani az emberről, az emberi lélekről. A regény recepciója – minden bizonnyal az oldalszám riasztó mérete miatt – egyelőre eléggé mérsékelt, s a műfajmeghatározás is bizonytalanságot hordoz. Bocsik Balázs a Literán (08. 03.) „történelmi nagyregényként” aposztrofálja, hozzátéve, hogy a „történelmi anekdotától a bűnügyi történetig minden megtalálható” ebben a jelenetekből összeálló „feldolgozásgyűjteményben”. Radnóti Sándor kritikája (revizoronline, 2024. júl. 9) *A történelem alatt* címmel közelebb visz a meghatározáshoz. Helytállóan írja, hogy „Darvasi prózaköltészete elsősorban a hangsúlyozottan mindennapi emberek nem-mindennapiságában mutatkozik meg” a történelem kerekai alatt. Ez a mintegy tíz év alatt született nagyepika valójában „portré-panoráma”. Erről árulkodik az ábrázolt karakterek száma is, 1908 és 1957 között 8-9 család három generációját követhetjük nyomon, és mintegy 80-90 szereplő sorsát. Sz. Bíró Zoltán a Könyves magazinban (2024. jún. 8.) elméretezi ezt a számadatot: 3-4 családról és 300 szereplőről beszél, tévesen. Radnóti Sándor megállapítása azonban helyes, hogy Darvasi őrzi a nagy regények örökségét, mely szerint „minden emberi élet regény, a szereplők egyenrangúak” (...), s ha mégis van főszereplője a műnek, az kétségtelenül Sós Erna. Hatalmas nőalak, aki a legtöbbet teszi a regény roppant ember-galériájában”. A Darvasival készült egyik interjúban (Revizor, 2024. szept. 2) Marton Éva „kis történetekből építkező hatalmas regényfolyamról” beszél. Való igaz, hogy az egyes jelenetek közül néhány

már korábban megjelent különböző folyóiratokban, tárcanovellaként, és annak nyoma van, csak egyet említenék: a Székelyföld 2022. januári számában (akkor még a munkacím aláírással, „halhatatlanok”), a *Tibi bácsi jó kezekbe kerül* c. tipikusan darvasis, életes, érzéki, humoros írását, ami aztán az I. kötet 178-185-ig terjedő oldalain kerül újra elénk. Végezetül hagyatkozzunk magára a szerzőre, aki több helyütt is hangsúlyozta, hogy a *Neandervölgyiek* nem a történelemről szól, az csak makett, díszlet. „Az emberi sors egyediségét igyekeztem ábrázolni, ebbe belefér, hogy családrege, fejlődésrege, történelmi rege. Panoráma”.

A könyv **címe**, amely Radnóti Sándornak fejtörést okozott, magából a regényből nyer magyarázatot, kb. hatszor történik rá különböző utalás. Az I. k. 55. oldalán Kollowitz Endre gróf idézi fel Gál tanár úr egy filozofikus állítását: „Árnyékok vagyunk a barlang festett falán. Ősemberek”. Majd a gróf lánya, Karolina mondja az apjára: „te neandervölgyi” = maradi, retrográd (I. k.152). Másutt Gál Endre cseveg Ernával a humorról: „már az ősembernek is voltak viccei, nem? Egy neandervölgyinek. A humor okosabb, mint a tudomány vagy a természet”. (I. k.260) Ez egyébként teljesen darvasis alapeszme, a III. k. 128. o.-án Keller Hugó idézi apját: „az egyik feled legyen szívből, a másik meg humorból”. Az orvosnak készülő Arany Ármin a II. k.-ben pedig arról regél, hogy a „neandervölgyi ember nem is tudott beszélni. Olyan volt az állkapcsa. Az új ember, a Homo sapiens már képes volt rá. A neandervölgyiek a könnyeikkel beszéltek”. Ez már kétségtelenül utalás a regény mitikus elemét megteremtő szekeresekre, az egykori könnymutatványosokra, akiket Darvasi – egyéb műveivel, mint a *Virágzabálók*, a *Taligás* – intertextusként beemel a könyvbe. És még a II. k.-ben, ahogy haladunk előre a történelemben is, a zsidó származású Ármin, akinek családját Auschwitzban elgázosították, és csak ő maradt életben, mondja a lágerről: „milyen rettenetesen fontos dolog egy kanál! Egy bögre! Egy bádóg kistányér. Cipőfűző! Olyanok vagyunk, mint az ősemberek. Neandervölgyiek!” (424.) Valamivel odébb: „az ember nem ellensége önmagának. Ezért emelkedett ki, a búvalbaszott neandervölgyieket ezért hagyta el, ezért lett az Úristen képmása. Ezt még a bolsevikok sem vitathatják, csak ők éppen az Isten helyébe akarnak lépni, ami hát lehetetlen” (515) Végül az 564. o.-on zajlik egy misztikus párbeszéd a kert és Putto Lacrima között az „új neandervölgyiekről”, akik a 20. sz.-ban mindent elvesztettek, újra kell tanulniuk az értelmet, a hitet, a csodákat, még a lelket is. Azt legelőször, mivel egyedül az mentheti meg őket a borzalmaktól, ami jön az emberiségre. Itt óhatatlanul bevillanhat Földényi F. László esszéregényéből, *A guillotine hosszú árnyékából* a korunkra utaló agyatlanság, mellyel az ember visszafejlődésével szembesít minket.

A regény **cselekményét** Radnóti S. nagyjából összefoglalta, ezért itt csak vázlatosan utalnék rá, mert a könyv jellegét a miliőteremtés, a pszicho-erotikus korrajz adja, a szinte filmes snittekkel történő helyszínrajzok (a fotós műterme, a kastélybelső, a börtöncella, a kisvárosi utcakép, a budapesti helyszínek megjelenítése), valamint a karakterteremtés a testre, az arcra, a lélekre fókuszáló képekkel, a belső monológokkal és a valóságghű párbeszédekkel; az emberi viszonyokban rejlő többletet a családi mikrovilágok és a világesemények szövedéke képezi; a morális erő, amely képes a pokoli helyzetekből is kiemelni az embert, még akkor is, ha a szereplők elismerik, hogy ők nem alakíthatják a történelmet, ők csak láncszemek a gépezetben. A könyv legnagyobb értékét az írói módszerek, a varázsos darvasi stílus, a nyelvteremtés, a nézőpontváltás, a narratívakezelés, az említett karakterrajzok, a filmes koncepció, a jókor alkalmazott és adagolt szarkasztikus humor adja. Mindamellet meg számlálhatatlan drámai vagy lélekemelő jelenetből építkezik a könyv, olykor hihetetlen kalandokat él át az olvasó, és számos rendkívülinek mondható haláleset. A 20. sz.-ban irgalmatlan vágta kezdet az emberiség, s a hitét elhagyva – melyen Darvasi nem feltétlen az istenhitet érti, hanem az emberi jószágba, a morálba vetett hitet – idea, eszmehiány van, vallja. „Pillanatok alatt mi is neandervölgyiekké válhatunk”. Az emberiség súlyos civilizációs válságot él át, a rohamléptű változással szinte lehetetlen lépést tartani.

A cselekmény a Monarchia idejéből, 1908-tól indul, Kollowitz gróf kastélyából/kertjéből és felesége temetésével, melyen a poros alföldi kisváros (a III. k. 392. oldalán derül ki, hogy Törökszentmiklósról, Darvasi szülővárosáról van szó) lakói hiánytalanul részt vesznek. Az említett 9 család akkori nemzedékének életét, viszonyrendszerét ismerhetjük meg. A helyszín, a *kert* mindvégig meghatározó lesz, a kezdeti paradicsominak tűnő állapotoktól egészen 1957-ig, a majdnem teljes pusztulásig. Mellette még a háborús helyszínek: Doberdó, a Don-kanyar, a lágerek és Budapest jutnak fontos szerephez. Árvay Gizella grófnő halálával a 13 éves Karolinát hagyta félárván, és náluk szolgál a már említett Sós Erna, a későbbi „vasanya”, a regény legjellemesebb alakja. A kisvárost a magyarokon kívül néhány zsidó család és kevés román lakta. Az ő együttélésük a kezdetekben békés, köztük feszültséget a rájuk zúduló háborús események okoznak, így az 1. vh., Trianon, a Tanácsköztársaság idején a vörös és fehér terror (bővebben erről az időszakról Rakovszky Zs.: *Szilánkok* c regényében olvashatunk), a sorra életbe lépő zsidótörvények, a 2. vh., a Horthy-rendszer, a gettósítás, a lágerbe, munkaszolgálatba hurcolás, a nyilasok uralma, az érkező és maradó orosz hadsereg, a Rákosi-éra, a koncepciós perek (köztük Rajké), az ávósok aljas munkája, végül a Kádár rendszer mindenkire kiterjedő szovjet árnya, egészen 1957-ig. Fél évszázad változó intenzitású iszonyatát kell átélniük a családoknak, ahol a születésekkel és halálokkal lassan cserélődnek a szereplők, két új generáció is felnő, akiknek döntéseket kell hozniuk életük, emberségük megőrzése érdekében. Sós Erna két apától fogant ikerfiatit a kaméleon Stein Frici (egy zsidó rabbi fia, a későbbi Szikla Frigyes elvtárs) belerángatja a pesti ávós társaságba, ők pedig magukkal ragadják a lágerből visszatért, árvává lett Arany Ármint is. Fontos szerephez jut Gál tanár úr, aki a város elmeintézetébe helyezte el a nem igazán bolond, inkább habókos nagybátyját, Schneider Tibi bácsit. Szemléletváltáson (köpönyegforgatáson) mennek keresztül a városvezetők is, köztük a polgármester és Barotány rendőrfőnök. Az ő lánya, Vilmuska álnok csel következtében teherbe esik Tibi bácsitól, melynek súlyos következményei lesznek. Az olvasót traumadömping árasztja el, de mindez jól követhetően elviselhető.

A mű **szerkezete** ugyanis világos, átlátható, 40 dátumozott fejezetre és kisebb részekre osztott, amelyek valóban az elbeszélő fantáziájának tobzódásáról árulkodnak. Helyenként irreális, a mágikus realizmusra jellemző történetek tarkítják a cselekményt. A regény befejezetlen, a szerző már dolgozik a folytatáson, amely nem kronologikus felépítésű lesz, hanem 2023-tól retrospektíven visszafelé haladva göngyölíti fel az eseményeket, a még élő vagy újabb szereplőivel.

Bizonyos értelemben Darvasi a 20. század nagyívű regényét írta meg, egy fantasztikus tablóba rendezve az emberi sorsokat. De meg kell jegyeznünk, hogy néhány részlet elhagyásával csökkenthetné volna a többiek által eltúlzottnak vélt könyvméretet. Konkrétan mire gondolok? Talán kissé túlfecsegett az I. k. 155-158. terjedő szakasz, nem viszi előre a cselekményt, vagy a II. k. 141-143-ig eléggé körülményesen előadott részlete, nem beszélve a 184. oldalon lévő ellentmondásról: a halálosan megvert Tibi bácsi, haldoklása közben irreális módon, nagy erővel nagyon is reálisan mondja a magáét, még a sírból is visszaszól Árminnak, aki eltemeti. Illetve nem feltétlen szükséges a II. k.-ben hosszasan beszélni Brenner Kelemenről (308-313), vagy a szituációt tekintve a III. k. 21-28. oldalain eltúlzottak Arany Ármin gondolatfutamai, Erzsivel való szeretkezése közben. És még egy elírás: a III. k. végén Ármin Zsolték lakásába szalad fel az utcai lövöldözés elől, és ott Erzsí fogadja, holott Zsolt felesége Anna volt. Valamint bevallom, nekem sok volt a kocsmái jelenet. Igaz nem éltem alföldi kisvárosban, de meglep, hogy a magyarok mindig, minden körülményben az alkoholhoz folyamodnak, még a gyermekeket is itatják. Persze megértem Darvasi magyarázatát, aki azzal érvel, hogy a „történelem a 20. sz.-ban részeges volt”. (III. k. 194) S ha már a hibákról beszélünk, akkor említsük még meg, hogy eleinte (kétszer) a Talmudra utal a szerző, hogy a vidéki rabbi azt olvasgatja. Ez azonban (a Talmud kötettségének bősége miatt) elképzelhetetlen, később már következetesen Tórát említ. Valamint az olvasó szándékos megzavarására lehet csak gondolni, ami aztán több nézőpont alapján tisztul

ki: Tibi bácsi halála és a majdnem még gyerek Ármin általi eltemetése. Mégsem a szekér vitte el, ahogy erre említés történik, hiszen később Zsigmond, a kisleány több évi keserű munkával, a Tisza árterében való ásással előhozza a vizenyős talajból az apja csontvázát, összerakja, felöltözteti... Ez a regény egyik legmeggrázóbb jelenete. (Csak zárójelesen: szereplői hasonlóságot vélek felfedezni Tibi bácsi életesménye, mániája és Krasznahorkai *Zsömle odavan* c. regényében Kada Józsi bácsi törekvése és sorsa között. Valójában mindketten, még ha botor módon is, de jobbító szándékkal voltak a magyar haza ügyét tekintve.)

Darvasi ugyan nem mond ítéletet a 20. sz. történelmének felelőseiről, de például Rákosi és Sztálin jellemzése beszédes, illetve a regény szereplőinek párbeszédéből kihallható, hogy kik a háborúk generálói, kik keltik a mindenkori káoszt, csak más-más ideológiai köntösben.

A továbbiakban feltétlen meg kell néznünk, hogy mik a jellemzői a Darvasi-attribútumnak: a **mesélésnek**, mely az egész életművének a hajtó motorja. Mert nagy mesélő a kortárs norvég Karl Ove Knausgård is, a *Hajnalcsillag*-sorozattal világhírnévre tett szert, de mi a titka, írói mesterfogása Darvasinak, hogy műve letehetetlen olvasmány? Mindenekelőtt is a gazdag nyelvi regiszter, mellyel beszélteti szereplőit, illetve amellyel ő teremti miliőt, korfestést, idegfeszítő atmoszférát. Nála másképp beszélnek a monarchikus időkben, mikor még elvált az arisztokrácia szóhasználata a köznéptől (jó példája ennek, amikor a Horthy házaspár átlátogat Kenderesről a grófhoz, és a kastély személyzete hogy viszonyul hozzájuk), más hangnemben beszélnek az éppen hatalmon lévők már a két világháború közti fasizálódásban, majd a szovjetrendszer kiépülésétől egészen az 1956-os forradalomig. Külön említeni kell a könyv mágikus-mitikus motívumait: a *kert* szimbólumát és a *szekeresek* megjelenítését. A kert aprócska univerzumából tárul fel Magyarország siralmassá váló állapota. Temérdek történelmi esemény színhelye a kastély kertje: a világháborúban szinte közkórházzá válik, ahol még Karolina is ápolja a súlyos sebesülteket, a Direktórium idején Stein Friciek bandája gyilkolászik, majdnem áldozatul esik a gróf is, de a népharag is rátámad a kastélyra, csak Erna és Karolina lélekjelenléte oldja fel a helyzetet. Stein Frici Gál tantermében a falon lévő térképen pont az ő városukba, a kertbe lő bele. A pusztítás kézzelfogható valósággá válik. (I. k. 229) A kert szimbolika eredetileg az őstörténeti Paradicsomra utal, de a kert megszemélyesítésével, hiszen a kert többször megszólal, medítál, bánkodik, sugdos Karolina fülébe, összekacsint Putto Lacrimával, a park szökőkútjának szobrával, többlet jelentést is hordoz. És mivel az évtizedek sodrásában egyre jobban pusztul, ezért azt is sugallja, ami ma már romantikusan hangzik, de egykor Henry Dark, J. Milton valamikori házititkára *Az új Babel* c. röpiratában megfogalmazott, hogy a Paradicsom nem konkrét hely. Nincs térkép, amely irányt mutatna felé. „A Paradicsom magában az emberben rejlik”. (Paul Auster: *New York trilógia*, Bp., 2018, 63) Ám Kollowitz gróf kiábrándultan mondja Kőrisnek, a kertésznek „Ami belül van, az az igazi pusztaság. Ez neked kert?” (I. k. 30) S miközben Darvasi a rosszal színültig telt világegyetemet bogozza, aközben mérhetetlen utat tesz meg az emberi természet megismerésében.

Ténykedésében, ha szükséges, változtat a **narráción**: a mindentudó elbeszélő helyett E/1-ben mesél például Sós Erna (III. k. 41-45), vagy Karolina (III. k. 452-454), illetve Stein Frici mondja el önéletrajzát. Ebben a monológban hangzik el a szülőváros neve.

Másik mitikus, legendásított elem a szekeresek megjelenése. Mindig akkor, amikor valakin segíteni kell (I. k. 104) Ez a funkciójuk, valamiképpen a mennyei beavatkozást sejtetik a földi drámai helyzetekbe. Például ők hozzák haza Lackó Józsefet az olasz hadszíntérről, Doberdóból, a hatalmas hegyek közül. Aki járt már ott, ezt teljesen irracionálisnak vélheti. Megjelenésük ugyan rémes búzzal jár, de a szereplők szerint az a történelem mocsának a szaga, amelyet ők hordoznak, tevékenységük azonban az abszolút jótekonyság. Eleinte nagyon sűrű a megjelenésük, az utolsó kötetben már ritkul. Ez mintha jelzése lenne annak, hogy az emberi örökség és gonoszság oly mértékben elszabadul, az emberek semmiből sem tanulnak, a szekeresek így visszavonulót fújnak. Az emberiség fájdalmát a szekérre festett könnycsepp jelképezi. Rendkívül találóak a fejezetkezdő mondatok, felütések, bármelyiket lehetne idézni.

Életesek a helyszínrajzok, erős a miliőteremtés, legyen az temetés, tüntetés, kocsmai verekedés, házastársi veszekedés, lágerbe indított tömeg kínja a vonaton, vagy a Westendben működő kuplerájban lezajló zsigeri vagy drámai jelenet. Egészen zseniális a III. k. 267-278.-on megjelenített eset, amikor a kis színész, Erzsi, Major Tamással együtt találkozik Rákosi elvtárral. Szatírába hajló a mozzanat, amikor Erzsi egy rúzsos csókot nyom Rákosi kopasz feje búbjára. Darvasi a sorsát beteljesítő embert ábrázolja akkor is, amikor megmutatja, hogy a háború mit tesz az emberrel, miként forgatja ki emberi mivoltából: képes lesz lopni, csalni, ölni, csak hogy mentse az életét. Lackó Sándor például ígéretet tesz a városi rabbinak, hogy nem fog embert ölni a fronton, ellenben menekülése közben rákényszerül, egy szlovák nő védelme érdekében, megöli annak férjét. És bár megígérte a kis színésznőnek, hogy hazatérte után felkeresi őt Budapesten, ami csak három év elteltével valósul meg, de a nőhöz való hűségét elveszti ott, a szlovák pajtában.

Stein Frici, a Lackó-ikrek és Ármin pedig magát a morált tapossa meg, ávósok lesznek a háború utáni rendszerben. De van számos megindítóan szép pillanat is, például amikor az árvává lett Karolina magányosan fest az ódon kastélyban, akkor döbben rá, hogy „Jézus magánya a kereszten felülmúlhatatlan”. (I. k. 298) Darvasi az intertextusokba többször beemeli a szentírási passzusokat, vagy parafrázálja őket. De utal Mészölyre vagy Esterházyra is. Nem szépít, bemutatja a gyűlölet vakságát is, az egymásnak feszülő kegyetlen indulatokat, akár a házastársak vagy vetélytársak között. A megerőszakolt Erna nem tud ezen felülemelkedni: „nem kell túlragoznom, hol lakik a jóisten, mitől döglök a légy, a férfi is tudja, a nő is tudja, mégis ennél bonyolultabb reláció a világon aligha van. Mert ha tudja mindkettő, akkor miért rontja el mindig?” Az átélt szenvedései miatt, miután nagyjelenetében az ávóssá lett fiainak szemébe mondja, hogy „megérdemeltétek!” (a hat évi börtönt), ő adja Zsolt fia kezébe az egykor Stein Fricitől kapott pisztolyt, hogy cselekedjen. És Zsolt bemegy a börtöncellába, lelövi saját apját, Stein Fricit, akkor már Szikla Frigyes elvtársat. A szerző hiteles képet fest az emberről, aki a föld és ég fia, akiben a Paradicsom mellett a Szörny is benne lakik.

Darvasi regényébe bedolgozza a törökszentmiklósi lánygyilkosságok történetét is (Rubin Szilárd nagy témáját, amit az *Az aprószenetekben* írt meg, Magvető, 2012), kiegészítve azzal, hogy a gyilkos anya-lányán kívül szerepük lehetett az ott lakó orosz kiskatonáknak is. Minimum a prostitúcióban.

A **karakterrajzokban** sokoldalúan mutatja be az emberi személyiséget, oldalakra rúgna felsorolni akár csak Erna jellemtulajdonságait. De ugyanúgy foglalkozik Jónás kasznárral vagy Bézsével, a félkarú sofőrrel, vagy a gonosz Barotánnyal, aki végül elnyeri büntetését. Érzékletesen ábrázolja Karolina egyetlen szerelme (Stein Frici) miatti elsorvadását. Legmegindítóbb a kis debil, szeretetért sóvárgó, emiatt is gonoszkodó Zsigmond alakja, aki elmagányosodva az útszéli kereszten Jézus lábát csókolva mondja: „Rám hasonlítasz, így vagy te az én testvérem”. (III. k. 463) Ez az Ésaías 53:3. parafrázisa. Az egész panoptikumban legegyszerűsebb jellem Erna, akit végig követhetünk kislánykorától kezdve idős koráig, aki férje halála után Gál felesége lesz, és a könyv záró soraiban is az igazságért akar kiállni.

Külön oldalakat lehetne szentelni a **haláleseteknek**, mert mind a 23 haláltörténet egyedi, személyre szabott. Természetesen – Tolsztoj után kis módosítással – mindenki a „maga módján” távozik az életből, de rendkívül tanulságos ezt látni a cselekmény menetében.

A könyvben nagy szerepet kap a **szexualitás**, talán túlzottan is, de el kell fogadnunk azt a kissé ironikus véleményt, amit Zalatnai fényképész a pornógyűjteményében látható falloszra mond: „az emberiség megmaradásának, a jövőnek záloga”. Korunk gender-ideológiáját, a nemiség torzulását látva nem is mondott csacskaságot. Talán megütközhetnénk azon, hogy a szereplők (akár tudván is róla) keresztül-kasul megcsalják egymást. Ez a 20. sz.-i zűrzavaros, háborúkkal terhelt világ velejárója, lásd Karinthy Márton: *Ördöggyörcs* c. regényét. Ami azonban ijesztő, hogy korunkban sem jobb a helyzet, igaz, most is háborúk dúlnak, melyeknek kimenetele kérdéses. Nagyon igaz Arany Ármin egy gondolata, aki miközben temette Tibi bácsit, így

elmélkedett: „az élet Isten ajándéka. A van és a nincs között univerzális űr tátong”. (III. k. 313) Az is különös, hogy éppen ő, aki 19 évesen megjárta a láger poklát, döbben rá arra, hogy Gál tanár úrnak az érettségien kinek a sebét kellett volna felidéznie, hogy ne bukjon meg. „Rólad kellett volna beszélnem, Jézus.” (III. k. 11. rész) A Darvasi-attribútumra, a humorra való tekintettel még egy Ármin-mondást idéznék. Mikor elhagyja a lágert, egy fiú azt kérdezi tőle, hogy mi van a hátizsákjában. A válasz: „ami a tiédben, csak egy ausvicc”. (II. k. 479)

Darvasi **prózaepikájának** színezői elsődlegesen a hasonlat és a megszemélyesítés, ezekkel festi meg a tájat, teszi élővé a várost. Még az 1. vh. kitörése előtt írja: „mintha azt morzészta volna a fa törzsén a fakopács, hogy Ferenc József csodálatos építménye össze fog omlani”. (I. k. 53) Darvasi a jelenetezésben rövid és hosszú snittekkel dolgozik, az 1919-es kastélyt megszálló bolsevik horda, valamint az 1956-os forradalmi utcaképek nagytotáljai szinte beégnék az emlékezetbe. A jelenetek sok fajtáját alkalmazza: találkozási sorsepizódokkal, pillanatképekkel, helyzetkomikummal, mikrojelenetekkel, kis mozaikokkal, életképekkel, kalandregény jellegű leírásokkal, tragikomikus esetekkel, például amikor Keller Emil bácsi föl akarja kötni magát Ármin jelenlétében a boltban, de az épp becsörtető felesége, Hanna megakadályozza. És vannak egészen abszurd történetek, így '56-ban, okt. 23-án Gál és Erna a Parlamentben tartózkodik, vagy mikor Pintér Emma színésznőt golyótalálat éri és Behemót cipeli a hátán Lackóékhoz. (III. k. 514) Ezek rendkívül felgyorsított vágások, közben Ármin már rohan is oda, hogy a lakásban megmútse, majd hívja a sürgősségit.

A regény ábrázolástechnikájában erős a **filmes** jelleg, többször találkozunk flashbackekkel, mert a cselekmény nemcsak lineáris, hanem időnként visszatekintő is, így idéződik fel például Erna első vérzése vagy kiskamasz korában történő önkielégítése egy fadarabbal.

Meg kell említenünk még a **nézőpont** váltogatásokat is. Kiemelkedően jó ötlet, hogy az '56-os magyar eseményekről az óceánon túlról kapunk híradást, a Clevelandben élő magyar közösség egy étteremben rádióan hallgatja a forradalmi történeteket, nagy felindulással, miközben a korábban emigrált Keller Hugó épp kibékülni készül feleségével, Jessicával. A dráma és a humor egybeolvad, majd átsiklik a kép a budapesti helyszínre, ahol megjelennek a tankok és a Parlament előtt hullák hevernek. A teljes káosz közepette az egybegyűlni akaró Lackó család szétfröccsen, és Aliz, Ármin felesége az üres lakásba toppan be. Ez a zárókép. A mű tehát nyitva hagyja a cselekményt, számos kérdés és kétely emésztheti az olvasót. Ezért várjuk a folytatást.

Befejezésül még egy észrevétel a könyv **struktúrájában** rejlő szándékról. Miután alaposan bejártuk Darvasi univerzumát, meggyőződhattunk arról, hogy ez a jelenetekből fölépült nagyregény alapvetően egy film forgatókönyvéül is szolgálhatna. Mélységesen csalódnék, ha nem akadna rá filmrendező. Az emberiség nyomoráról szóló 20. sz.-i tablő tökéletes díszletként van jelen, és maguk a karakterek kíváncsiak filmre, a párbeszéd már készen áll, hogy hangosan megszólaljanak. Látványban bőven van részünk, rendkívül pergő a cselekmény. Ráadásul a szerző is többször tett utalást arra, hogy filmes a koncepció. Így a III. k. 459. oldalán, mikor Pest ég az orosz bombáktól, akkor hangzik el: „ez egy óriási film, kérlek. Ez egy Hollywood, ugye? Lódögök és emberi tetemek a színház előtt”. És „valaki forgatott, láttak egy kamerát”. (III. k. 482) Végezetül: egy interjúban hangzott el Darvasitól, hogy „rendez az ember egy filmet, és egyszer csak benne van”. Olyannyira, hogy az olvasó szeme rátapad a könyv lapjaira, és szeme előtt, mint egy filmvászonon peregnek az események. És nem tudja levenni róla a szemét. Mert képtelenség.

DARVASI LÁSZLÓ: *Neandervölgyiek*, Magvető, 2024

Hitel 2024/1

FORDÍTÁS

Kaszen Renga¹ (Ősz)

Téma: Gyümölcsök

wind in shrubbery her scratched fingers picking rose hip fruits		hófödte farönk – gyantájában ott lapul egy cseresznyemag	
bozótban a szél ujjával karmolássza a csipkebogyókat	N	after an icy harvest, grape pickers warm their throats in the vineyard's hut	N
the shine of the New Moon in her basket, as well	D	hideg szüret után hegyi kunyhóban mind torkukat hevítik	
Újhold sugára már ragyog szél kosarában		my grandmother's secret cuttlefish's ink with rice connects the tastes	
night at the bakery plaiting the dough into braids she sings softly		nagymamám titka – tintahal tinta és rizs: ízek összeérnek	N
este a péknél mikor a tésztát fonják lágyan szól a dal	V	“My octopus teacher” love or just friendship?	D
the rhythm of my steps follows the musicians' fiddle bow	M	“Az én polip tanárom” ² szerelem? csak barátság?	
zenészek vonójára dobbannak lám lépteim		the homework he needs her gaze for inspiration	
a blanket of snow– in the resin on a tree trunk a sharp cherry stone	S		

1 Ez a fajta japán eredetű láncvers (renga) meghatározott formát takar. Minimum két személy maximum bármennyien írhatják. Az első versszak 5 – 7 – 5 szótagból áll, melyet az első költő ír meg. A második versszak 7 – 7 szótagú sorokból, melyet a második költő ír meg az első szakaszban található egyik szó hatására. Ebben a láncversben ez a szó az ősszel, a virágokkal és a gyümölcsökkel kapcsolatos. A harmadik és negyedik versszak megismétli az első kettőt. Ezt írhatja a harmadik és negyedik költő, de ha csak ketten vannak, akkor az első és a második. És így folytatódik végtelen időben, végtelen hosszúságban.

2 „Polip tanárom” – Netflix dokumentumfilm, 2020. Rendezte: Pippa Ehrlich és James Reed.

házi feladat – fiúnak biztatás kell: lány tekintete	V	ku-ku-ri-ku-ú! ilyen jó hírrel indul a mai napunk!	
they leave hugging each other after a class outing	M	the cry of newly born infant on its mother's breasts	S
ölelkezve távoznak osztálykirándulás után		egy újszülött sírása édesanyja kebelén	
a dusty scrapbook ... a trembling hand cuddles a drawing of an apple	S	sleepless hours the dawn returns the color to the blossoming cherries	N
porlepte album... remegő kéz öleli egy alma rajzát		álmatlan órák színét visszaadják most virágzó cseresznyék	
the fireworks ... trembling tummy of a pregnant bitch	N	when picking St. George mushrooms the first Spring Kings in April	D
ó, tűzijáték... remeg egy vemhes szuka terhes pocakja		Szent György gombaszédéskor először játszik a Spring Kings	
Father's Day a silent stray dog follows me from the cemetery	D	seedlings transplanted to the garden– St. Sophia's Day	D
Apák Napja ³ van – néma kóbor kutya követ a temetőből		kertjeinkben most palánta kiültetés – Zsófia napja ⁴	
a chick in a mown field calling a grey partridge	V	red thread of cotton in front of the church-mosque	V
egy fióka a kaszálón hívja anyját, a foglyot		lám, piros pamutszalag díszíti a mecsetet	
cock-a-doodle-doo the longest day starts with good news	M	bell on the cliff the votive procession of the religious folk	M

3 Június 21. – Apák napja és nyári napforduló

4 Május 15. (Zsófia napja) – a néphit szerint ettől a naptól kezdve szinte már nincsenek fagyosszentek Horvátországban, a mérsékelt éghajlaton

harang a sziklán nappali körmeneten a vallásos nép		for the flower girl ⁵ and her doll a headdress of daisies	S
a baby tooth under a pillow waiting for a gift from the Tooth Fairy	S	a koszorúslány meg babája százszorszépből visel koszorút	
fogacska párna alatt lesz-e meglepi a Fogtündértől?		beside a cup of coffee sizzling sunny-side up fried eggs	N
a decorated Christmas tree– she copies a princess from a picture book	N	egy csésze kávé mellé Napként süt egy tükörtojás	
díszes karácsonyfa – kislány hercegnőt másol egy képeskönyvből		this full Moon! with Longfellow’s verses in the garden	D
an heiress by the window having her mistletoe tea ⁴	D	fénylő Telihold! Longfellow verseivel a kert rejtekén	
örökös nő ablaknál fagyöngyteát ⁵ iszik		he is raking fallen leaves telling me a gripping story	
end of warfare he mends the house of his enemy’s father	V	gereblyézi az avart s meglepő sztorit mesél	V
háború vége az ellenségünk apja javítja házunk		the autumnal sowing- harvested wheat returns to the earth	V
in the retirement home the wedding cake is cut		ősszel elvetett betakarított búza földbe visszatér	
benn az aggok házában esküvői tortát vágnak	M	from a family journey listening to the ojkanje ⁶	M
		a közös utazáson ojkanjét ⁶ hallgat a család	

5 Úgy tartják, hogy a fagyöngytea segíti a termékenységet

6 Ojkanje – Különleges énekstílus a horvát Lika régióban, amely *ojkanje* énekként szerepel az UNESCO sürgős védelemre szoruló szellemi kulturális örökségeinek listáján.

opaque clouds
the croaking from the marsh
spreads through village

S

Horvátból angolra fordította: Đurđa Vukelić Rožićbhg
Angolból magyarra fordította: VIHAR JUDIT

ködfelhőket látok
lábból károgás tör fel
faluba eljut

under celestial bamboo
complimentary hugs

N

mennyei bambusz⁷ alatt
udvarias ölelés

A szerzők:

N-Nina Kovačić
D-Đurđa Vukelić Rožić
V-Miroslav Vurdelja
M-Mihovila Čeperić-Biljan
S-Silva Trstenjak

counting
the chess flowers
the children cheering

D

megszámolják mind
mocsári kockás liliom⁸ –
víg gyerekzsivaj

on his return he pauses
by the willow catkins

V

hazafelé pihennek
a fűzfabarkák között

7 Mennyei bambusz – A borbolyafélék családjába tartozó virágos növényfaj, Kelet-Ázsiában a Himalájától Japánig honos. Dísznövényként parkokban és kertekben fordul elő a mérsékelt égövben is.

8 Mocsári kockás liliom – latin neve: Fritillaria meleagris. Európa ártéri síkságain őshonos növény. Horvátországban a védett virágok megszámlálásában a gimnazisták és a szakközépiskolások vesznek részt.

PETHES MÁRIA

Születésnapi újratervezés

Boldog vagyok, mert láthattam hiánytalan
fogsorral kacagó százszorszépeket, hallhattam
szerenádozni ablakom alatt a mutáló rózsákat.
Cinkosaim a szavak. Bármit megírhatok
magamnak. Ha akarok, nem idényjellegű
orgazmusokat. Mosolyok hosszan tartó
erekcióit, vagy az érintéseknek
megsokszorozott intim pontokat.

Ma új álmokat írok magamnak, mert a régieket
odaadtam valakinek, akit nagyon szerettem.
Intellektusomból kiírom a kétségbeesést,
helyette odaírom a szabadság kezdőbetűjét,
vágymaimnak életmentő kézikönyvet, a fotóknak
vérembe mártogatott tollal kék órákat. És összeírom
a párhuzamosok két szárát, legyen végre vége
a hiábavaló epekedéseknek.

Tudom, a kezdet és a vég folytonos, hogy
vérrokonságban állok a halállal, s az
örökkévalóság nem végződik velem.
Mindezek ellenére, juszt is írok magamnak
még harmincegy boldog születésnapot,
anódomnak egy eltántoríthatatlan katódod,
északi hangulataimnak mediterrán Delet,
júliás lelkemnek későn ébredő pacsirtát,
nehogy az elsietett ölelések miatt
pironkodjanak a reggelek.

Forrás:

PETHES MÁRIA Facebook-oldala

<https://www.facebook.com/pethes.maria.7>

KOVÁCS MARIANNA

Tavaszcím

kimegyek a
téli szobából
kelet felé

hol az ég kék
madarak csivitelnek
fűszagú levegő
árad a tüdőmben

ledobom kabátom
terheim egyre
nyomasztó kupacát

sétálok a hegyre
bámulom a fényt
elhessentek egy
brukkoló gerlét

gyerekkorom
szép emlékei
visszatérnek

nehezen várom
a tavaszt, hogy
végre a Tabánban
ibolyát tépjek

Kibillent világ

Nincs kapaszkodó
Kiszáradt a tó
Nem úszhatod meg
Minden elveszett

Kedved odalett
Fejed leszeged
Nem csillan szemedben
Se könny sem jókedv

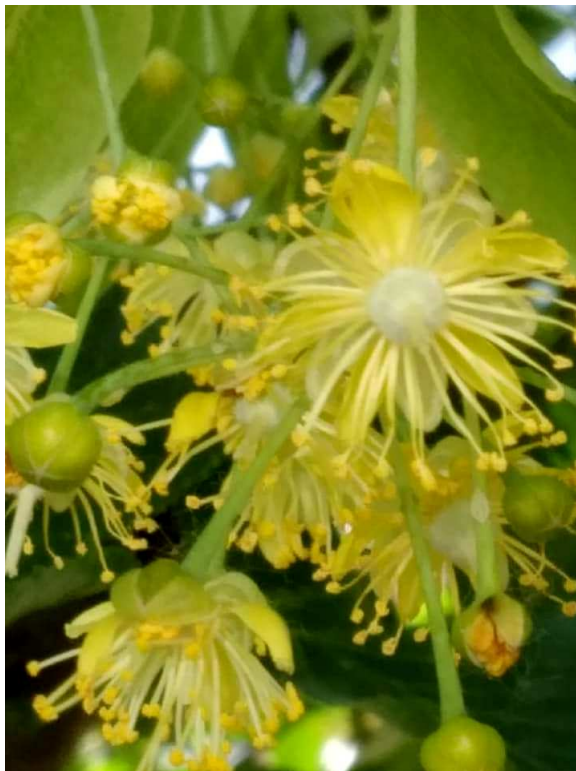
Az érintés fáj
Hangtalan kiabálsz
Mélyen legbelül
Sebzett gyermek ül

Tavaszi tanács

Aki el van keseredve,
keljen fel majd kora reggel.

Álljon be egy hárs alá,
szívja be az illatát!

Susogjanak neki lombok,
eltüntetik mind a gondot

Illusztráció: Kovács Marianna fotója

JÓNA DÁVID

Pajzsot látni

csupa kis betűvel itt vagyok,
tenger nyaldosta lábnyomok
a verseim
néha persze időt lopok,
szavaim fájó harapásnyomok
Isten tervein
kivárok és nem változom,
kívánok és feláldozom
maradék perceim
hol vagy, hol talállak?
Hozzád menekülő állat
fut át a kastély termein
már vársz és átölelsz,
megérdemellek, megérdemelsz,
felszáradnak könnyeim
elbújtatlak, elbújtatsz
eljuttatlak, eljuttatsz,
pajzsot látni a repedés résein

REJTŐ GÁBOR

Apokrif

Levágtam minden kakast Jerusaleimben
ne gyötörje Pétert a büntudat
amikor épp mehtagad, spongyát rá
Simonnak is megrándult a lába
marad a seggén, az ablakból nézi majd
mikor roggyanok a keresztt alatt
vigye csak mindenki a sajátját
Veronikán pedig épp vágyát tölti ura
kendőjét majd gyönyörtől csillogó
homlokára teríti két menet között
s a nép, az istenadta, ne szépítsük
a dolgokat, ritkán mos fogat, s ha
ha majd Barrabant kiált Jézus helyett
és Pilátus a lavórban mossa kezét
így lesz teljes a kezdet és a vég
hiába téptem a szám, tettem csodát
dögivel, a nép már csak ilyen, önző
mohó, ostoba, mióta világ a világ
s mindig akad köztük hosszú, pergő nyelvű svihák, ki élükre áll
hát legyen, lássuk Isten, mire megyünk
ketten, mit számít az a pár ezer év
hagyjuk Istent, tegye a dolgát
gyűlik a szemét, telik a porzsák
nem is sejtitek, mily közel, hogy reccsen, megáll és fordul a sorskerék.

Forrás: Rejtő Gábor Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/rejtog>

HOMLOKTÉR — KARAFFA GYULA

Eufémia...

vannak napok amikor szinte semmihez sincs kedved
azt gondolod ha eléred a hatvanegyet
(már csak három hónap) akkor nyugdíjazod magad
önkéntes nyugdíjas ez sem rossz
az önkéntes hülyék az önkéntes vakok és a sok
önkéntes néma országában
tervezed hogy te sem fogsz
sokat beszélni helyette a restanciáidat
tünteted el legelőször majd semmit sem
vállalsz olyat ami stresszre vagy a nyugalmad
megzavarására alkalmas feladat vagy munka
(nem felejtet el majd hogy már nyugalomba vonultál)
a munkáid elsősorban csakis a családodért
vállalt feladatok lesznek (HARCOLJON IMMÁR MÁS
A VILÁGÉRT) a világért sem vállalsz magadra olyan
feladatot amit nem szeretnél vagy amit kellemetlen
vagy amit egyszerűen mások is hülyeségnek tartanának...
a minap volt nálunk egy háromnapos
családi összejövetel és felmerült a kérdés
ki az aki önként és ingyen dolgozik másokért
feltettem a kezem az unokahúgommal
tudom mások is vannak köztünk akik de még
sokszor családi körben (mikor zúg az éji bogár)
is nehéz ezt bevallani mert bizony ez bűn
a mai világ szemében vagy legalább is annak
az európai és azon belül is a legközelebbi európai
részén azaz itt „szép vagy gyönyörű vagy Magyarországon”
holnap arra fogunk emlékezni hogy volt egy ember
aki felvette az istenhitet és azt (mivel tehetett)
parancsszóval kezdte terjeszteni de olyan erővel
és dühvel hogy a szeniorátus elvét megtagadva
a jogos várományost a primogenitúra alapján
egyszerűen négyfelé vágta ezzel is bizonyítva
hogy a keleti kultúra ódon és bűdös bezzeg a nyugati
az amit manapság ismét csak szidni ildomos
eme kis hazában ahol a kereszténység is észrevétlenül
ódon és bűdös keleti viselkedésformákat vett fel
és bár nem azt mondjuk hogy
a hétszentségit hanem azt hogy s hétszázát
az isten f.szát helyett azt hogy az istenfáját
a b.szsa meg helyett azt hogy basszus(kulcs)
vagy cs.szsa meg kifejezést
az úgy otthagya mint kutya a sz.rát helyett inkább azt
hogy úgy otthagya mint eb a Szaharát

HOMLOKTÉR — KARAFFA GYULA

a menjen a p.csába helyett azt hogy menjen a pitébe/pincébe
a mi a f.szt akar ez már megint helyett azt hogy
mi a fenét akar ez már megint
ennek ellenére a lelkünkben mindig és mindenkor
ugyanazokat a szavakat használjuk és mivel tudjuk
hogy az Isten mindent hall és lát
azt a saját baromsá.... na jó végtelenül nagy
korlátoltságunk és megfontolatlanságunk miatt hisszük
hogy a lelkünkben zajló monológok nem jutnak el
a Teremtő füleihez
de eljutnak
ahogy Isten elé eljutott Vajk gondolata is sőt
látta azt amit csinált és már ne haragudjatok
cs.szétek meg de én nem vagyok abban biztos
hogy az tetszett az Úrnak amit látott
mert Ő már akkor tudta azt amire sokan máig
nem ébredtek rá hogy
„Nincs nagyobb dögvész egy államban,
mint a vallási buzgalom erkölcsösség nélkül.”
(Az idézett mondatot Jeremy Bentham angol filozófus mondta.)

Érdekes...

(sose érdekelt már ami kész
»legfeljebb örömmel töltött el«
az igazán érdekes az ami
a kezdet és a vég között van
a pillanat vagy a pillanatok
összessége amiből aztán
valami lesz mind esetleges)

nézz rá egy kalapácsnyélre
ha netán nem érted miről
beszélek nézd meg a nyelet
amit ugyanaz a kéz fogott
éveken keresztül az épp
aktuális pillanatokkal nem
foglalkozunk de a végeredmény
ahogy a nyél bal oldalán
kialakult mélyedésben ott

a hüvelykujj örökké tartó
és letagadhatatlan nyoma
ahogy a nyél jobb oldalán
a mutatóujj harmadik percének
szorítása által kialakult vályúban
ott van maga az ember és
mindaz ami őt azzá teszi...

jó lenne ott lenni minden
pillanatnál minden születésnél
de csak az elmúlást tapasztaljuk
meg az élet apró és csodás örömei
helyett születni is úgy születünk
hogy az évszámaink bár nőnek
az életünk csak egyre fogy

HOMLOKTÉR — KARAFFA GYULA

tudod mit ha érdekel téged
akkor adj ebből a fogyó életből egy
negyedórát és gondold végig
vagy csak inkább képzeld el
mik történtek közben
míg az a kalapácsnyél
ilyen vályúsra kopott...

hidd el meg fogja élni...

Nem tudok mást

van egy noteszem
amibe összefogdosom
a metrón repkedő gondolatokat
a városban szállingózó szavakat
a porszemek közt lavírozó képeket
kinyitom a lapokat
és belerepülnek
sikeres lehetnék
ha mindezeket leírnám
nem tudom
nincs hozzá ceruzám
ez az ember igazi tragédiája

*

mikor alszok csendesen
(nem igaz mert horkolok)
valaki megáll velem
szemben az ágyamhoz és
letérdel ez még okés
beszélni kezd ez zavar
mit akar itt mit kavar
nem hagy aludni tovább
és nem térdepel odább
csak mondja mint az imát
nem vét közben egy hibát
sem csak mormol szemtelen
és együtt virraszt velem
szű sem perceg hallgatom
ez a legjobb alkalom
arra hogy megkérdezzem
ki lehet hogy nevezzem

azt mondja ő a vagyok
és ittlétében az az ok
hogy megmentsem magamtól
énemtől a vadabbtól

*

szabadságra megyek
jön velem a táj
tájbergerek lesznek
míg csak lehet
megszabadulok nyűgjeimtől
mától nem csak azt mondom
amit szabad
szólás szabadság
erdész leszek vagy katona
vadakat terelő juhász
netán szabaduló-művész
de szép is az mikor
hullanak a láncok
vagy eljárók egy táncot
szambát vagy mambót
szabadon választott
(tényleg ki választott
én rég nem hiszek
a szabad választásban
kényszerek vegyszerek
kegyszerek gyógyszerek
szerek)
szabadság szerelem
e kettő az
mi megbontja az egységet
férfi és nő között
szabadkán is és pesten
a szabadság híd
a mennybe visz
vagy a pokolba tart
egyremegy

*

miután bemutattad egyenként
a családod tagjait
talán mert kevesletted a hat főt
hozzákezdted a szomszédok
bemutatásához is
marika bácsival és zoli nénivel
(oppardon zolika bácsival és mari nénivel)

HOMLOKTÉR — KARAFFA GYULA

*

folytattad a sort
kedves volt részedről
persze ez csak arra szolgált
hogy eltereld a figyelmet
a szobádban álló székekről
három szék van az életedben
az egyiken ül a feleséged a gyerekekkel
meg az a kevés rokon
akik még melléjük férnek
(*elférnek ha kicsit szorongnak is*)
a másikon ülnek a barátaid
(*manapság általában*
lakatlan marad ez a szék)
a harmadik mindig is üresen állt
(*emberemlékezet óta*)
arra istent várod töretlenül
néha megengeded hogy ráüljön
a félelmed vagy a dühöd
de van eset amikor épphogy
te terpeszkedsz el rajta
általában ilyenkor
mesét vagy verset szavalsz
családtagjaidnak
(*unják már de nem merik kimondani*)
ha van valaki idegen körülötted
előfordul hogy meg is tapsolják műveidet
elhitetve veled hogy
jogod van
abba a székbe néha beleülni
„közben összetapadnak az évek
akár a trágyában a szénaszál
elviselhetetlen bűdösre érnek
akár a dögletes halál”
s ha kézbe veszel
egy villát vagy egy ásót
amivel feltöröd életed rétegeit
nem találsz mást csak a földet
a széklábak alatt
már vár rád

*

késői volt az indulásom
ottmaradt valami állomáson
a szennyes padon
a hugyos vécén
a vasúti sínek szenvedésén
a kerekek alatt nyöszörögve
átvágott torokkal
hörögve
mert nem szóltam
nem szólított senki
ha menni kell hát megyek
ennyi
a jussom volt elhagyni a házat
(*régen ez maga volt a gyalázat*)
ahol nem láttam magam a jelenben
jövőkeresésre bujdosóvá lettem

*

elindultam de lemaradtam
valami giccses színdarabban
ahol mindig más játssza a Leart
szolga lehetek
vagy áshatok egy nagy sírt
nem tudok mára
semmit elfogadni
nem tudok semmit
csak adni adni adni
és ha nincs is senki aki elfogadja
ott kell az állomáson maradva
élnem
honnan egykor elindultam szépen
hogy a világot megváltsam
ha hagyja
(*nem hagyta*)

*

mint akit a szél megütött
és félreáll a szája
úgy tekintek én is e
szélütött világra
hol Isaura népe
nem hallgat senkire
mindig kell neki
egy Leonsió

HOMLOKTÉR — KARAFFA GYULA

egy zsarnok fölibe
ilyen fajta vagyunk
nincsen itt mit tenni
rabszolgának is kell
valakinek lenni
szolgálni csendesen
beletörődötten
s elfeledni azt is
egykor mire jöttem

*

ahogy lépdelsz az utcán
kikerülsz a sarat illetve
igyekszel nem belelépni

rád tapad cipőd fugá-
iba ragad lépsz vele
cipeled magaddal végig

valaki megjegyzi sáros
a cipőd be ne gyere
így mondja a feleséged

cipőt cserélsz várost
is tudsz az életed nem
ebbe kell beleélned...

Forrás:

KARAFFA GYULA Facebook oldala <https://www.facebook.com/gyula.karaffa.5>

KARAFFA GYULA: *Tartozásaim gyűlnek...* Brunner Média Kft, Balassagyarmat, 2015

FANTAZY

MÁNDY GÁBOR

Exodus

1.

Valami közeledik

Ezt a naplót az Exodus nevű űrhajón kezdem el írni, mégpedig azon a napon, amikor nekivágtunk bizonytalan küldetésünknek, hogy megmentsek a földi ember genetikai örökségét az elkerülhetetlen kataklizma utáni időkre. Ez az új időszámításunk első napja.

De a napot mint időmértéket a jövőben aligha használhatjuk, hiszen már sosem jön fel és nyugszik le a nap, minden óra ugyanolyan. Belül a villanyfény, kívül pedig a koromsötét űr, amelyet csak a távoli csillagok fénye tarkít. Valójában jóval több csillagot látunk, mint ahogy a Föld légkörén keresztül megszoktuk. Szinte vakítja szemünket a sötét háttér előtt sziporkázó csillaglepel. De ez a sziporkázás sem igazán jó szó rá, hiszen a földi légkör híján a csillagok fénye sem változik, csak ég és szúr, szinte szúrja az ember szemét.

Egyelőre megtartjuk a huszonnégy órás napirendet, de a Földön kívül ennek már lényegében semmi értelme. Előbb-utóbb valamiféle új időbeosztás fog a helyébe lépni. Szerintem például ésszerűbb lenne a 6 órás napok használata: 3 óra ébrenlét és 3 óra alvás.

A történet persze nem most kezdődött, hanem három évvel ezelőtt, azon a napon, amikor világosság vált, hogy egy távoli égitest a Föld felé tart és minden valószínűség szerint össze is fog ütközni vele. Én fedeztem fel azt az égitestet. De nem rólam nevezték el, hanem kezdetben egy számmal jelölték, utána az terjedt el, hogy „az Objektum”, végül pedig egyszerűen csak „Végzet” lett a neve. És erre jó okunk volt. Ez az égi látogató nemcsak ijesztgetett bennünket, mint annyi társa azelőtt, hanem azért jött, hogy közvetlenül és véglegesen megsemmisítse a földi életet. És lehet, hogy magát a Földet is.

A pasadénai obszervatóriumban dolgoztam akkoriban. Amikor egy este két felvételt egymásra raktam, észrevettem, hogy az egyik csillag egy picivel fényesebb lett, mint amilyen legutóbb volt. Egy ideig megtartottam magamnak a felfedezésem, mert nem akartam pánikot kelteni, és a változás is olyan pici volt, hogy belefért a műszerek pontatlanságába. De ahogy teltek a napok, az eltérés mind észrevehetőbbé vált. Semmi kétség, valami volt odakint, ami mind közelebb került hozzánk.

Amikor megmutattam a főnökömnek, Ralph először kedélyeskedett, viccelődött, de néhány nap múlva már őt is feldúlta az az eshetőség, hogy valami készülődik a kozmoszban, ami ránk nézve végzetes következményekkel járhat és nem tudjuk megakadályozni.

Magában az a tény, hogy közeledik felénk egy üstökös vagy kisbolygó, még nem számított volna kivédhetetlen katasztrófának, hiszen már évtizedekkel ezelőtt sikerült megközelítenünk néhány ilyen kis égitestet, le is szálltak rájuk a robotjaink, és az, hogy megváltoztassuk ezek pályáját, már kizárólag a robbanóanyag mennyiségének kérdése volt.

Kivéve, hogy ezúttal egy óriási égitest közeledett. A számításaink azt mutatták, hogy nagyjából Hold méretű. A sebessége is nagyon nagy volt. Egy ilyen égitestet megközelíteni is nehéz, nemhogy leszállni a felszínére. És vajon mekkora robbanótöltet kellene a Hold eltérítéséhez?

Le voltunk sújtva. Dr. Kingstone, az obszervatórium igazgatója nem késlekedhetett már tovább, szólnia kellett a kormányzat képviselőinek. (Közben arra is gondoltunk, hogy ezt az

anomáliát nyilván az orosz és kínai tudósok is észlelték, de mindenki hallgat, mert nem tudják, mit tegyenek.)

Dr. Kingstone beszélt egy vezető kormányzati tisztviselővel, de az nem vette komolyan a dolgot, talán azért, mert éppen a szabadságára készült Hawaii szigetére. El voltunk keseredve. Aztán egy tudományos konferencián úgy adódott, hogy együtt teázhattam Mihail Durcev akadémikussal, aki az orosz csillagászat legnevesebb szakértőjének számított (többek között ő fedezte fel a Durcev-halmazt, amelyik a Kuiper-öv néhány kisbolygóját foglalta magában és amelynek a tagjai meglehetősen egyformán viselkedtek).

Nem akartam ajtóstól rontani a házba, ezért csak célzásokat tettem.

– Mostanában mintha nagyon felbolydult volna a csillagászati szakma, az embernek az az érzése, hogy valami nagyszerű felfedezés áll a küszöbön – mondtam.

– Felbolydult, igen. De a felfedezések igencsak lehangolóak is lehetnek.

– Találtak valami figyelemreméltót? – tapogatóztam tovább.

– Lehetnek égitestek, amelyek vagy a fényességüket, vagy a helyüket képesek drámai módon változtatni - mondta és az arcomat figyelte.

– Nocsak – mondtam –, találtak ilyen égitesteket?

Nem válaszolt, csak tűnődve kavargatta a teáját.

– Netán a Lyra csillagképben? – kérdeztem, jól tudva, hogy csak ugyanarról az égitestről lehet szó.

– A mérések még semmit sem bizonyítanak – mondta, látszólag közömbösen.

– De egyre fogy az idő – mondtam.

– Az bizony egyre fogy.

– A mi számításaink szerint még két, legfeljebb három évünk van.

– Mi is ugyanerre a következtetésre jutottunk – mondta Durcev.

– És mit szándékoznak tenni? Értesítik a kormányukat? Vagy az ENSZ-ben kellene felvetni a kérdést?

– Nagyon óvatosnak kell lennünk – mondta az orosz tudós, és hirtelen nagy fáradtság látszott az arcán.

Hát így történt, hogy létrehoztunk egy amerikai-orosz ad hoc bizottságot, hivatalosan „a kisbolygók pályaváltoztatásából adódó speciális problémák tanulmányozására”. De egymás között csak úgy hívtuk, hogy „Végítélet Bizottság”.

2.

A siralomház

Először csak a tudományos körökben terjedt el a hír, de aztán már nem lehetett elkerülni, hogy kiszivárogon a legkülönbébb sajtótermékekhez és televízió-állomásokhoz, nem is beszélve az Internetről, amelyen pro és kontra csoportok alakultak és élénken vitatták a témát. Mi is ez? Az emberiség legnagyobb kihívása, vagy tényleg a Végítélet, amelyet meg is érdemeltünk? A pánik csak a középkori világvége-jóslatok hatásához volt mérhető. Azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy ezúttal tudományos alapossággal kiszámítható volt a globális katasztrófa.

A tudósok közt akadt, aki a hithez menekült: a saját tévedhetetlenségükben kezdtek el kételkedni. Hogy talán az egzakt számítások mégsem annyira egzaktak. Olyanok is akadtak közülük, akik a Bibliát vagy a maya jóslatokat kezdték tanulmányozni, abban a hiszemben, hogy mindez egy felsőbb lény akarata szerint történik.

A kormányoknak nagy gondot okozott ez a helyzet, de mivel a Földet kívülről fenyegető katasztrófaért nem kritizálhatták egymást, néhány hónapos meddő vita után egyetértettek

abban, hogy ha az emberiség nem is kerülheti el a pusztulást, egyes egyedeket meg lehet menteni.

Dr. Ranganathan, az ENSZ tudományos tervező bizottságának elnöke a világszervezet közgyűlésén úgy jellemezte a helyzetet, hogy ahogy minden embernek meg kell halnia, de a gyerekei és unokái révén hozzájárul a génjei örökökévalóságához, ez az emberiségből vett minta is az emberiség folytatása lesz, nekünk pedig ugyanúgy bele kell nyugodnunk a földi emberiség halandóságába, mint ahogy az egyén halálába is belenyugszunk. A katasztrófa elpusztíthatja a teljes élővilágot, de azt maga az emberiség túlélheti.

Ehhez építeni kellett egy megfelelő nagyságú űrhajót és ki kellett választani az emberiség sokszínűségét tükröző mintát.

Miután holtpontra jutottak a külpolitikai csatározások arról, hogy melyik nemzetből hány embert szükséges bevenni a megmentendő mintába, egy tudományos központot hoztak létre, amely meghatározta az arányokat, de ehhez nem a nemzeti hovatartozást, hanem a genetikai sajátosságokat vette alapul. A teljesen egyforma DNS-kategóriájú emberek közül pedig számítógép sorsolta ki a szerencséseket.

Nekem azért volt szerencsém, mert anyai ágon eszkimó, apai ágon pedig üzbég és afrikai vér is csordogál az ereimben, és a DNS-emet alkalmasnak találták arra, hogy az emberiség kevert génállományát segítsem megtartani. (Először arra gondoltam, hogy a felfedezésem jutalmául választanak majd ki, de azért inkább átkoztak, úgyhogy kerültem még a rá való hivatkozást is.)

Az anyagi alapokat aránylag gyorsan sikerült létrehozni. Nem volt már jövő, amire takarékoskodni kellett volna, így hát minden rendelkezésre álló nyersanyagot és minden energiaforrást felhasználhattunk.

Egy évvel ezelőtt sikerült megalkotni egy „bébi-űrállomást”, amely minden tekintetben utánozta a végső modellt, de kisebb méretben. Föld körüli pályán szerelték össze, mint később az igazit, de emberek helyett kutyák utaztak rajta. A tévé közvetítést is adott róluk. A súlypont körüli forgatás révén sikerült létrehozni a mesterséges gravitációt is. Érdekes volt látni, ahogy a kutyusok alkalmazkodtak hozzá, és már ugrálni is megtanultak a különleges körülmények között. Ennek a kísérletnek az eredményei alapján tervezték meg a valódi űrállomást.

Ekkor azonban drámai felfedezést tettek egy kínai obszervatórium tudósai. Kiderült, hogy a felénk száguldó égitest sebessége nőtt, feltehetően a Nap hatott rá gyorsítólag. A pályája is módosult egy picit, de a Földdel való összeütközése továbbra is elkerülhetetlennek látszott. Fogytán volt az idő, meg kellett gyorsítani az előkészületeket.

Azt az űrállomást, amelyen most utazunk, a tervezettnél négy héttel előbb kellett összeszerelni, és ennek során már nem maradt idő arra, hogy minden alrendszer kipróbáljanak. Ez volt a legnagyobb gépezet, amelyet emberi kéz valaha alkotott. Egy gigantikus H betűre emlékeztetett. A H betű összekötő eleme több száz méter hosszú volt, tucatnyi autonóm leszállóegységgel, amelyek mentőcsónakként szolgáltak egy esetleges vészhelyzetben. (Sokan űrkoporsóknak hívták őket, hiszen utasai az anyaűrhajó nélkül nem sokáig maradhatnának életben.)

Az élelmiszert az űrállomáson termelték és cirkulálták, ugyanez történt az oxigénnel is. Korlátozott volt azonban a gyógyszer (kísérletet tettek a gyógyszereknek a fedélzeten történő gyártására, de ez még nem hozott sikert).

Az űrállomás építői automatikusan bekerültek a megmentendők közé, részben jutalomból, részben azért, hogy érdekeltté tegyék őket a megbízható kivitelezésben.

A Föld eközben egy óriási siralomházra emlékeztetett. Mindenki, aki kimaradt a mintából, tudta, hogy rövidesen meg fog halni, legfeljebb az volt a kérdés, hogy a gigantikus összeütközésben pusztul-e el, vagy néhány nappal később, amikor megszűnnek az élet feltételei a Földön.

Voltak olyan vallási szekták, amelyek tagjai abban bíztak, hogy ha túléljük az utolsó ítéletet, egy új világban fognak tovább élni. Ezek a Föld különböző pontjain bunkereket ástak és hónapokra elegendő élelmiszert halmoztak fel.

Ugyanígy föld alá és hegyi barlangokba bújtak a kormányok operatív parancsnokságai is, hiszen az ő felelősségük volt a földi élet utolsó napjainak, netán heteinek, hónapjainak az levezénylése.

A nagy egyházak a maguk módján reagáltak. Magyarálták az eljövendő eseményeket, vigaszt nyújtottak és felvázolták az élet utáni élet perspektíváját. Ha nem is tudtak igazán segíteni, ezzel legalább valami emberi dimenziót vittek bele a megváltoztathatatlan eseményekbe.

Bennünket két hete vittek fel az Exodusra, hogy megismerkedjünk a berendezésekkel és kipróbáljuk őket. Ma indultunk útnak, és nem tudok nem könnyes szemmel tekinteni az alattunk látható égitestre, amelyet nemsokára nagy kozmikus összeütközés ér, és nagy az esély rá, hogy elpusztul.

Sokszor jutnak eszembe Ciolkovszkij szavai: „a Föld az emberiség bölcsője, de nem élhetünk mindig a bölcsőben”. Persze. Nem mindegy azonban, hogy a gyerek a maga erejéből mászik ki a bölcsőből, hogy felfedezze a külvilágot, vagy még éretlen csecsemőként kiborítják: „tessék, most már élj meg a saját lábodon”. Mi éretlen csecsemők vagyunk, a kozmosz meghódításának még nem jött el az ideje.

Hazátlan, anyátlan árvákként indulunk el egy ismeretlen világ felé, miközben minden idegszálunkkal visszavágyunk az anyai ölbé.

Elfáradtam. Holnap folytatom. Hm. „Holnap?”

Folytatjuk...

Forrás: <https://mek.oszk.hu/20600/20641/20641.htm#16>

KOTASZEK HEDVIG: Gesztenyevirág

SZEGŐ JUDIT

Szelfi

Belebújtam már jó pár idegen ruhába.
Egyik bő volt, a másiknak hosszú az ujjja.
Sohasem ácsingóztam remetecsuhára.
Olykor, gonosz szó éle, csak bosszúra futja.

Billegtem a tüköröm előtt, és nem tetszett
a kép, mit velem szemben csillogni láttam.
Hány félredobott fotó lett még kegyvesztett,
mire végre már egyet domesztikáltam.

Siker-szelfiként beégett retinámba:
Ez vagyok, ahogy magam ilyenkor látom!
Próbálom őrizni végleg, de hiába!
Idegen szemekbe ezt vizionálom.

Mára az idő beleszólt mimikrimbe.
Szivárvány plakettem fehérre festette,
s antik porcelánként zárt be nippvitrinbe,
mire nap még rásüt, de a por belepte.

Belebújtam, éltem, s hány divat múlt hiába?
Feszes bőrnaci, s blúz melynek szabott az ujjja...
Vitrinemből tán tollseprű küld túlvilágra
egy szemetes lapáton... darabokra hullva.

Forrás: SZEGŐ JUDIT Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/judit.szego>

GUTI CSABA

Amikor majd tavasszal kikel

Az öreg, piros cserepes házak látványa megdobogtatta a szívet, mely nyugodni tért haza, mégis hevesebben vert, ha a szeretett utcácskákon újra végigmehetett. Édes volt az otthoni illat, mégis mintha tüskéje lett volna annak a levegőnek, ami megbökte az embert figyelmeztetésül; valami elmúlt végleg és visszavonhatatlanul, és csak vendég az ember immár.

Érzések tolakodnak, versengnek egymással, és az ifjú ezúttal nem sietett, ezúttal nem rohant, mint mindennap reggeltől késő éjszakáig. Ő, aki alig aludt, és ha fel is ébredt az éjszaka közepén, akkor levelet írt, aki ebéd közben telefonált, vagy aki a saját boldogsága helyett is dolgozott.

Azt mondta, neki ez az élet, de nem nézett az ember szemébe, amikor erről mesélt. Nem is szeretett erről beszélni, csak ha kitartóan faggatták.

Most azonban minden más volt, minden háttérbe szorult, mert otthon volt, igazán otthon, nem azon a néhány négyzetméternyi helyen, amit a cég bérelt neki, és ahol nem volt kint a neve a postaládán.

Itt ismert minden ágaskodó gyümölcsfát, valamennyit meg is mászta anno, nem sajnálta a hátát, ami egyszer-egyszer botot kapott a finom falatokért cserébe. S csimpaszkodott az utcai kút nagy, rozsdás csövén is, aminek mégis olyan hús, finom íze volt, és amikor leizzadva sokat ivott belőle, mindig volt egy öreg néni vagy bácsi a közelben, aki azt mondta neki, hogy; – lassabban fiam, mert beteg leszel! Esett nagyot a buckákon biciklivel, és a térdén a seb soha be nem gyógyult, és nagyon fájt, amikor újra megütötte, de csak addig volt az rossz, amíg valami új kaland nem érte, és arra bizony nem kellett sokat várni.

De ez csak a kölyökkor, a felhőtlen, határfeszegetős évei voltak, amikor a harag egy verekedéssel lezárult, hogy aztán a barátság egy kézfogással továbbfolytatódjon, és a bandába tartozott mindenki, aki elég nagyot köpött a kanálisba.

Aztán az ember felnőtt, no, nem nagyon, csak érezte azt, hogy a tetteknek súlya van, a szónak becsülete, és az ember felel a viselt dolgaiért. Talán tetszik ez, vagy nem, de mégis így van, és ezt akkor a könnyebb megélni, ha az ember mégis elfogadja. Akkor nő meg igazán a szülő iránti tisztelet is, és akkor a legkönnyebb megtalálni a hazavezető utat, mert tudja az ember, ahány szoba is van a házban, mind egyfelé vezet.

S az ifjút akkor már nagyon húzta hazafelé valami, de mégsem lépett a gázra, mert mindig volt valami új, amiben elcsodálkozott, és talált valami régit, ami előtt tisztelegni volt kénytelen. Egyre csak nyeldekelt, pedig nem is volt nyál a szájában.

Aztán befordult a házhoz vezető útra, és akkor szorult csak össze igazán a szíve. A szeme nem kutakodott, annak ellenére észrevett mindent. Az egyre magasodó füvet a ház körül, a metszetlen fákat, és a kiürült ólakat.

Csak az öreg diófa alatt megpihenő pad körül volt tisztaság. Az apja ezúttal is ott üldögélt, merengve, gondtól, bútól telve, emlékektől részegen, és nem látta meg, hogy felé hajt az autó. Szinte megrezzent, amikor az ajtó becsapódott, mintha álomból ébredt volna, úgy tekintett a jelenésre. Már is pattant volna fel, üdvözölni fiát, de a mozdulat megakadt, és az idős férfi fájdalmasan kapott a mellkasához. Mindez csak egy pillanatnak tűnt, talán nem is volt igazi, és abban reménykedett, hogy a fia nem látta azt meg. A fia azonban észrevette azt is, de nem tette szóvá, csak a tekintete lett attól lágyabb.

Megölelték egymást, majd a fiú átadott néhány teli szatyrot a koci hátlujából, amit az öreg megköszönt egy szép szóval, de sokkal több volt a tekintetében, ahogy akkor a fiára nézett közben.

Az ifjú értett belőle, tudta, nem érdemli meg, hisz csak a lelkiismeretét akarta nyugtatni a csomaggal, amiért oly rég tett itt látogatást. Beszéltek erről-arról, egészségről, majd hirtelen abba maradt minden. A fiú tekintete kisiklott az apjából, elfordult, a zsebébe süllyesztette a kezét, magabiztosságát tanúsítva, majd végigfuttatta a szemét a portán.

Mosolygott, egyben mégis bírálta, bár nem tudott azonnal szólani.

Csönd tátongett közöttük, de ez a csönd akkorát ásított, hogy lehetett tudni, hogyha legközelebb szó esik, az egészen más útra tereli majd a beszélgetést.

Úgy is lett. Az ifjú szólalt meg hamarabb, de a hangja nem volt már édes, mint az elején, inkább olyannak tetszett, mintha hirtelen sokat öregedett volna, amitől reszelősen bukott ki a száján a mondanivaló.

– Holnap csak este megyek vissza, addig felásom a kertet – mondta, miközben a rendezetlen darabka földre pillantott, amelyen, mostohán terült el gyom, és a termésből visszamaradt szármaradvány.

Az öreg feszengett egy pillanatig, a szatyrokat áttette egyik kezéből a másikba. Az idővel járt, és addig megformálhatta a gondolatait, mielőtt kimondta volna.

– Nem szeretném, fiam, megcsinálom én! Annyi éven át megtettem, ezúttal is megteszem! Meglátod, amikor majd tavasszal kikel a vetés, szép lesz, mint mindig. A lombja zöld lesz, a húsa finom, és jut elég belőle majd mindenkinek. Kell nekem ez a kis munka, csak éppen elég dolog volt eddig is, de majd most ráérek majd.

Az ifjú tekintetében hitetlenkedés költözött, de megfogadta, hogy békével jött, és ekképpen is távozik.

– Akkor legalább a kerítést megcsinálom, látom, erősítésre szorul...

– Vén az a kerítés, nem fogja meg már a szöveget! Hagyd el az egészet! Van itt akáclécem elég, majd vágok abból, és csinállok új szakaszokat – mondta az arcán a vénak jóságos mosolyával. De mintha érezte volna, hogy mindez nem elég, és ettől annyira akart mondani, vagy tenni még valamit, amivel a fiát valahogyan meggyőzi, de nem jutott eszébe semmi, és a múltó pillanatok csak felnagyították a tehetetlenségét.

Érezték ezt mindketten. A fiú végül féloldalt fordult, mintha annak a gazos kertnek akarta volna tovább intézni a szavait. Az arca mindeközben elkomorult, és a szemének olyan furcsa, sötét árnya lett, amitől félni lehetett. A legriasztóbb az egészben mégis az a visszafogott indulat volt, amivel a hangját szelídebbé akarta tenni.

– Tudod, apám, nem érdekel a kertet és a kerítésed! Ha akartad volna, megcsinálom, de ha nem, nekem így is jó! Bár azt tudom, ha ezen a hétvégén nem lesz kész egyik sem, akkor nem lesz készen soha, ahogyan azóta sincs kész, hogy utoljára ígérted. De hidd el, ennek az egésznek csak annyi jelentősége van, hogy nem veszed észre, hogy megöregedtél! Én eljöttem megint, ahogy oly sokszor eljöttem már, és kérdezem, hogy meddig akarsz még egyedül maradni ebben a házban, ezen a régi portán? Már egy éve, hogy egyedül maradtál, hogy egyedül maradtunk, de most már tovább kell tekinteni! Felelősséggel tartozom érted! Mondd, mi történik majd, ha leesel a lábadról, és senki nem veszi észre? Mi lesz, ha egy reggel nem bírsz kikelni az ágyból? Az emlékek segítenek majd egy pohár vizet a szádhoz emelni, vagy kicsoszogni a mosdóba? Felelj! – mondta a fiú, aki csaknem ordított már, de ahogy ismét az apjára tekintett, egyszerűen megenyhült. Talán el is szégyellte magát. – Ezerszer mondtam már, hogy gyere velem! – tette még hozzá.

Az apa arca remegett, és szorította az ajkát, nehogy kiszökjön olyan szó, amit senki nem hívott.

– Lesz, ahogy lesz, fiam! És bármikor szívesen látlak, ha jössz! – mondta, és görcsös léptekkel a házba indult, hogy a szatyrok tartalmát kipakolja. A fiú nehéz szívvel pillantott

utána, tán gondolt is valamit, de a szája üresen rebtent, és a mozdulat, amit indított, az hamvába halt. Így hát az apa mégis eltűnt az ajtó mögött hamarosan, és a fia ott maradt nehéz szívvel, nehéz gondolatokkal és lelkiismerettel az udvaron, és nézte a kertet, ami nem is tűnt már olyan gazosnak, és a kerítés is elég erős lábakon állt előtte.

Amikor eleget állt ott egymaga, leült a padra, jólesett az öreg diófa alatt megpihenni. Szép volt az a hely a léleknek, a szülők annak a fának a koronája alatt mondták ki egymásnak az igent, és azután nagyon sok családi ünnep zajlott még ott. A fiú visszagondolt mindre, és a szíve egyszeriben olyan nehéz lett, hogy arra gondolt, soha nem tud onnan felállni, mert egy láthatatlan valami odakötözte a lelkét ahhoz a helyhez. Csak akkor bánta igazán a szavait, amit az apjához intézett.

„Hát nem sikerül békével búcsúznom!” – futott át az agyán, és legszívesebben ököllel csapott volna az öreg diófa rücskös törzsébe. Aztán csak ült ott a saját vívódásával, és azon gondolkodott, hogy miként fordulhatott rosszra a dolog, amikor ő csak jót akart. Színtiszta jót; magához venni az apját.

Nem ült sokáig egyedül, hamarosan ismét kijött az apja, de akkor már munkásruha volt rajta, meg csizma, és a fészert felé ment, hogy onnan elővegyen egy ásót. A szemében nyoma sem volt a haragnak, úgy kezdett neki az első ásónyomnak, mintha eleve eltervezte volna az egész munkát. A fiú elnézte azt, majd a másodiknál már talpra szökött, és szelíd hangon maga is kért egy szerszámot. Az apa mondhatta volna, hogy; „ne piszkold össze magad, fiam!”, vagy, „nem ezért jöttél!”, de nem mondott effélet, csak annyit, hogy; – van még egy a fészertben!

Tudta jól, hogy amit a szavak csak izzadtsággal oldanak meg, azt a tettek hipp-hopp megteszik.

Jó volt együtt dolgozni. Egy óra alatt megvolt a munka, meg se álltak addig. Aztán néztek csak végig rajta, olyanok voltak a friss hányások, mint a gyermeket váró bölcső. Kellemes fáradtság járta át a testeket, s a derék zsibbadt, de nem volt szabad azt mutatni, látni kellett a másoknak, hogy semmiség volt az egész.

– Mit tervezel bele? – kérdezte a fiú akkor már derűsen, mégis kissé tapogatózva.

– Amit mindig! – válaszolt egyszerűen az apa, mintha sose haragudott volna.

Így is volt.

A fáradt tagok végül a padon pihenhettek meg, az öreg diófa alatt. Talán a hirtelen elvégzett sok munka nem engedte őket beszélni, lehet, valami más. Jó volt egymás társaságában megpihenni, de valaki nagyon hiányzott. Ezt mindketten érezték, mindketten tudták, mégsem beszéltek róla.

– Nagyon szeretsz itt üldögelni? – kérdezte az ifjú.

– Mindennél jobban! – vallotta meg az öreg.

Aztán megint nem szóltak egy darabon, csak azt érezték, hogy valami furcsa nagy szomorúság a vállukra ül, és szorongatja a szívüket.

– Igazad van, szép lesz ez a kert, mindig is az volt! – mondta, s hogy egyebet ne kelljen még mondania, bólogatott hozzá.

Az öreg nem szólt semmit, csak sóhajtott egy nagyot, és simított egyet a padon maga mellett, alig észrevehetően.

Másnap összevágták a léceket, mindet akkorára, amekkorát megkívánt a kerítés, aztán eltelt az idő, és menni kellett. A fiú autóba ült, de előtte fogadkozott, ígérte, hogy ekkor jön, meg akkor, és ezúttal az apja bólogatott. Aztán az autó mégis kigurult a portáról, és amikor a fiú legközelebb belenézett a visszapillantóba, csak azt látta, hogy az apja ott ül az öreg padon, a nagy diófa alatt. Csak egy pillanatnyi villanás volt az egész, de a szívébe belehasított a kép, olyan törtnek, elesettnek tűnt az apja, azon a padon kuporogva. Szinte dübörögtek a saját szavai, amit az apjához intézett előző nap. Annyira bánt már mindent.

A kis padocskán, az öreg a tekintetével végigkísérte az autót, majd még azután sem vette le a szemét az útról, hátha a fiú mégiscsak visszafordul valamiért.

De nem jött.

Akkor az öreg a felásott kert felé fordult, gyöngéden elmosolyodott, talán már látta is kizöldülni a következő évi vetést. Közben halkán, szinte rebegve beszélni kezdett a feleségéhez, aki ott élt a padban, a felásott kertben, az öreg diófában, és minden másban, amit ott hordtak össze a két kezükkel ötven év alatt. És az öreg elmesélte az asszonynak, hogy itthon volt a fiú, együtt dolgoztak, és jönni fog megint. A jövő évi termést együtt szedik majd le, reméli, megvárják majd őt még a beérett gumók, zöldségek és gyümölcsök.

– Megvárnak, biztosan megvárnak! – suttozta az öreg. – Majd megyek hozzád azután, csak egy évet szeretnék még a fiúval, oly keveset beszélünk még!

Aztán lassan felállt, vödört szedett elő, hogy meglocsolja a diófát.

Fotó: FÁBIÁN MÁRIA

GÓSI VALI

nem hallani

hiába társult
födelem alá mindörökre
hiányoddal valami borús lelki ínség
aki voltál kilépsz néha az éjből
hangok és fények tódulnak elé
és távoli tájak
fölötted csillagok égnék

és hiába borzong
a lélek mélye
valósággá érnek szunnyadó kétkedések
félszeg ölelés- emlékek
védelmeznek már minden időben
ha felszabadító bizonyossággént
üzensz valami fontosat
és mellém rendelsz az Útra másokat

hiába
hogyan talpig feketében jajong a bánat
és riasztó veszélyes mélységbe rántat
emléked könnyű csillagfátyolként borul
a szív búvóhelyére
mosolyod ráterül a világ szépségére
mint határvonalak a valóság fölé
de hangodat nem hallani soha már
a feltámadásig

Megfáradt csöndjeink

Lehajlunk bukó napokkal
megfáradt csöndjeink mögé,
mint parti fák görnyednek némán
gyors sodrású folyók fölé.
Halkulón hullámozó szívvel
nyeljük a fuldokló hangot,
az időbe simulunk málán;
rozsdálló vízparti lombok.
Gigászi torkolatok hívnak,
örvénylő, forgó áramlatok,
és szétfolyunk a víztömeggel;
némán elmúló tegnapok.

Alkonyodó

Zabolátlanul
hullnak rám
a hiány-szavak,
súlyos terhükkel beborítanak,
míg állok hosszan
e vége-nincs csöndben
a sejtelmes, nyárvégi ég alatt,
nézem, ahogy misztikus fénnel
aláhanyatlik a Nap,
nyomában roskad,
omlik, a fényhíd,
mint sereghajtó ínség,
a lélek-nincstelenség
terhe alatt.

Tavaszipillanat

Rigópár ült ma a parkban,
boldogan trilláztak a fán.
Napsugár táncolt a tavaszban,
egy szirmát bontó ibolyán.

Csak álltunk a pillanatban,
s – ahogy a földre az ég –
rám hajolt kedvesem karja,
és néztük a rigókat még...

SZ. PÖRDY MÁRIA

A festmény

A szoba falát teljes hosszában betöltő könyvszekrénnel szemben, a másik oldalon változatos témájú olajfestmények függtek. A bejárattal szembeni nagyméretű, széles aranykeretbe foglalt kép fehér fallal körülvelt kolostoregyüttest ábrázolt. A magas hegy nyiladékaiban, mint ölben feküdtek az udvari, fehér falú, piros tetős épületek. Belőlük magasodott ki a piros, bizánci kupolájú templom. A festmény mögül hosszú földút vezetett a kolostor kerítéséből nyíló ajtóhoz.

A kislányt nem érdekelte a levelek között megbúvó érett ribizli, málna vagy egres vadászata. Míg testvérei diadalkiáltásokkal gyűjtötték tálkába a gyümölcsöket, ő szívesebben ült a könyvtárszobában. Kérte Franciska tantiját, hogy az üvegezett szekrényből vegye ki az egyik földrajzi atlaszt. Feltornászta magát a tonett székre helyezett kemény díspárnára. Így tudta kényelmesen lapozni az atlaszt. Ami részben alibi is volt. Míg egyedül üldögélt az asztal mellett, főként édesapja festményeit csodálta. Legelmerültebben a vele szemben levőt.

A kislány addigi életében nem látott hegyet, sem kolostoregyüttest. Ebbe a csodálatos tájba álmolta bele magát, mindannyiszor, amikor a nagymamájánál járt. Azt azonban soha nem kérdezte, hol van ez a hely és mi a hegy, valamint a kolostor neve.

Mikor már nagyobb lett, kevesebbet jártak a nagymamához. A vele élő másik lánya, Elvira tüdőbetegsége súlyosabbra fordult. Anyukája nem szívesen engedte el őket látogatóba, még rövid időre sem.

A forradalom idején, amikor hosszú sorokat kellett állni az ennivalóért, ő vitte nekik a kenyeret, cukrot és a tejet. A többi megtermett a kertben. Mikor megkérdezték, hogy kér-e valamit, ő elérte a kérdést. Azt válaszolta, apukájának azt a kolostoros képét szeretné. Nagy csend lett. A két lánytestvér mintha egymástól várta volna a választ. Beteg tantija szólalt meg először. Azt mondta, ha sikeresen, ahogy elvárják tőle, kitűnően leérettségizik, az övé lehet a kép.

Az előfelvétellel járó kötelezettséget nem vállalta, elment dolgozni egy kutatóintézeti laborba. Karácsonykor meghalt apukája, fél évre rá a nagymama is. A nagy temetése után nem sokkal, mikor a sikeres újra-felvételijéről megérkezett az értesítő, elment a tantijaihoz elkérni a festményt. Franciska félrehívta és szívhez szólóan kérlelte, most még ne vigye el a festményt. Ugye tudod, kérdezte szipogva, hogy csak fertőtlenítés után vihetnéd haza. Elvira lelkileg összeroppanna, folytatta, ha most ki kellene hívni a KÖJÁLL-t.

Az egyetem elvégzése után a festményt újabb indokkal tartották vissza. Nincs lakásod, albérletbe laksz. Oda nem viheted. Majd, ha férjhez mész, érvelt a férfi nélkül megöregedett két tanti. Három év múlva meghalt Elvira. Még albérletben lakott.

Eltelt még három év. Lett férje és lakása. Franciska több zsebkendőt telesírt, annyira ragaszkodott a képhez. Azt hajtogatta, neki már csak ez maradt a múltból. Tényleg. Eltűntek a kisebb képek a falakról, a könyvesszekrény polcain ritkultak a könyvek.

Eltelt hat év és lett két gyereke. Aztán még tíz év. Eközben Franciska a ház legkisebb helyiségében, a könyvtárszobában élte az életét, számtalan befogadott kóbor macskával együtt. A nagy kép előtt felállított vaskályha füstje-koromja fedte be a festékréteget, hője szárította a vakkeretet és a ráfeszített vásznat. A Franciska felügyeletét keresztlánya vállalta.

A családi ház szanálásra kijelölt területen állt. Franciska röviddel a kiköltöztetés előtt elhunyt. A halotti toron összejött a család. Szóba került a nagy kép is, amire közel ötven éve vágyott. Nagyszerű ígérettel kelt fel az asztaltól. A festményt a restaurálása után megkapja.

Húsz év múlva egy raktárból került elő a töredezett festékrétegű, száralmasan tönkrement kép. Gyerekkori csodálatának táját vastag szutyokréteg fedte. Nem sírt, mert a döbbenettől könnyekre sem tellett.

Sokat dolgozott a képen a mester-restaurátor, hogy visszaadja a festmény eredeti szépségét.

Unokája a Google képkereső alkalmazással egy találatot kapott. A kosovói Dečan-i kolostor nevét és fotóját.

Írt a kolostornak. Kérdezte, hogy a festmény, amit az édesapja 1936-ban festett, az ő kolostorukat ábrázolja-e. A levélhez csatolta a festmény fotóját. Még aznap megjött a megerősítő válasz. Mellékeltek a kolostoregyüttesről néhány régi és mostani fotót is.

A román és kora gótikus stílusú, középkorban épült, világörökségi szerb ortodox-keresztény templom biztonságát az ENSZ KFOR misszója őrzi az albán etnikumú és muszlim vallású lakosság támadásaitól.

Naponta többször megáll a nappaliban, az élénk színeiben ragyogó, gyönyörű festmény előtt. A festmény előtt, amelyről a család már nem élő tagjai állították: Svájcban festette Józsink.

Ilyenkor az édesapja bizonyára mókásan felhúzta a bal szemöldökét és hangtalanul nevetett. Mint életében szokta.

PÓRDY K. JÓZSEF: *Kolostor*, olaj, 1936

KOOSÁN ILDIKÓ

Tavaszzáró

Lesöprök ősdi gondolatot,
borúból télből éppen elég!
eldobok használt frázisokat,
a fényre csalogat kéken az ég.

Csupasz ágon még hallgat a dal,
varjúkárogás messze hallik.
Rügyfakadás lesz! Új diadal!
Véremen át a tavasz íramlik.

Kigombolt kabát ujja lobog,
hóvirágok, remények nyílnak.
Most öröm-ódákra gondolok!
Barkafüzéren hangol a holnap!

Nyár a vízparton

Óriás szitakötő a nyár,
egy nádszálon ül
mozdulatlanul,
árnyéka lomhán elterül
itt a fák alatt.
Hunyorogna a víztükör,
szemébe süt a Nap.
Felül pár hullám göndörül,
ölen a békák alszanak,
felírhatnánk a csöndre ma
a koncert elmarad!
Engem karjában tart a part,
vízen ringani nincs erőm.
Állva elszenderül a lég,
ami mozdulhatna még
– homlokom mögött a gondolat –
ma nem szárnyal, piheg,
fölém borul a hőség, befed
mint nagy kalap.

Forrás: Koosán Ildikó: *Létezés fűszálra fűzve*,
<https://mek.oszk.hu/05800/05892/05892.htm#82>

DUDÁS ÉVA

Temetés után

1.

A temetésen rengetegen gyűltek össze, hiszen Szigethy elismert irodalomtudós volt. A nagyváros híres temetője tele volt kollégáival, tanítványaival. Mária, az özvegy, aki régen maga is tanítványa volt, azt szerette volna, ha a professzort a szülőfalujában, egy 500 lelkes kis dunántúli faluban temetik el, de erről mindenki lebeszélte: egy ilyen híres tudós hamvait nem lehet eldugni egy kis falu temetőjébe, különben is az egyetem saját halottjának tekinti, méltó helyre kell, hogy kerüljön. Mária visszagondolt azokra a boldog évekre, amikor férje még csak egy egyszerű egyetemi tanár volt. Hogy itta minden szavát a szemináriumokon! Sokat tanult a vizsgákra is, hogy kitűnjön nála a többi bölcsészlány közül, akik úgy röpködtek szerelme – későbbi férje – körül, mint tavasszal a méhek a virágok körül. Csinos lány volt elég a tanár körül, de kiemelkedően tehetséges kevés. Mária úgy gondolta, ha kitűnik a kiváló teljesítményével, talán közel kerül ehhez a titokzatos, zárkózott lényhez. Szerelmes volt belé, szerette bársonyos hangját, szerette, ahogy nekilát izgalmas elemzéseikhez. Nem érdekelték a korabeli fiúk. Úgy érezte, a tanár egy katedrális, a körülötte legyeskedő fiúk kis fatemplomoknak tűntek hozzá képest. Persze, hogy nála írta a szakdolgozatát. Rendszeresen találkoztak és a férfi nem tudta már nem észrevenni a rajongást a lány szemében. Az esküvő után az ifjúság gondtalan, boldog évei következtek. Mária a város gimnáziumában tanított, férje fényében, aki egyre elismertebb irodalmár lett, nem volt nehéz állást kapnia. Kicsit zavarta, hogy ő mindig csak az ő felesége lesz. Saját jogon sosem lesz ő a szakma krémje. Ezt a zavaró érzést elnyomta a családalapítás, a gyermek iránti vágy. Sokat ábrándozott arról, hogy lesz egy fia, aki az apjára fog hasonlítani, állandóan olvasni fog, ő lesz az irodalomtudós utódja, Ifj. Szigethy Ervin. Láta maga előtt, hogy a férfi fia kezébe adja az első komoly könyvet, ő pedig bevonul egy sarokba és elbűvölten olvas. Az orvos, aki közölte velük a meddőséget, próbált együttérző lenni, de Mária érezte, hogy ők csak egy a sok szerencsétlen pár közül, akik megkapják az ítéletet: nem lesz, aki továbbvigye az életüket. Hirtelen sivárnak, értelmetlennek találta az addig átélt boldogságukat. Tudta, nem azért ment a férjhez feleségül, hogy gyereket szüljön, mindig azt hitte, hogy a férfi intellektusa is elég a boldog, tartalmas élethez. Most, amikor kiderült, hogy nem lesz méhének gyümölcse, úgy érezte magát, mint Sámson, akinek levágták a haját: a lényegétől fosztották meg, az erejétől, hogy élni tudjon, hogy örülni tudjon az életének. Nem is gondolta, hogy ilyen őserő van benne: az Anyáé, aki életet ad egy kis lénynek. Úgy érezte, mintha ez a gyermek már meg is született volna és most valaki hirtelen elvette volna őt tőle. Meg akarta kérdezni a férjétől, hogy ő is így érez-e, de neki a vizsgálat után el kellett menni egy konferenciára. Hirtelen két külön bolygórendszerbe kerültek és igazán már sosem kerültek olyan közel egymáshoz, mint az orvosi ítélet előtt...

2.

Ó, milyen fáradt volt a temetésen elhangzott méltató beszédektől, persze, egy fiatal kislány is beszédet mondott, a jövő nemzedékének képviselőjeként, „továbbvisszük a szellemiségét a modern, kaotikus világunk kiismerhetetlen sűrűjében”. Legszívesebben odakiáltott volna, hogy „Ti nem gyászolók vagytok, Ti nem tudjátok, mi a fájdalom, ti itt, mint egy államvizsgán, felmondjátok a tételt, amit kihúztatok!”. Uralkodott magán, tudta, férje is így tenne, ha fordítva lenne és az ő hamvai lennének az urnában.

A lány utolsónak állt a részvétnyilvánítók sorában. Mária csak későn vette észre, nem csodálkozott, hogy ismeretlenek is vannak a „gyászolók” között: nem ismerhette a férje valamennyi tanítványát. Az volt neki furcsa, hogy a többi egyetemista lány egy csoportban állt és diszkréten távol tartották magukat a temetés perszónálisabb részétől: a részvétnyilvánításoktól. Kedves arca volt, értelmes, nagy szemei könnytől csillogtak. „Vajon így szerette a tanárát?” gondolta Mária, amikor látta a lány kisírt szemeit.

A lány odahajolt az idős hölgyhöz, de részvétnyilvánítás helyett ezt súgta a fülébe: „Kérem, Mária néni, fogadja el ezt a borítékot, emlék a Professzor úrtól.” Kezébe csúsztatott egy borítékot. Az egész csak egy pillanatig tartott, a távoli szemlélő szinte észre se vehette, csak azt látta, hogy mintha egy kedves ismerős fejezné ki együttérzését az özvegy felé.

3.

Két napig nem is jutott eszébe a boríték, amit a táskájába csúsztatott. Akkor vette észre, amikor el akarta pakolni a táskáját, úgyis csak ünnepi alkalmakra vette elő. „Persze, a boríték” – gondolta. „Azt mondta a lány, hogy emlék a professzor úrtól. Remélem, nem valami közös fotó a férjével és a lánnyal.” Sok ilyen tanítványt látott az évek során, tele volt férje dolgozószozája ajándékokkal, fényképekkel, amiket a hálás tanítványoktól kapott. Régen kicsit féltékeny volt ezekre a friss, ropogós lányokra, de aztán elszégyellte magát: méltatlan volt hozzá és férjéhez, a házasságukhoz ez a kicsinyes érzés. Különben is megbízott a férjében.

Kinyitotta a borítékot és – meglepetésére – egy kézzel írott levél volt benne. Még jobban meglepődött, mikor felismerte a férje kézírását. Mohón hozzákezdett a levél olvasásához:

Kedvesem!

Sajnálom, hogy ezt a levelet olvasnod kell, de meghagytam Julinak, hogy halálom után adja ezt neked oda. Tudom, ez egy kicsit hátborzongató, hogy már nem vagyok és mégis „beszélek” hozzád, de vedd úgy, mintha a végrendeletemet olvasnád. Hidd el, nekem sem könnyű ezt a levelet megírni, de tudom, hogy ez a kötelességem, és előbb-utóbb te is meg fogod érteni, hogy az irántad és Juli iránti szeretetből kell ezt a vallomást megtennem...

Mindig hű társam voltál, és még ha voltak elhidegült, kissé sivár éveink, tudom, hogy nagyon szerettél, és én is téged, és csakis téged tekintettelek társamnak, egy igazi, hű és okos társnak.

Amikor az orvos közölte velünk, hogy nem lehet gyermekünk, éreztem rajtad az összeomlást, és máig lelkiismeretfurdalást érzek, hogy nem nyújtottam segítséget neked az éned, az életünk újraépítésében. Hidd el, megbénított a fájdalom. Azt hittem, hogy így is boldogok tudunk lenni, de ahogy múltak a hónapok, az évek, láttam, hogy nem sikerül és hogy keveset tettem azért.

Juli édesanyjával egy konferencián találkoztam. Előadást tartott, okos, művelt nő volt. A fogadáson nem volt nehéz szóba elegyedniük. Együtt töltöttük az éjszakát. Sosem csaltalak meg, ez volt az egyedüli alkalom, és hidd el, nem éreztem semmit. Másnap reggel nem vártam meg, amíg felébred, kiosontam a szobából, lopva, mint egy tolvaj, aki már nem is akart semmit elvinni az idegen lakásból. 1 év múlva levelet írt, az egyetemre küldte, nem akarta felkavarni a családi életemet. Ismert téged hallásból és tisztelt. Elmondta, hogy teherbe esett az éjszaka után (ha akarok, csináltathatok apasági tesztet), és semmilyen anyagi követelése nincs felém, a kislány az ő nevét viseli, egyet szeretne, ha felnövekvő lányával rendszeresen találkozna és átadná neki a tudásomat, a könyvek, az irodalom iránti szeretetemet. Először nem válaszoltam, bár, mi tagadás, nagyon megrendített a hír, hogy van egy kislányom. Fél év múlva felvettem velük a kapcsolatot. Juli egészséges, csodálatos kislány volt. Imádatom az égiség ért. Amikor elmentem otthonról, sokszor bementem hozzájuk, először játszottam vele,

aztán később együtt olvastunk, beszélgettünk. Természetesen irodalmár lett belőle, büszke voltam rá, amikor átvette a diplomáját.

Drága, drága Máriám, Te, aki ennek a hosszúra nyúlt földi életemnek az epicentruma voltál, most biztos hatalmas fájdalmat és csalódást érzel, de most még egyszer, utoljára óriási terhet rakok a válladra. Juli édesanyja két évvel ezelőtt meghalt és már csak a kislányom és te maradtál az élők sorában, akik szerettek és emlékeznek rám. Boldogsággal tölt el a tudat, hogy túlteszed magad a csalódottságodon és összekötitek, ami összetartozik: elfogadjátok egymást családtagként, hiszen sejtjeitekben ugyanaz a tudás rejlik: a szeretet.

Kérlek, gondold meg, drága-drága, síríg tartó hű társam, és dönts úgy, hogy erőt meríthess arra a, remélhetőleg, hosszú időre, amíg újra találkozunk.

Ott állt a lány neve, címe, telefonszáma.

4.

A lány a tanári szobájában ült. Fáradt volt, de nem sokára kezdődött a következő órája. Gondolatai az anyagon jártak, amit mindjárt magyarázni fog a tanítványainak. Gondolataiba belecsörgött a telefonja. Valahogy a csörgésből érezte, hogy ki van a vonal másik végén.

– Jó napot, Szigethy Júliával szeretnék beszélni
– Csókolom, Mária néni – szólt bele meghitt kedvességgel.
– Szervusz, kislányom – szólt az idős hang. Juli érezte, hogy a meleg könny végigcsordul az arcán. Nem tudott megszólalni.

– Ne sírj, Julikám. Minden rendben lesz. Ugye, mesélsz majd Róla?
– Igen, vannak fényképeim is. Egy egész album.
– Megnézem, szívesen.

Juli az órájára nézett. Már öt perce az osztályteremben kellene lennie. Még sosem késett el egyetlen órájáról sem. Nem baj, ez most fontosabb. Ezt a kis késést az apja is elnézné neki.

MOLNÁR EDIT textil-munkája

AMBRUS JÓZSEF

Bulgár

Édesanyám szoknyájába kapaszkodó gyerekkoromból előtűnő emlék az '50-es évek jellegzetes figurája, Gyurka bácsi. Hatvantól Pásztóig, de a mi környékünkön is mindenütt ismerték. Bolgár származású kertész volt. Hetente-kéthetente megjelent a lovas kocsijával, megállt egy-egy útkereszteződésben vagy a kocsmá előtt. Érdekes akcentussal elkiáltotta magát.

„Páááaprikaparadicsom ... zelleer!”

Fogalmam sincs róla, miért épp ezeket emelte ki, de mint annyi más fontos és kevésbé fontos dolgot, már ezt sem fogom soha megtudni. Sok mindent árult: káposztaféléket, zöldséget, fűszernövényeket, gyümölcsöt. Fontos hangsúlyozni, hogy mindezeket saját maga és a családja termelte meg, tárolta és árulta! *(Mindezt akkor, amikor még fogalmunk sem volt a hűtőszekrények, fagyasztók vagy a hűtőházak világáról. A „jégszekrény” is inkább csak a városokban fordult elő.)*

Ha olyasmi kellett, ami nem volt nála, megmondta, mikor jön legközelebb és hozta. Közvetlen, szinte családias kapcsolatot tartott velünk. Egyszer elújságotolt nekik, hogy épp a napokban volt a születésnapom, talán az ötödik. Hátracsapta a kucsmáját.

„Ááá! ... Naaagyfiú! ... Akkor, aad neked Gyurka bácsi ajándéék!”

Hátrament, a saroglyából előhúzott egy hatalmas, friss, egészséges sárgarépat. *(Február végén!)* Édesanyám kötényébe megtörölte és a kezembe adta.

„Tudsz majd jóóó' füttyülni!”

Azonnal, jóízűen ropogatni kezdtem a finom csemegét, ő meg nagyot nevetett a saját poénján.

Más bolgárokról is hallottam. Édesanyám Rákospalotán gyerekeskedett. Ő mesélt a város külterületén élőkről, akik földeket béreltek, földbe vájt lakásokban laktak télen-nyáron, s egész évben ellátták a várost zöldáruval.

Nekünk is volt egy, Szita Imre bácsi, akit mindenki „Bulgár” néven emlegetett. Már az uradalomban is kertész volt, aztán meg a Pest környékén élő és kertészkedő bolgár családoknál tevékenykedett. Innen a ragadványneve.

Nem sokkal a háború után, az uradalmi birtokon megalakult az első termelőszövetkezet. Szakképzettsége okán Imre bácsi lett a főkertész. Eleinte minden hozzá tartozott, mindenre ő ügyelt. Nem volt annyi rang, meg cím, mint később. Emlékszem a tanyával szemben, a trágyadombok tetején, fokozatokban felnyitható palántanevelőre éppúgy, mint a tanya melletti almásra, a főleg starking, de néhány más, porzást elősegítő fajtával.

Nagyon ráillett Bálint György, a népszerű Bálint gazda egyik mondása.

„A jó kertész arról ismerszik, hogy mindig nála van a metszőolló: ha vágni kell, hát vágjon! De arról is, hogy tízszer megnézi, vágjon-e, mert amit levágott, már nem rakhatja vissza!”

Persze az ollót nem szó szerint kell venni, hanem úgy, hogy nagyon értett hozzá. Szinte megtervezte a fák jövőjét. Alig permeteztek, hagyományos módon gazdálkodtak. Igyekeztek mindent hasznosítani. A plébánia mellett lévő épületsor végén, még elárusítóhelyet is üzemeltettek. A nem sokkal följebb lévő suszteraljból kijövet láttam, hogy néhány láda almát hoztak a zöldségesbe. Szépeket, nagyokat. Felkeltette az érdeklődésemet. Ha nem túl drága, talán. ... Beindult a fantáziám. ...

Ekkor érkezett szemből „G...”, a befolyásos elvtárs. Akkor éppen nem is volt hivatalos funkciója, mégis lejárt a Tanácsházára, ellenőrizni. Tipikusan az, az ember, aki töltött már be magasabb pozíciót, s nem tudható, mikor fog ismét? Sokan tartottak tőle, nem minden ok nélkül. *(A forradalom és a „nagy Tsz szervezések” között lehettünk félúton.)*

Megállt, nézte a rakodókat. Engem úgy tanítottak, hogy az érkezőnek illik köszönni, de úgy tűnt, ez rá nem vonatkozott. Megszólítást sem használva rájuk mordult.

„Mennyié' adjátok?

– Egy forintért.

– Ezt a gyönyörű almát?!

– Hullott, ütődött, nem elálló.

– Akkor is! Adjátok csak két forinté'!”

Ezzel továbbment. ...

Éreztem a starking kellemes illatát, de az előző percek legszebb reményei szertefoszlanak látszottak. Két forint nagyon sok pénz. Feri bácsi 60 fillérért foltozta a cipőmet, még spiccvasat is tett rá! Több mint háromszor ennyit egy kiló almáért. ... Hatunknak meg egy kiló nem is elég. ... Szinte reménytelen vágyakozás. ...

Nem tudom, másokban mi játszódott le, de mindenki hallgatott. Szinte megfagyott a levegő. Bevitték az utolsó ládát, lemérték, egy füzetbe beírták a súlyt. Imre bácsi kifelé jövet megállt a lépcső tetején. A köpenye zsebéből elővett egy kék zsírkretát, s a kitárt ajtóra nagy betűkkel fölírta.

„Hullott alma: 1 frt/kg!”

Föllélegeztünk, ő meg lehajtott fejjel elindult a kocsira felé. Tudta, ha a renitens viselkedésnek következményei lesznek, az ő hátán csattan az ostor.

Fia, Imre, egyike volt a barátaimnak, egy osztályba jártunk. Lenyűgözött, hogy már alsó tagozatosként az Sz-80-as (80 lóerős, lánctalpas) traktorral szántott, vagy más munkákat végzett. Akkoriban ez volt a legnagyobb erőgépünk. Néha együtt tanultunk. Egyik ilyen alkalommal megkínáltak a saját kertjükben termelt körtével. Nagy gyümölcsfogyasztó voltam, de akkora volt, hogy kifogott rajtam egy darab! ...

Pár évvel később teljesült egy álmom. Az Imre bácsi irányításával gondozott almából vettünk két teli szénás kosár, egészséges, elálló starkingot. Mind a miénk! A fűtetlen szobában helyeztük el, de az illata bejárta az egész lakást. Az maga volt a gyönyörűség. Édesanyám még biztatott is: egyek, amennyit csak bírok! Érdekes módon, miután egyszer jóllaktam, már nem kívántam annyira, de mind a mai napig szeretem. Egy-két évig még így ment, aztán. ...

Nőtt a szövetkezet, jött az új generáció. Frissen végzett agrármérnökök kerültek a Tsz-be, akik ilyen-olyan-amolyan ágazatvezető, növényvédő és egyéb beosztást kaptak. A főkertész lassan háttérbe szorult, végül már csak a szőlő és a pince tartozott hozzá. Közben az ifjú titánoktól ilyeneket kapott.

„Öreg, ne magyarázzon nekem! Én nem a tanyán tanultam a szakmát!”

Könyörgöm! Hát hol? A mezőgazdaságot az aszfalton? ...

No, meg is lett az eredménye, mert először a primőr szántóföldi paprikát, majd a termőkor zenitjén lévő almást égették le permetezőszerszeggel úgy, hogy többé nem jött helyre. Egy-két évig próbálkoztak aztán kivágták az egészet. ...

Nagy kertünk volt. Műveltük, mint akkoriban szinte mindenki, mert sokat pótolta a háztartásban. Gyümölcsfákat is telepítettem. Mikor aktuálissá vált a metszésük, Miklós bátyámtól kértem segítséget, aki sokat dolgozott Imre bácsival. Nem részletezem, de minden vágást megtervezett, figyelembe véve a fejlettségét, a kialakítandó formát, de még az égtájakat és sok más is. Álmélkodásomra csak ennyit mondott.

„Ez csak töredéke annak, amit az Öreg tud. Én inkább a szőlészetben vagyok otthon.”

Talán kissé szerteágazónak tűnik, valójában mégis egy emberről szólt a rege. Arról, aki ha kellett előlépett, ha nem, a háttérben maradt. Nincsenek hőstettei, nem győzött le senkit. Nagyon értette és lelkiismerettel végezte a dolgát. Emberségesen viselkedett, s mint az általa annyira szeretett növények, megpróbált alkalmazkodni a folyamatosan változó körülményekhez.

A ragadványnevek általában önmagukért beszélnek.

Ő volt a „*Bulgár*”, ami akkoriban, azon a területen, a legfelső szintet jelentette.

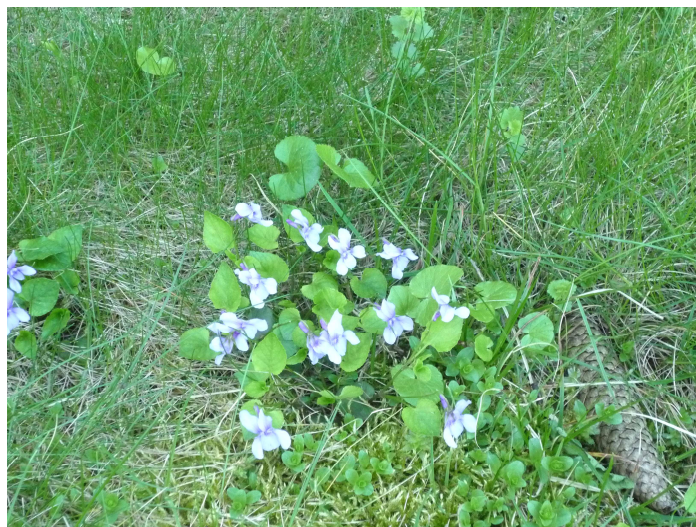
PÉTER ERIKA

pósteleki tavasz

fénymagot vet a nap
a táj tapétáján
élednek a színek
lepkék flörtölnek
a kastély romjai között

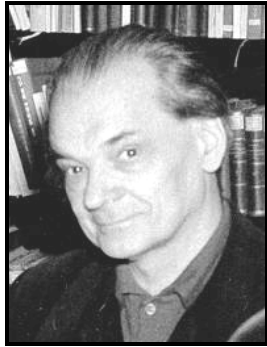
a park ölén
csalétkül a szélnek
már tétova rügyek élnek
s megrészegült békák
brekegnek násznótát
a hullámzástól ráncos tóban

a zsenge fűben
ibolyák lilulnak
– mintha mindig béke lenne –
ki a szerelemnek
ki a napsütésnek
adja át magát

Fotó: **DARVAS JUDIT**

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

KERESZTURY DEZSŐ

(Zalaegerszeg, 1904. szept. 6.–Bp., 1996. ápr. 30.)

Keresztury Dezső a múlt század lírai eszményeit őrzi töretlen kitartással. Alig van még valaki irodalmunkban, aki hozzá hasonló hűséggel idézné a pannón tájat, azokat a meghitt színeket, amelyek a varázslat élményével örvendeztetik meg az olvasót, s a költészet szüntelen vigasztalását hirdetik. Hiányzik belőlük a természetes közvetlenség, az elsődleges élmény szubjektív forrása, s az olvasható ki belőlük: a lírikusnak meg kell nemesítenie a valóságot és ilyen formán megteremtheti annak virtuális mását a maga lelkében. Minden ellentétet lekerekít, nincsenek végletei, s a legegyszerűbb dolgokban is érzékeltetni tudja az örök szépség ígését:

Még alig itta a nap fel a hajnali harmatot és kint
jártunk már a füzes parton nádas alatt.
Mintás pázsiton át, a sekély part lágy fövényén, hűs
vízben gázoltunk, s úszva elértük a mélyt.

(Halk lépéssel)

A forma szüntelen tökéletessége, a nyelvi színek és ízek különös zamata, s a mondanivaló fölött lebegő tudatos archaizálás végképp a már meghaladott, régies hagyomány körébe utalná Keresztury Dezső verseit, ha nem érzékeltetné, hogy ő is „az idő sodrában” él, ha nem ő írta volna a két világháború közti líra egyik legérdekesebb és legkorábbi „antibukolikus” példáját, amelyben szinte jelzésszerűen megvillantja e magatartás korszerűtlenségét és érzékelteti a világ változását *(Halk lépéssel)*.

E tudatos múltidézéssel is mestere, Arany János példáját követi. Mert költészetét kétségtelenül Arany János lírájához fűzi a legtöbb és legközvetlenebb szál, még akkor is, ha ihletése, a leírások, a képek és a szabatos fogalmazás mögött tetten érhetni a tudós filológus ismeretanyagát és gazdag tapasztalatát. De szemléletében és világlátásában ott érezni Vörösmarty és Kölcsey emelkedettségét is, azt a már-már romantikus hevületű tanító szándékot, amely Keresztury Dezsőt, nemzedékek tanítómesterét s az esszéíró is jellemzi. Egyik legszebb versében, mely mintha a reformkori költészet kései utórezgése volna, Vörösmarty emlékét idézi, s az emberi élet foglatát adja:

{272.} Nézd, hogy zsendül a célját lelt tavasz! Esztelen árja
ép formákban feszül s növekedve mutatja, mivé lesz,
hogya megért. Így nő fel a társak, elődök, utódok
termő egységében a férfi: megérti az ember
törvényét s az örök múláson alélva merengő
részvétből biztos erő forr: nem siratója,
orvosa lesz, úgy készül, a kinnak ...

(Rendületlenül)

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

Még a szórend, az egyes szavak zengése is Vörösmartyt idézi, bár e kései utód lírája kétségtelenül sokkal meditatívabb, lágyabb, olvadékonyabb. Nem az élmény robbanó erejét érzi fontosnak, hanem a leszűrt, a klasszikus egyensúly jegyében megfogalmazott tanítást; nem a lírikus lihegő sietségével fogalmaz és lát, hanem inkább az epikus ráérő alaposágával, nyugalomával, „szélességével”. Mindebben a magyar költői hagyomány mellett nyilván a német líra (amelynek egyik legjobb ismerője és kitűnő tolmácsa) görögös eszményeket valló mestereinek (Schiller) hatását is ott sejthetjük.

„... – Felállt, aztán felemelt egy / fűrtöt s nézte aranyfényét hunyorogva a bölcs agg” – ez a kép, amelyben egész lírája, költői magatartása benne foglaltatik. A választékosság, a bölcs nyugalma, s annak a mindent besugárzó, az árnyakon is győzedelmeskedő fénynek a felvillantása, amely Berzsenyi óta ott ragyog a magyar költészetben, s amely új és új változatokban, de majdnem minden költői nemzedék líráját megtermékenyíti.

Ez a klasszikus egyensúly, fény és árnyék tudatosan kiszámított játéka bomlik meg, telítődik izgalmasan vibráló, modern színekkel *Égő türelem* (1975) című kötetében. A múlt nagy alakjai, költészetének állandó ihletői. A versek szövetén átüt Arany és Petőfi képmása, olykor egy-egy témájukra készít parafrázist a költő, mégis nyilvánvaló, hogy a hajdani ódai szárnyalást mindinkább fölváltja a mikrokozmosz iránt való szenvedélyes érdeklődés, mely átalakítja költészetének formanyelvét, képvilágát is. „Oh bölcs didaxis – megrontod minden gondolat – szépségét, szabadságát!” – írja *Bizalom* című versében, mintegy annak jelzésül, hogy immár közvetlenebb, áttételek nélküli lírai gyakorlatot vall ideáljának. Pontosabb, tárgyyszerűbb, kopárabb lett költészete, központi témája az elmúlás és a változások üres egymásutánja, az idő. „Kései kivirágzás”-nak érzi ő maga is ezeket a verseket, melyek azt bizonyítják, hogy hetvenen túl is képes megújulni és új utakra térni. Épp az az izgalmas ezekben a váratlan bőséggel egymásra toluló „őszikék”-ben, ahogy a hagyományokból megtermékenyült, a magyar klasszicizmust oly elkötelezetten védelmező és követő költő igyekszik összeegyeztetni a maga lírájának hagyományait a modern költészet szókincsével, dísztelenebb, egyszerűbb nyelvével, mely azonban minduntalan fölizzik a kimondatlan fájdalomtól és a tűnt idők elmúltán érzett nosztalgia okán.

Keresztury Dezső a klasszikus irodalmi hagyomány egyik leghitelesebb őrzője. Esszéiben és műfordításaiban – ő szerkesztette *A német líra kincsesházát* (1959) – {273.} elsősorban az irodalom morális üzenetére figyel. Goethe és Schiller művészetszemlélete éppúgy tetten érhető az élet apró tényeiből magatartásbeli alapelveket elvonatkoztató verseiben, mint Vergilius és Horatius természetélménye. Hozzájuk hasonló módon szövi át líráját a bukolikus életérzés, mely azonban nagyon pontosan és nagyon hitelesen helyhez és időhöz köthető: Keresztury Dezső ugyanis nem általában a nagyvilág és az emberi érzések költője, hanem az itt és most élő magyarság nemesebb eszményeit őrzi, ápolja elkötelezett szenvedéllyel. „Mint szülőföldjén, a Tapolca síkságán azok a jól ismert vulkanikus kúpok, úgy emelkedik ki Keresztury Dezső lírájának alapszintjéből néhány jól megszerkesztett ciklus – írja Illyés Gyula. – Hozzám legközelebb a tájfestésbe burkolt bölcséleti *Szonettek* állnak és – ezeknél is közelebb a *Dunántúli hexameterek*. Ide tartoznak – a különben szétosztottan közölt – megemlékező versek is: Vörösmartyról, Radnótiról, Szabó Lőrincről. Mindegyik más és más, de – akár azok a nekünk termett kúpok – itt mégis egyformák; egy anyagúak; egy kataklizma szülőttei. Olyan hév dobta fölszínre őket ..., mely Európa minden részén, a Föld minden részén működik, de mi épp ezeket – s épp ezért – érezzük legmélyebben hazai gyökérzetűeknek.”

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

Horváth Jánosról írt esszéjében – őt Keresztury Dezső is egyik mesterének nevezte – a nagy irodalomtudós hatása egyik legfőbb titkának azt érzi, hogy "érintésére újjászületett a múlt". Esszéiben és tanulmányaiban (*Örökség* címmel adta ki „magyar íróarcképei”-t 1970-ben) elsősorban ez a meglevenítő erő a szembetűnő. Szóljon bár Berzsenyiről vagy Zrínyi Miklósról, írjon akár a Nyugat számára legkedvesebb lírikusairól, Babitsról és Kosztolányiról, mindig életre kelti az embert is, s igen alapos, elmélyült lélektani vizsgálódások segítségével mutat rá élet és mű szerves összefüggésére.

Arany Jánosról írt könyvének (*S mi vagyok én ...*, 1967) egyik legnagyobb értéke ugyancsak a költő emberi portréjának és személyiségének aprólékos, hiteles rajza. Amint utószavában elmondja, sokáig és vívódva készült munkájával, melynek előzménye a Magyar Szemle Társaság füzetsorozatában 1937-ben kiadott lebilincselően érdekes *Arany János*-esszé. E küzdelemnek legfőbb okát az anyag bonyolult voltában kereshetjük, nem véletlen, hogy a mű tervezett és ígért második kötete, melyben a költő haláláig követte volna nyomon életútját, máig sem készült el. Műve érdekes és vonzó együttesét mutatja a monográfiának és az ismeretterjesztésnek. Keresztury Dezső a legapróbb élettényekre is figyelemmel van, a költő életútjának minden apró rezdülését ismeri, fő törekvése mégsem az életrajz és a művek monografikus feldolgozása, hanem inkább Arany János korszerűsítése: azt mutatja meg sokszor poétikus beleérzéssel, hogyan dolgozta föl magában és a maga számára Arany a kor inspirációit. Bár munkája során csak 1856-ig jut el, az oda- és visszaulások hálójában, a motívumok nyomon követése során az életmű egésze kibontakozik az olvasó előtt.

Az irodalom népszerűsítésének szándéka és a magyar irodalom története egészének mély és biztos ismerete avatja Keresztury Dezsőt az irodalmi kiállítások legkitűnőbb rendezőjévé. E nehéz és elméletileg ma sem végérvényesen tisztázott {274.} műfajnak ő a legjobb ismerője; némelyik kiállításával iskolát teremtett és százazreket juttatott élményhez. Ilyen jellegű munkásságának tapasztalataiból nőtt ki *A magyar irodalom képeskönyve* (1956) című dokumentumgyűjtemény, mely kép és szöveg harmonikus egységével, tájékoztatásának költői finomságával és szépségével joggal lett az egyik legnépszerűbb ismeretterjesztő munka, olyan alkotás, mely a magyar irodalom egésze iránt is mindenkor felkelti az érdeklődést.

„[Keresztury Dezső] nem levetette, hanem fölvette »ember-köntösét«; a panteista természetbe oldódás — egy egész nemzedék nagy kísértése és illúziója — helyett az ember szolgálatát vállalta: az emberiségért és nemzetéért való munkálkodást és felelősséget.

Miért? Nyilván mert alkata, jelleme törvényeit követte; és mert ugyanakkor élete elvévé, erkölce alapjává tette, amit magyar mestereitől tanult, s amit 1942-ben így ajánlott egy magyarkodva hetvenkedő »neogentry ifjú« figyelmébe: »ne népedből élj, hanem érte égj el — s az áldozat jogán légy úr s nemes!«.

...Férdidolog, férfimunka: minduntalan erre gondol, a szó Vörösmarty adta értelmében, aki e harmincöt esztendő termését begyűjtő kötetet [*Emberi nyelven*] lapozgatja. Mert nem a legmagasabb rendű »férfimunka«-e, megérteni a lét törvényét, és megértve e törvényt, a múlás részvétét az erő forrásává váltani át, vallva, hogy »az élet bomló gazdagsága rothad: — feltámadni temetkeznek a holtak«?»

Rónay György: *Olvasás közben*, Bp., 1971, Magvető Könyvkiadó, 134., 139. o.

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

IFJUSÁG

Ringva lejtő dombok hajlatában,
pőre fák közt áll a régi ház még.
Hazahívott otthonom szavával –
s mintha ködös holdtájékon járnék.

Kedves útja elsüppedt a hóba,
hangos szómra néma árnyak jönnek:
szálló életem tündér gubója
héja már csupán a tűnt időnek.

Dermedt szívvel állok, csak az ágak
ingó dércsipkéje sejlik távol;
halk zajával a sikló madárnak
száll fölöttem édes ifjúságom.

Lágyan, mint az álom bontja szárnyát
a levegő tiszta kék fölében:
tán csak vágyam sejtí szárnyalását,
mint az elfutó perc, oly tűnékeny.

Fellángol most, fénye átragyogja
a homályt, mely körülöttem árad.
Ó, hogy szárnyal! Ó, hogy zeng a hangja!
Nincs hatalma rajta a halálnak.

EGY NEOGENTRY IFJÚNAK

Az állampolgárságot nagyatyád,
az ipszilont atyád szerezte meg,
te a pecsétgyűrűt; s most bajszos keccsel
csapod össze bokád: „mély tisztelettel” –
oly egyszerű ez, mint az egyszeregy.

Az ország dolga lesz majd birtokod
– erre készülsz – s egy zsíros hivatal:
a híg leckén könnyen tul is jutottál,
„nép”, „közönség”, „nemzetsors” szajkolod már
s ha böffensz is, „sajátosan magyar”.

Nem így volt mindig. Kiknek örökén
kukorékolysz most, szemtelen nemes,
azt tanították s szavuk tettel ért fel:
„Ne népedből élj, hanem érte égj el,
s az áldozat jogán légy úr s nemes!”

Mit tudsz te erről?! Fecsegsz s azt hiszed,
szavadnak nagy, országos súlya van;
pedig magyar szó sincs, mely illenék rád,
s úgy tűnsz el, hallva a kor zord parancsát,
mint evezőről vízcsepp, nyomtalan.

(1942)

A „HARMADNAPON” CÍMŰ VERSESKÖNYVRE

Pilinszky Jánosnak

Hogy harmadnap mi lesz, tán ő se tudta,
ki emberként vérezte el ideleenn;
a megváltó láng-halál főnix-utja:
vagyunk szülötte. Az ég idegen
fénye a forgó végtelenbe futva
megvillan kristállyá forrt sziveden,
melyben, ha érintésére kigyúl,
sikoltva zeng egy éles fényű húr.

HARAKIRI

Megy a tömeg, viszi a lobogókat
adókat, szívét, pénzét: mindenét.
„Magunknak áldozunk!” – harsog a szónok;
a nép legörnyed és Hirohitónak
bőg új nevet: az ember-istenét.
Egy szó kell még s a lelkes sokaság
önként, gyönyörrel felvágja hasát.

(1944)

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

A PARTON

A sátoros ünnepre, dől a partra
a nép: tele a kikötő, a sétány:
az ország nyüzsg a vén fák árnyékán
s a tündér tájba néz apraja, nagyja.

Hangszóró közvetít. Recseg; sivár
zaja lehull a vidám hangzavarba;
szél kapja fel, a visszhang visszacsapja;
aki figyel, mégis megérti, lám:

„... a nép szava legyen tettünk parancsa!”
De ki az, aki úgy megfogalmazza
e szót, ahogy kell: híven, igazán?

A rekedt hang? Vagy azok, akik némán
állnak a part embersűrűs karéján?
s úgy érzik szótlán: Ez az én hazám!

IDŐ S EMLÉKEZET

Idő, betegség, megszokás behordja
a vágy forrásait, s a Kor, ha már
ígérni sem tud jobbat: börtön; foglya
köré fallá zárul a szemhatár.

De szabad s gazdag az emlékező!
Gyümölcsfák sem utaznak, mégis ott van
velük a világ: fény, madár, eső,
szél, – s jobban, mint a zsúfolt vonatokban.

Ősz szele jön, illattal boldogan,
benn még a meddő vágy is édes emlék.
A fény a betelt tájon zöld arany
vad izzás, hogy gyümölcse ízesedjék –

s míg célját, értelmét megőrzi magva,
husát, színét, zamatát másnak adja.

EMBERI NYELVEN

A sugárzás, amely a néma éter,
a cél, idő nélkül forgó körök
örvényén átsuhan s bolygónk egében
mint az élő lét végzete dörög,

alakot vált sejtjeink vadonán, hol
a vágy, düh, kín sava husunkba rág
s az eszméletlen anarchiából
torkunkra löki üvöltő jaját.

De bennünk külön világot teremt a
történelem, az ész, a képzelet,
s holt milliókat őriző legenda
neveli a szülemlő életet.

A veled s benned forgó végtelenben
tudd hát, ki vagy, s beszélj emberi nyelven!

A verseket a következő kötetből válogattuk:
Emberi nyelven. Keresztury Dezső versei
1930–1965, Budapest, 1965, Magvető
Könyvkiadó
Az eredeti írásmódot megőriztük.

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

DUNÁNTÚLI HEXAMETEREK

I

Épp hogy esett, még pettyes az ablak, iramlik a símán
zúgó gépkocsi a frissremosott betonon.
Messzi mezők, erdők, rétek szaga ömlik, a lucskos
ég sűrű fellegeit oszlani tépi a szél.
Árkok partjairól pipacs int: pirosan lobogó láng,
freccsen a víz, sir a drót, fák sora zúg, lezuhan.
Mintha kezek, hurkos kötelek nyúlnának utánunk:
száraz a torkom, alél; fojtva növé harag ég
véremlében; mint megfeszülő húr peng az ideg, vad
dobként dübben a szív: Hagyd, ami volt! Menekülj!...
S nyitja a felderülő nyár végtelen útjai fényes
hálóját: fasorok hívnak a kék hegyeken
túlra e börtönből: más, méltóbb végzet elé. Nézd:
színt váltó jelenés díszleteként fut a táj.
Érzed-e, mint foszlik szét, elmaradozva, mi gyötrő
gond volt, dac, keserű vád, hiu gög, vak erény?
Mállik minden gúzs e szabad rohanásban, az élet
meggyűlt mocskaiból szárnyra emelve kimos
újra merész vágyunk: suhanunk el, fel, ki, amerre
szomjan a fergeteges kor veri képzeletünk...
Sűrül az emberlakta vidék; falu jó, a kanyarban
pajta, meszelt falu ház, templom alatt temető.
Kis takaros hegyek állnak körben s a tűnt fiatalság
színe szűrődik a táj hars, mai fényeinek át,
s mint a megújult sebben a vér, buzog, önt el a forró
emlék, felszakad és torkomig árad a múlt.
Futnék s hallom a sírok, a zsongó utca, kicsiny kert,
vén ház, hű butorok porba haló panaszt.
Ifjan holt társak néznek rám, új-falu otthon,
dolgos férfiak és nők komoly arca, szeme...
Zökken a gép, tócsákba tocsog már; görbe az ország
erre, tünődve pihen, érik a vágta-idő;
s más értelmű beszéd támad, míg a görcsös eperfák
szinte behajlanak egy szóra az ablakon át.
Szőlők, pincék: minden perc új látnivaló. Nézd,
ifjúl-vénül a föld, sarju, gyümölcs szaga száll.
Vércse elől rejtőzik a búza közé a pacsirta
s vándor fecske suhan így haza: hűz valami
mély vonzás. Itt, itt a helyünk: szemeinkben a távol
éggel az itthoni föld fészkeire szállni alá.

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

II

Gesztenye, körte, dió, tamariszkusz lombja között mint málló szirt fogad újra a ház bádogtetejével.
Itt voltam fiatal. Még minden olyan, csak a nyírfa halt meg a kertben s néném gránátbokra veszett ki.
Vadszőlő, lila ákác fut fel a barna verandán,
zöld árnyából nők, gyerekek lépnek ki, ölelnek mint megtért utazót; tessékelnek be, sűrögve kínálnak; kávé, vaj, kuglóf, sült hus, aludttej, méz meg eper: terített asztallal vár az ebédlő, annyi vidámság, annyi nehéz gond színhelye; lakzik, névnapok és pasziták, torok és a családi tanácsok itt zajlottak, a holtakat itt tették ravatalra, s vitték... Csúffá tette a dúlás, mégis az édes gyermekkor szaga csap meg a nedveslábu falak közt.
Asztal, lóca, komót, kanapé mind újra enyém, itt áll a karosszék; átlótt fejjel ölébe hanyatlott vissza apám, még barna a vér nyoma rajt; s szívembe kondúlnak zengő ércnyelvvel sorban az órák.
Egy szekrény fenekén sértetlen megvan az ősök albuma. Asszonyok állnak elém mereven, tafotában, rég elmúlt fiuk és lányok, feketében a bajszos férfiak. Itt járnak még mind a szegények. A testük lassan a földbe vegyül az öreg temetőn, de amíg kint nőnek a fák, amit ültettek s amíg őrzik a szekrényt, könyvet, kést, kanalat, mi övük volt, képüket, ízes tetteik emlékét: élnek. S azután elenyésznek, mint a harang, vagy az óraütés elzeng az időben.

III

Elmúlt éjfél; bor, füst, indulatok sűrűjéből szellőzködni kilépek az udvaron át a majorba;
»Menj csak!«, fujtat a sógor, s már, tul a kerti kapun, lenn állok a réten. Az éjbeborult jegenyék s a zömök hegy tornyai közt pihenő csend tücskei szólnak. A ringó árnyban elúsznak a sarjú rendjei. Mintha fölém égre vetett város csillogna: a Véga, Fiastyúk, Göncöl leng s vele hány csillag még?... Egy vagyok, árny csak árnyak közt, elveszve a tengermélyi magányban.
– Térré mélyül a sík: tágas fürtökbe csomózva függnék a csillagok: égő cseppek az éter ezüst-kék rácsán; bolygókon, tejuton, fénypor-ködökön túl,

ELFELEDETT KÖLTŐK – KERESZTURY DEZSŐ

sodródó naprendszerek ingó tengelyein, szám,
kor, mérték nélkül nő fel miriád alak egy elv
kristályforgatagában s omlik az éjhusu űrben...
Túl nagy a látvány. Megszédülve hunyom le szemem; s most
mint az űr oszlopain felhabzó téboly: a szótlán
ész, a halántékon doboló vér rémületébe
ájult szív, zsigerek mélyéről dől a sötétség.
Nyílik a másik végtelen: énem mélye fölött száll
tűnődő értelmem, az élő szervek, ütő ér,
csont, hús, sejt, szövetek s atomok sokasága, parányok
osztódó televénye fölött, kémlelve a belső
csillagrendszerek örvényét, hova testbe növvő gén,
vér s dobogó szív olt alakot, bár egyszerit, újra
élőt. – Villan a mindenséget egyensúlyozó rend
árján lényem s támad más, miriád, az örökkön
állandó s alakot váltó létből: iszonyú szép
törvény ez; ha megéri talányát, visszahall újra
sejtjei védő, csillagmély sűrűjébe a lélek...
Harmat hull; lágy szénaszagot hoz a szél; szur a torsi, egy
távoli eb csahol; őri jegenyéink sorfala mozdul;
oldja a kásás éj sűrű mélyét s náluk erősebb
fénnel a sáppadt csillagokét elrejt a hajnal;
szűz mosolyával a kék holdsarló reszket az égen.

KULCSÁR TIBOR

Újrakezdem hát a tavasszal

újrakezdem hát a tavasszal
régi csatámat a szavakkal

mit abbahagytam gyáván resten
ott folytatom ahol elkezdtem

mint ahogy a barackfa ága
újult hittel borul virágba

nem gondol tavaly lehullt lombra
új gyümölcsöt hozni a gondja

úgy jövök most új dallal én is

nemcsak magamért értük szólok
kikbe száz gyökérrel fogódzok
akik meghallják akik értik

kinek a szó nem pusztá játék
akik tudják ránk itt mi vár még
akik hiszik hogy kell a szó még

rügyek szerelmek forradalmak
szép évszaka te segíts engem
hogyan kimondjam hogy megkeressem

azt ami fáj azt ami éget
amitől félnek minden népek

legjobban mégis csak a fajtám
kimondjam úgy ahogy akarnám

kimondjam azt is ami biztat
reményeinkkel álmainkat

hogyan aki megért mellém álljon
aki keres rám találjon

s akit szeretek legyen társam
e tavaszra váró világban

Forrás: Kulcsár Tibor: *Arcképiünk tükrében*, Madách Könyv- és Lapkiadó, Bratislava, 1986.

A költő jogörökösének, Kulcsár Zsuzsának engedélyével közöljük a verset [szerk.]

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_\(k%C3%B6lt%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_(k%C3%B6lt%C5%91))

ÖTVÖS NÉMETH EDIT

Súlytalanul

most repülök
szárnyatlan testem laza
propellerek tartják fent
meg az anyacsavar

Parázsörző
Rakd a tüzet,
ne hamvadjon,
fázós szívem
szikrát fogjon.

Vigyázz mindig
a lélkemre,
csóktól csókig
a hitemre.

Éltemet is
neked adnám
gyöngykaláris
tenger alján.

Ady

Hitvány földnek vadhajtása,
pokolfajzat virág átka,
szesztestvére boldogságnak,
közhellyé vált korcs szavának,
árnyak között büszkén lépve,
kezet lazán zsebre téve,
párizsi ős Szajna partján,
csókot lopna a nyár ajkán,
csókot lopna, csókot kérne,
csak legyen a felesége,
nem tudja ő botor módra,
gyűlnek már halotti torra,
száraz levél leperegve,
elbúcsúzik mindörökre.

neked

átéltünk már sok telet
vad szele tépte a fákat
jég verte hátunk
már ennivaló sem volt
elfogyott
a fagyott földet döngölted
patáiddal az utolsó
zuzmót kapartad ki
nekem adtad
azt is

Céltalanul

Csitul a semmi
szürke por ül a sámligerezden
a lég fáradt táncot lejt
a gyűrött nylonerinceken
olajos kesztyű bele kifordult
ki ledobta már máshol koldul
alamizsnát pár garast
lyukas zsebből pottyant
álságos szavakat
tétova mozgással zsibog a hāj
ebédnél leesett kanál
is tótágasban áll
a csoportos hallgatás
aprót csörget a foltozott
nadrágban
a cipő is elvásott
a műteremlakásban.

OROSZ MARGIT

Anya nélkül

látod milyen elhagyatott
a Fő út menti lépcsőház
hiába lakják emberek
nem járnak oda Marikák
pistikék nem virítanak
erkélyed ládáiban sem
fodros tarka petúniák
nem duruzsol a varrógép
miként nem hívogatsz te sem
hallgat a telefon mélyen
kettőtizenkettő-hétnyolcvannyolc
nézem várom megcsörrenjen
de csak az emlék cserkész be
tudod az árvaság érzése
már örökre bennem dalol
most hosszú lesz a tél tudom
anya nélkül hőésésben
miértek jelét kutatom

A vers után

A vers után mi lesz?
Zajosabb lesz a folyók szívverése?
Hangosabb az erdők madárcsicsergése?
Letérdepel az ember, fölmagasodik?
A vers után
a világcsönd magába omlik?

A vers után mi lesz?
Hová repülnek tőlem az ígék?
Szétporlad vagy szárnyra kel a szó,
mint a beoldalgott bizodalom?

A vers után?
Iramodunk haza, hogy utol ne érjen
a trappolás vagy a csend rémítő zaja,
a magunkra égetett döbbenet üszkös
hamuja, mikor emberek vérét issza
a föld, mely pokolnak torka.

A vers után
valami más:
remény és akarat
élni az életet.

DIENES TIBOR

Pillangókeringőn

és ha megtalálod bennem
amire vágysz s ami belőled
eddig a felejtésbe kihullt
megbékélsz-e magaddal
mint ősiségben a megszőpült múlt
és azután gondolsz-e nekem örömmezőt
tűzpiros ruhában a pipacsok között
pillangókeringőn jövődbe menekült

Az

nem történhet meg
mondta (a függöny mögött)
belül a visszhang

Ott ahol

Valahol bent a mélyben:
a kéreg a felszín a látszat alatt,
ott ahol önmagad vagy,
a valóság él,
hát szedd össze magad,
azt még szabad: a kevesebb nem lehet több,
s legyél az aki mosollyal mosolyt fakaszt.

Éltetőn

Nyári réten pipacsnak képzellek:
szépnek, a legszebbnek.
Ölelő hajnalokban ha nézlek,
ereimben érezlek – éltetőn – vérnek.

ELI MEON

Kiscipők

Anna ötödik gyermekként érkezett a második világháború vége felé ebbe a napsütötte világba. Szegény munkáscsalád volt az övék. A gyerekek alig járták ki az elemit, munkába kellett állni. Anna tizennégy évesen faluról Budapestre járt a konzervgyárba normában hagymát pucolni. Korán rátalált a szerelem. Anna tudta, hogy nehéz férfit rendelt mellé a Teremtő, de szerette, így a lány nevet hamar né-re változtatta. Még húsz évesek sem voltak, mikor Józsival összekötötték életük fonalát. Ekkor még jellemző volt a szülők akarata szerinti házasítás. Az ő esetükben semmi kényszer, szerelmi házasság volt. Polgári esküvő a tanácson. Csak ketten voltak meg a tanuk. Se lakodalom, se nászajándék, még csak stafíring sem. Összekerültek a semmire. Házasságuk első évében született egy kislány szerelmükből. Azonban a szegénység mély gödréből nem vezetett felfelé az út. Józsi nem szeretett otthon a szűk albérleti szobában. Nagyobb térre vágyott. Úton volt mindig. A cimborák, az alkalmi kalandok rövid idő után elcsábították a kis családtól.

Anna többre, jobbra vágyott, szebb életre. A szebb élet nem érkezett meg. A házasság se veled, se nélküled kapcsolattá silányult. Anna fontolgatni kezdte a válást, még fiatal, jár neki is a boldogság. Nehéz lépés volt, de meglépte. Elvált. A hetvenes években egy kis faluban elvált asszonynak lenni nehéz teher. A boldogság így sem akart megérkezni. Kislányával kettesben még rosszabb lett az anyagi helyzet. A nehéz lelki terhek, a szeretet hiánya, a magány hamar betegségek formálódtak.

Anna hosszú éveken át orvostól-orvosig járt. Minden problémájával maga maradt. Küszködött.

A helyzet kicsit akkor fordult jobbra, mikor egyszem lánya férjhez ment egy jobb módú fiúhoz. Az örömet számára lánya boldogsága jelentette. Szerette a lányát, a vejét, az unokáit. Amikor tudott segített a gyereknevelésben, a főzésben, mosásban. Játszott a kicsikkel. A nagymamaság volt élete legboldogabb időszaka. Mire a család hazaért már az asztalon volt a finoman illatozó leves, a ruhák vasalva, a lakás tisztára súrolva. Lányának nagyon jó dolga volt, míg anyja bírta magát.

A betegségek csendesen lappangva emésztették Anna testét. Egy nap elment a körzeti rendelőbe a szokásos rutin ellenőrzésre. A lelet hamar megérkezett. Leukémia.

Mindenki le volt sújtva. Ez csak egy rossz álom, nem lehet, hogy ez velük megtörténjen. A rossz álból nem jött az ébredés.

Elkezdődött a harc a kórral. Rövid csata volt. Júniusban Anna bekerült a kórházba. Kezelések, terápiák. Nem sokat változott a helyzet. Orvosa néhány hét után megmondta a családnak, hogy nincs sok idő. Anna lánya, Erika nem akarta elhinni a kíméletlen ítéletet. Mindennap ment az édesanyjához a kórházba. Egy nyár úgy telt el, hogy várta azt a bizonyos napot, amit nem várunk. Nem merte megmondani Annának, hogy mit mondott az orvos. Sőt a doktortól is azt kérte, hogy ne mondja meg. Féltette anyját, hogy még jobban összetörik. Anna kistermetű, idősebb korában is filigrán asszony volt, a lábmérete, mint a kislányoknak, harmincnégyes cipőt hordott. Az utolsó napokban sem tört meg a teste, csak szeme lett melyen ülő, tekintete szomorú...

Szeptember közepétől Erika és kislánya délutánonként nem a finom leves illatra ment haza. A Jó Mami nem várta már lányát és az unokákat...

A bénító események után próbálja az ember az elfogadhatatlan mégis elfogadni... Aztán váratlanul újra és újra feltörnek az emlékek. Egy nap mikor hazaértek az iskolából, Erika kinyitotta a bejárati ajtót, Petra, a tízéves kisunoka sírva fakadt: – Anya nincs itt a Mami kiscipője...

Több mint tíz éve, hogy a kiscipők égi utakon járnak... Mami hiánya nem múlik... A mi Mamink senkivel, semmivel nem pótolható...

TAVASZ, HÚSVÉT

SZABÓ LŐRINC

Tavaszi

„Mi az?” – kérdezte Vén Rigó.
„Tavaszi” – felelt a Nap.
„Megjött?” – kérdezte Vén Rigó.
„Meg á!” – felelt a Nap.
„Szeretsz?” – kérdezte Vén Rigó.
„Szeretlek!” – szólt a Nap.
„Akkor hát szép lesz a világ?”
„Még szebb és boldogabb!”

BERZSENYI DÁNIEL

A tavaszi

A tavaszi rózsák kebelét kitérve,
Száll alá langyos levegőn mezőnkre.
Balzsamos fűtjén Zephyrek repesnek,
S illatot isznak.

Alkotó aethert lehel a világra,
Mellyre a zárt föld kipihenve ébred;
Számptalan lélek lekötött csirái
S magvai kelnek.

Flóra zsenget nyújt mosolyogva néki.
Nyomdokon rózsák s violák fakadnak,
A vidám Tréfák, Örömek, Szerelmek
Lejtnek utána.

Én is idvezlő dalomat kiöntöm,
S egy virágbimbót tüzők, édes Emmim,
Gyenge melledhez: valamint te, olly
szép,

S mint mi, mulandó!

[1800-1804 között]

TÚRMEZEI ERZSÉBET

Húsvét után

HÚSVÉT ELŐTT... nehéz, szomorú léptek.
Húsvét előtt... zokogó, bús miértek.
Húsvét előtt... ajtók, kemények, zártak.
Húsvét előtt... arcok, fakóra váltak.
Húsvét előtt... szívek, üres-szegények.
Húsvét előtt... kihamvadott remények.
Húsvét előtt... egy nagy „Minden hiába!”
Bús eltemetkezés az éjszakába.
De húsvét lett! Feltámadott a Mester!
HÚSVÉT UTÁN... el a gyással, könnyekkel!
Húsvét után... futni a hírral frissen!
Húsvét után... már nem kérdezni mit sem!
Húsvét után... új cél és új sietség!
Jézus él! Nincs út, mely messze esnék!
Húsvét után... erő, diadal, élet!
Csak azokért sírjunk húsvéti könnyet,
Aki még mindig húsvét előtt élnek.

ÁRVAI EMIL

Utolsó vacsora

„Míg civakodtok a rangsoron,
addig a lábatok megmosom.
Eldől a sorrend nemsokára...” –
...S egyedül ment a Golgotára.

Húsvét

Furcsa dolgok történnek a temetőben:
örök szaladnak a városba ijedten;
s kik holtat balzsamozni jöttek sok kenettel,
megdőbbenve hallják: föltámadt a Mester!

https://szepi.hu/irodalom/vers/tvers/tv_366.html

HAJNAL ÉVA

senkiföldje

magányos mátká ez a kert
foghíjas léckerítéssel keríti körbe védenkeit
épp amint egy arcot foglal keretbe a vézna frizura
virágai mint megannyi önálló öröm
versengve illatoznak
az arc mosolyog
viszonzás ez e törékeny biztonságért

amott békarokka pózol cingár karjaival
errébb lapulevél ring érintetlenül
pihenteti városi nyüzsgéshez szokott szemem
hajamban hérics hencsereg
meglehet
ez nem is illendő az én koromban
ám
itt senki sem törődik az illemmel
a verőfény meztélláb lépdegél
méhzümmögés nyújtózik kövek élein
bujá fűszőnyegen dődike édeleg
és majdnem derékig ér a margaréta

ez
senkiföldje

gondolataimmal elüldögél az idő
e gyerekkoromból ittfelejtett padon
s te közben észrevétlen tenyerembe rakosgatod
hosszú haldoklásod védtelen virágait

HAJNAL ÉVA: *az a nap*, Pécs, Lietra-Túra Kiadó, 2024.

VARJÚ ZOLTÁN

Látóktól látóknak

*Sosem voltam vagy leszek tökéletes! Hogyan is lehetnék?
Hiszen, „csak” embernek születtem... – (Ego‘)*

a mélyen hívő világi ember olyan –
akit nem vakítja el a valamely
központosított vallási felekezet
vagy fanatizált szekta önmagára szabott
sokszor torz mások világképének
a jogosultságát megkérdőjelező
bigott és másokat kirekesztő dogmája
amelyben fennen hirdetik hogy csak
és kizárólag náluk van az örök igazság...

a mélyen hívő világi ember olyan –
aki elfogadja embertársait olyannak
ahogyan a Jóisten őket megteremtette
nem kérdőjelezi meg az egyén gondolati
szabadságát nem tagadja meg mások
jogát a „szabad akarat” Isten által adott
szent és íratlan szabályain alapuló
adományához ami minden egyes ember
sajátja – személyre szabott – ezáltal egyedi...

a mélyen hívő világi ember olyan –
aki nem visel a lelki szemei mentén
szemellenzőt amely csökkenti a látóterét
csőlátásra kényszerítve a lelkiismeretet
nem elvtelenül de elfogadó másokkal
ezáltal széles körű világképpel rendelkezik
aki szereti embertársait ahogyan őt is viszont
és így válik „látó” emberré amilyennek
Isten szerette volna megteremteni
az emberiséget...

Forrás: a Szerző Facebook-oldala:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100012899017832>

JÓLJÁRT ANITA

Ó, jössz-e már?

Mihai Eminescu tiszteletére

Megőrzöm minden ujjnyomod,
Második bőrként beborít.
Felgyújtom belső holdlámpám,
állattá változom, láthatod.

Hempergőzöm az avarban,
Mancsoddal fákat ölelek,
karmolva kúszom csúcsaikra,
kínomat messze hallani:

Ó jössz-e már, ó, jössz-e már?

RIERSCH ZOLTÁN

Átsuhant a tavasz a lombokon

Langyos, suhogó szél fújja
a zizegő, zöldellő leveleket.
Mintha rólad beszélnék
a vadgesztenyék, a hársfák.
Egykor te öleltél át,
ma kóbor fuvallatok
karjai között érzem
a te féltő szorításodat.

Tudnod kell, még hiányzol!
Megtörténhet veled is,
sírni az elmúlt után.
Rám nevetett a május.
Átsuhant a ténfergő tavasz
a szűrt fényt bújtató lombokon.
Annyi minden volna még,
amit el kellene mondanom!

Hétfő van. Ünnepe után, esik az eső.
Mint fáradt szürke szemeimből a könny.
Lemossák arcomról titkodat.
Pereg a film. Hosszú idő telt el.
Napok, hónapok, évek,
amióta nem érzem illatod.
Amióta azóta is szomjas
csókodra cserepes szám.

Fagyos tavasszal
vén cserépkályhában
már nem pattog a parázs,
már nem lángol a tűz.
Elmúlt ami elmúlt.
Mégis, száz ezer csodával
azóta is vidáman nyílnak
a fehér és bordó orgonák.

Bíbor-buján virágzó május,
bodor báránnyelű, fénylő ég.
A heted-hétágra sütő Nap
természet-kandallójában
vidáman izzik a parázs.
És mégis, a valami tovatűnt.
Mint öreg homokórában a homok,
az évek lassan lepereregnek.

Lassan, lassan, még egyszer
álomban megsimogat
egy reszkető hófehér kéz,
átölel karjaid emlékezése.
Átölel a sírig tartó vágy,
bár elmúltak a csodák, az évek,
száz kudarc, ezer öröm: mégis,
mindet, mindet megköszönöm!

Forrás:
RIERSCH ZOLTÁN Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/rierschzoltan>

BIBOR ISTVÁN

Egyirányú

Ma is látom apámat, ahogy rohant az utcán
testem hátát ütve, hátha kihull majd
a gégebe szorult síp.
Addig a sosem volt, mégis oly ismerős,
mindent megdermesztő szürkéségig
a fájdalom s az iszonyat útjain
juthattam csak el már akkor is?
Csupán az irgalmas emlékezet műve, hogy
a romlatlan léleknek könnyebb sorsot hiszek még?
Hiába kérdezem, *semmit sem tudunk!*
Honnan láttam apámat, ahogy rohant az utcán,
közben egyre testem hátát ütötte,
míg egyszer csak újra voltam,
s ott voltam a kezében?

*

Ahogy a Nagytemplom faragott kövekből
rakott falát ostorozta a szél!
Rázta a fákat a téren,
törtek, hulltak az ágak,
s hasogatták arcomat a hófúvás
szilaj pengéi!
Ahogy tudtam: nincs elég erőm
lépni a még túl nagy lábnyomokba,
de bátorságom sem, hogy ott maradjak,
könnyeimben a vereség ízével!

*

A kőkereszt, minden megholt keresztje
még megvan, s rajta új betűkkel írva
az imára intő szent ígék,
de az eget tartó hársfák közül
mostanra csak egy-két rokkant maradt.*
S mi maradt abból a délutánból
mikor talán öt-hat évesen
beteg torokkal otthon dunnaágyban
láztól égő s így szabad szemekkel
láttam a sok embert ott vonultak

lármásan a nagy hársfák alatt
s utóbb a Cigánydomb oldalában
valaki halálra sebezve-szánva
nagy keresztet vonszolt
tudtam már a nevét de hogy ez Ő
azt nem tudtam
féltem tudni hinni

*

Igen sokat csúfoltak, mert
nyápic voltam, s közbük nem illő.
Kinevettek, falkában kísértek,
kiabáltak: bagoly, tudós, hülye,
s nem voltál ott, hogy kezemen fogva,
puha mosollyal, komoly anyásan
a sorsomból kikísérj,
maradt hát a szénszagú novemberi esték
mind súlyosabb felhőiben
a havas ünnep ígérete.

*

(Rakovszky Zsuzsának)

Szilánkok –
víztükör, nyírfaág,
hóval teli, súlyos, szürke ég:
valóban volt világ roncsai?
És lehet-e összerakni még,
– törött vázát egy marék cserépből –,
feltárni, hogy mit üzen a forma
ezer éves virág illatáról –?
De hisz lehet talán még! Ha volna
szerkezetű fogalmazott íve,
kezdeté és vége az időnek
létem szélső pontjain kívül is!
Egyirányú: így tanultam Tőled,
ez hajszol, hogy értelmét keressem,
pusztító reménnyel mérgezeten.

* Azóta az utolsót is kivágták...

A. K. ANDRÁS

Miért?

A háború angyala levette álarcát. Elég volt! Nem akarja tovább csinálni. Tudja jól, mi jár a lázadásért, mégis így döntött. Elengedi lassan, a mostanra már élettelen kis kezecskét, az a földre hull. Egy könnycsepp gördül le arcán, létezése óta az első. A kislány nem lehetett több öt évesnél. Térd felett mindkét lábát letépte egy eltévedt golyó.

Mondják, az angyaloknak nincs teste, csak kivételése. Rosalina erről nem tudott semmit sem. Csak azt, ez a szárnyas teremtmény megfogta a kezét és ő megnyugodott. Elmúlt rettegése, megszűnt fájdalma, miközben ő teljes egészében vele volt. Csak vele. Fontos volt neki ez a pillanat, mikor szíve utolsó dobbanásával, lelke otthagyta ezt a kegyetlen világot. Rosalina kilépést összeroncsolódott kis testéből. Az ezüsthonal, mely köldökénél fogva a porhüvelyhez kötötte, elpattant és milliárdnyi apró ezüstösen csillámló fényes pontként a semmibe vészett. A kislány lelke immáron szabad volt és a háború angyalának álarca annak kezéből a porba hullt. Mintha csak hegyikristályból készült kerámia lepel lenne, csilingelve tört ezer darabra, vált semmivé. A kislány lelke megfordult és a háború angyalához lebegve ott érett nővé, majd anyává változott. Azzá, aki lehetett volna. Kecsesen vékony ujjával simította le a könnycsepp vájta barázdát ennek a bűnbánó entitásnak az arcáról. Az angyal tekintetét egyenesen a lányéba fúrva, hallani vélte azokat a szimfóniákat, mit ennek a léleknek megalkotni kellett volna. Igen, egy zeneszerző halt meg az imént. Egy zseni, aki jobbá tehetett volna a világot csupán a létezésével. Egy zseni, aki még Mozartnál, Vivaldinál, de még Bachnál is hatalmasabb tehetségé válhatott volna. Aki a mennyország egy darabját hozta lelkében a földre, akinek még a tekintetéből is szívderítő muzsika áradt alig öt éves kora ellenére. A háború angyala térdre borult és zokogni kezdett, miközben Rosalina végtelenül kedves és hálás mosolya csak neki szólt.

Neki a háború angyalának! Az előtte lebegő lélek nem vádol, nem hibáztat, nem okol. Érintése gyógyító, fájdalmat enyhítő mégis oly gyötrelmes, kínokkal teli. Megnyílnak a menny kapui, és Rosaline elindul a fény felé. Ő, porba hullva követi végig utolsó útján tekintetével. Még mindig érzi a kis kezecskéket, kérges, kard által edzett erős tenyerében. Rosaline visszanéz, hálásan int szemeivel és akkor muzsikaszó, ékes dallam, fülbemászó melódia járta át a teret. Ezt ő kapja, neki küldi Rosaline hálás lelke, mert vele volt az elmúlás pillanatában. Bátorította, enyhítette fájdalmát, támogatta utolsó útjában. A háború angyalának zokogása felerősödött, hiszen jól tudja, nem érdemel ily kegyelmet. Döngve csukódtak be a mennyország kapui, visszarántva őt a kegyetlen valóságba. Kioltva a fényhazából érkezett melegség utolsó szikráját is. Megölve a reményt! Mégis valami más lett. Valami történt! Akkor döngő lépteket érzet maga mögött. Maga Lucifer igyekezett felé energikusan és igen dühösen. A pokol ura nem tűrheti a lazaságot, sem a más véleményt, sem pedig a parancsai semmibe vételét! Ahogy közeledett elüvöltötte magát, hogy megremegetek a hegyek is. Ám de a háború angyala nem halott mást, csak lágy mégis energikus muzsikát. Rosaline utolsó ajándékát. A Sátán dühöngött és őrzöngve vetette rá magát, vesztére. Nem rettent meg a fenevadtól, felugrott a levegőbe, megperdülve ott kardot rántott és lesújtott vele a pokol urának nyakára az utolsó pillanatban visszafogva a halálos pengét. Lucifer megtorpant és mozdulni sem mert. A pengeéles égben kovácsolt acél belevágott bőrébe, húzába, ám de két izmuktól dagadó kar azt visszafogva, meggátolta teljes megsemmisülését. A halál angyalának

izmai remegtek a megerőltetéstől. Ölni, vagy megkegyelmezni! Kivégezni, vagy megkönyörülni. ezek a gondolatok cikáztak benne. Egyetlen mozdulattal ketté tudná itt és most hasítani Mefisztót, a pokolfajzatot. Magát a földemont, a lázadó angyalok vezérét! Véget vethetne az eonok óta tartó háborúnak egyszer és mindenkorra! Dühé fokozódott, ahogyan az alvilág mindenkori urának a bűzös, félelemmel telített lehelete megcsapta. Rosaline csodálatosan szép és szívhez szóló dallama a távolból csengve érkezett felé, mikor a mennyország kapuja ismét megnyílt. Lucifert kiverte a félelem hideg verítéke. Az égi kard éle, mint beljebb és beljebb hatolt testébe. Milliméterenként ugyan, ám de halálos elszántsággal megállíthatatlanul haladt egyre beljebb és beljebb a penge. Mikor egy kéz érintette meg a Halál angyalának pattanásig feszült izmait. Engedett neki. A gyengéd ám de határozott érintésnek. Tehette, hiszen ő már döntött. Fellázadt ismét, vállalva ennek minden következményét. Akkor leeresztette a halálos fegyvert, Lucifer fellélegzett. A háború angyala mereven, rezzenéstelen tekintettel nézet Sátán szemeibe. Megmarkolta kardja pengéjét másik kezével is, és a térdén kettétörte azt, majd Belzebub lábai elé hajította a porba, ahová nem is oly rég még ő roskadt fájdalomában. A mennyország nyitott kapujából halk dallam kúszott feléje, Rosaline dallama. A gyengéd, ám de határozott érintést ismét karján érezte. Így szólt hozzá Jézus a Krisztus.

– Helyesen döntöttél. Nem dolgoz neked ítéletet mondani, sem tenni rajta. Gyere, kérlek! Nincs neked már itt több feladatod.

Az alvilág ura, a gonosz lelkek vezére, a sötétség fejedelme sokáig nézet még utánuk. Nem tudta, nem értette mi történt. Hogyan lehetséges, hogy a teremő megbocsájtott egy lázadó angyalnak? Miért mentette meg az alvilág urát maga Jézus Krisztus?

Akkor, és pontosan abban a pillanatban, mikor a mennyország kapui ismét dörrenve bezárultak, világszerte a fegyverek elhallgattak. Megálltak a háborúk, és a felek elgondolkozva jöttek elő rejtekhelyeikről, nem értve miért is csinálják azt, amit valójában senki sem akar. Vajon kiért háborúznak? Mi értelme van az egésznek? Miért ölik egymást? Miért?

Vége...

BÖRÖCZKI MIHÁLY

Hóvirág

A fáradt télből szökken a világba
a lepelkörök fehér vibrálása,
és besurran a puha levéllombba
a fehér öröm bólogató csokra,
és hírt hozva az örök változásnak
a zöld hajtások előbújócskáznak,
valami könnyű lobban ki a földből,
aztán a tavasz kóston a gyönyörből,
a szépség feszült szál húrokra vágyott,
s dalt pengenek a virtuóz virágok,
az ecset azzal próbál csak betelni,
hogyan képes a gyönyörűt elviselni.

Prézlidaráló

Nem dobták ki a szárazkenyeret,
a nagyszüleink gonddal ledarálták,
a szegény emberek prézlije lett,
a kiklopolt hús tőle kapott áldást.

S bizony nagyobb szemekkel fődte be,
így jobb ízű lett, piros-ropogósabb,
nem került bele a nagy semmibe,
és élettelt telt meg a régi jóslat.

Bár falun sosem lehetett szemét,
a kérges héját is ette a moslák,
és ismerte a gazda gyűrt kezét,
mikor a búza apró magja volt még.

Ma semmi dörce, lomha simaság,
a malmok őrleteihez hasonló,
az állagát a holt mag vonja át,
és olyan, mint egy sör nélküli korsó.

Csak bolti áru, sima, mint a liszt,
és a fölvert tojás ragacsolja,
bár pallérozná, mint egy gazdatiszt,
a hús az úr soha a szolgál.

Érzékelők

A világegyetem figyel
az ember érzékeivel,
de bizonytalan a való,
mi ezekkel fölfogható
mert lehetnek olyan jelek,
melyek így értelmetlenek,
s az elme bármennyit tanul
a magyarázat meglapul,
ahol a száz sem lesz kerek,
más agysejtek, más rendszerek,
a rend más sakktáblát mutat,
s ki rakta fel a bábukat,
ki játszik, meddig és kivel,
a semmi küzd a semmivel,
hogyan törpe csak vagy óriás
az Isten bújtatta tudás,
hogyan nyer-e értelmet a szó
azt látjuk, ami látható,
és honnan veszi az erőt,
ki meghajlítja az időt,
és túl a láthatatlanon
a Földön milliónyi nyom,
hogyan kik és mennyit éltek itt,
ha vallathatjuk lépteit,
és túl az Óperencián
mit rejteget az óceán,
a magyarázhatatlanok,
szobrok, kövek, elsüllyedt városok,
hogyan itt vannak, vagy jártak itt,
az úr megőrzi titkait,
s egy végső kérdés valahol,
hogyan ki kérdez, s ki válaszol.

Forrás: Böröczki Mihály Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/boroczki.mihaly>

SITKU RÓBERT

Megtudni

Csak azt szeretném megtudni, hogy
aki szeret, az miért üt;
mert természetesen számára
a kék-zöld foltok mindenütt?

Csak azt szeretném megtudni, hogy
aki vallásos, az már jobb;
s hogy ezt állíthassa magáról,
ahhoz ez elegendő ok?

Csak azt szeretném megtudni, hogy
miért nem ordítunk akkor,
ha a növekvő sebességben
már látható a karambol?

Csak azt szeretném megtudni, hogy
miért mondta az egyház azt,
hogy szeresd felebarátod, míg
a torkunkra nyomott egy faszt?

És azt szeretném megtudni, hogy
van-e még értelme szólni -
vagy kifutottunk az időből
és ideje elpakolni.

Forrás: Sitku Róbert Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/sitku.robert>

DEDIK JÁNOS

Merengés

Csendes az este,
A holdfény dideregve
Bevilágít a vendéglő ablakán.
Kecskelábú öreg asztalon,
Gyertyafénye a vörösbort
Csillogtatja nagyon.
Krúdy iszik belőle, de most
Nem lesz jó kedve tőle!

Emlékein merengve
Fiatalságát keresve
Hol vagytok régi Szinbádok
Szeretnék még szólani hozzátok!
S visszagondolni reátok.
Mind jó emberek voltatok
Ismerjen még jobban a világ,
Kikkel átdorbézoltam sok éjszakát.

Elmentetek itt hagytatok
Mutatóban, hogy még vagyok!
Úgy érzem nem sokáig már,
Talán-e hajnalon
Vár valaki!
Az égi kapu nyitva már,
Találkozunk újra tán!?

KRÁNITZ LAURA

áttekintő

megállok egy útkanyarban
felhők széle pihen rajtam
kedvem szegi ma sok minden
elvegyülök a semmiben

miért vagyok álmodozó
köves parton botladozó
kezemben az élet súlya
nehéz terhem alig bírja

illúziók temetője
képzeletem eredője
esőkútja fejem felett
szívárványom feketedett

tagadásom nehéz kolonc
egyre üldöz ez a bolond
hátba támad nyakam húzza
lelkemet is összezúzza

egyszer majd ha vége vagyon
életemet fellapozom
pillanatom élettere
utolsónak lélegzete

tudatom magára hagyva
átkelek a túlsó partra
szemem már nem gyönyörködik
múltam benne tükröződik

BODNÁR LÁSZLÓ

A dalfestő

Szavakkal festek dallamot,
szivárványszínű rímeket.
Rajzolva kéklő végtelent,
pennámra verset álmodok.

Szerelmet hívok ringatót,
elűzni tán a végzetet.
Keresve azt a gyermeket,
kit Isten tolla alkotott.

Lelkét, mit lelkem hordozott,
zenéssel hűen színezem.
Imákba írva énekem,
napom, ha fájón kárhozott.

Így lesz jutalmam irgalom,
bocsássa minden bűnömet.
Szívem oly árva, védtelen,
kegyelme lesz vigaszoltalom.

Dalt festek hát az égre ott,
hol hit nem él a szíveken.
Tanítva aggot, s gyermeket,
reméljen áldott holnapot.

DOBROSI ANDREA

Madarat hord

Elszállt az idő – hallgatom.

De milyen madár is lehet;

talán sirályként cikázik,

s ragadja el a perceket,

vagy szirtek feletti sas épp,

mely mindig lecsapni készül?

„Elég volt már a sminkből” szól,

zsákmány lesz az is, ki vénül.

Elszállt az idő... dolga ez.

De férjél el a szárnyain,

repülj te is, hisz rád talált,

vidd magaddal az álmaid,

legyél a légben hős lovag,

ki csatára kel a létért,

s ha ki is hullik a kardja,

tudjad: madarat hord az ég!

BODÓ CSIBA GIZELLA

Egy este átsétáltam az Eufrátesz hídján

Vasárnap reggeli csend volt. A napsugár halványan és lassan araszolt az ablakfán. Az ágy támlájának támaszkodva kortyolgatta a már nem egészen forró kávéját. Harmadik napja volt gyenge láza, inkább hőemelkedése, jól esett az aromás ital.

Szerette a hétvégi reggeleket, ilyenkor nyugodtnak tűnt a világ.

A kitárt teraszajtó és a széles ablak, úgy mutatta be az őszi látványt, mint egy jól rendezett tárlatot. A terasz-kép buja alkotás volt; zöld színek egymásba omló gabalyodása, szertefutó, mégis rendezettség látványát keltő „mozdulatlan koronák legyezőkkel” című alkotását küldte át! Egy finom fejfördítással, a szomszéd házat elrejtő kompozíció, kukorica-sárga leveleket mutatott be, ahogy féloldalt ráfolyt, vagy inkább fölé borult a bíborszín lomb. A sok évtizedes, terebélyes, zöldből vörösbe hajló japán fa, ezen a reggelen is büszkeszerénységgel engedte, hogy csodálja, aki akarja.

Anna tekintete úgy legelészett ezen a minden időben elragadó látványon, hogy újra és újra elgondolkodott az elszaladó időn, amit e képek közvetítettek számára, de olyan módon, mintha mindössze, néhány perc telt volna el az évtizedek alatt.

Ilyenkor nem tudta mit is kezdjen magával, melyik is a valóság?

Egy forró tea még, vitaminokkal, egy Algopyrinnel, s holnap már rendben is lesz – gondolta, s bekapcsolta a TV-t –, a 10-es Híradó talán el is kezdődött? A csatorna nem megfelelően adja a szolgáltatást –, nézte meglepődve a képernyőt, megtorpant; – az órák nem stimmelnek a műsorral. Persze, hiszen az órákat éjszaka átállították, ő viszont nem, így hát ez az, ami nem stimmel állapította meg –, azzal váltogatni kezdte a műsorokat, amikor hopp... itt volt valami – menj vissza, szólt magára. Ókori szobortöredékek, pecsétnyomók követték egymást s egy történész, vagy régész beszélt a kiállított tárgyakról, nagyon izgalmas, ez engem érdekel motyogta magában teljesen felébredve. Hol van ez, mutassátok már a helyszínt – türelmetlenkedett, a Mezopotámia, Babilon, Eufrátesz szavakat hallva. A Szépművészeti Múzeum Mezopotámia kiállítása” – hangzott el végre az infó, szinte az ajánló végén. Egészen lázba jött. – Ezt nem hagyhatom ki, látnom kell!

Keze a naptár után nyúlt, hogy beírja, melyik nap lenne a legmegfelelőbb erre a programra. A múlt év közepén volt, hogy elkísérte vendégét a Szépművészetibe, hogy megmutassa a „Román csarnokot”. Tehát nem is régen járt ott, - zárta le a magánbeszélgetését, mert lelki-szemei előtt már a szíriai képek futottak; – Szíria! 2007 októbere.

Egészen az utazás első napjaiban készültek az északi országrészbe, többek között Deir ez Zor-ba, és ott az első este vacsorára, egy az Eufrátesz folyó partján lévő étterembe. Ez a név úgy hatott akkor este rá, mint valami varázsszó. Hiszen még általános iskolás korában, történelem és földrajz órán ezek a szavak, hogy Eufrátesz, vagy Tigris-és Eufrátesz mesébe illő, keleti birodalmak csodáiról, csatáiról, soha nem elérhető világáról szóltak számára. Ez több volt akkoriban neki, mint ma az a kérdés, hogy találunk-e vizet a Marson? Azokról az órákról gondolta azt, hogy egy hétig hallgatná szívesen óra-szünet és uzsonna nélkül. Tehát a mese volt. Talán még több is, hiszen ott ötezer évvel ezelőtt Bábel gazdagsága elkápráztatta a körülötte lévő birodalmakat, legendák, mítoszok, írások is születtek, hiszen ott már volt írás, (Szíriából hozott is egy kis „kő-könyvet” – melyek a föld alól kerültek elő, a több ezeréves királyi könyvtár ezres nagyságú állományából).

– 2007 októberében ott leszek e mese-folyók egyikének partján, vacsorán, írta be akkor úti naplójába.

Nem emlékezett rá, hogy mi volt a vacsora –, nagy valószínűséggel sokféle saláta, talán roston csirke, rizs-féleségek, de arra, hogy átsétáltak a széles hídon, arra, hogy megbűvölten hallgatta a folyó mély, öblös hangját, arra nagyon is emlékezett. Mintha az erejét is érezte volna a háta mögött, amikor egyik oldalán a korlátra könyökölve nézte a híd alól érkező, kissé lelassult, kissé lecsendesedett folyó forgó köreit a kicsiny szigetek körül; ahogy csobogtak, mintha játszanának, mintha a hátukra feküdtek volna a hullámok, hogy ne fáradjanak el nagyon. Az apró szigetek egyik-másikán madárfészkek sejtelmes körvonalai látszottak, néhányukon fehér tollak libbentek a sötét víz felett, melyen Hold ringatózott.

Fájlalta, hogy az illatokat, a kis vízköröket nem tudta lefényképezni, csak gyűjtötte a szeme, az orra a lelke ezt a világot, ami valamikor hatalmas tartozéka volt a birodalomnak. Megfordulhattak az itt rabként tartott zsidók is, akik Babilon foglyai voltak.

Végig sétáltak a gyaloghídon, elejétől a végéig –, emlékezett –, s úgy rémlett, nem volt hosszabb, mint a Szabadság Híd a Dunán. Lehet, azért emlékezett így, mert rövidnek ítélte az időt, amíg a nagy múltú folyó feletti sétával valami más időben járt. A Hold kísérte őket, mint egy őrszem. De Szíriában akkor béke és esti csend volt.

Szerette volna, ha ez a folyó is mesél, akkor este és ott nekik. Tudta, hogy ez a folyó sem mesél kellemes hangjával, ahogy más folyók sem, csak akkor, ha a mesélő is velük van. E séta alatt, hallgatagok voltak, csak a víz csevegett.

Rövidesen a kis város szállodájában tértek nyugovóra. Izgalom, fáradtság, élmények altattak el mindenkit.

Másnap reggel szobája ablakából, egy kicsi, kedves kinézetű katolikus templomra látott. Reggeli után indultak felfedezésekre, még egy napjuk volt itt. Amerre a szem ellátott sárgasivatagi föld borította táj volt körülük, de néhány apró folyóággal is találkoztak még a nap folyamán.

Meglehetősen lepusztult agyagtégla falak állították csak meg a tekintetet. Hajdani helyőrségek lehettek, de egy vár omladozó magas falainál is hallgatták annak történetét, ma már hosszabban kellene gondolkodnia, hogy felidézze a hallottakat. Talán azért is, mert akkor is az öreg folyó huncutságait figyelte, ahogy rövid kanyarokkal felbukkant, és amikor örült, hogy újra látni fogja, már el is tűnt az Eufrátesz. Távolság is volt tőlük, mint az előző este, nem volt mélykék a vize, nem zúgott, nem csicsereggett, csak eltűnt – ahogy a mesében történnek a dolgok.

Ezek a képek most befutottak az emlékeibe, ahogy a TV-t hallgatta. Már is örömmel készült arra, hogy a világ több híres Múzeumából Budapestre költözött időszak kiállításon, talán sikerül majd látni mindazon kincsekből, melyek Babilon hírnevét adták, illetve annak a világnak a művészetét, történetét, életét örökítették meg.

MESTER GYÖRGYI

Én és én

Már jó órája ücsörögtem a Munkaügyi Hivatal előcsarnokában, kihegyezett fülekkel az égi hangra összpontosítva, mellyel ügyintézésre szólítják a várakozó munkanélkülieket. A Hivatal azonban nyilván úgy véli, akinek nincs munkája, az ráér...

Gondolatban, csak hogy valamivel elfoglaltam magam, a mai napon még teljesítésre váró feladataimat vettem számba. Nem mintha végére jutottam volna, bokros teendőim – bevásárlás, porszívózás, ebédfőzés, esti névnapi vendégek fogadása, stb., – fejben összeállított hosszú listájának, de éreztem, muszáj váltanom.

És persze, mi jutott eszembe? Nyilvánvalóan az élő, tudat alatt is folyton lüktető, valóságos problémám, hogy tulajdonképpen miért is várakozom én itt?!

– Mert nincs munkád – szólalt meg egy belső hang.

– Ezzel nem vitatkozom, ez tény – szögeztem le.

– Na de mi lesz, ha nem akad hónapok, netán évek múlva sem egy számodra felvállalható, jó munka? – próbált meg ismét elbizonytalanítani a belső hang.

– Miért ne akadna?! – replikáztam én.

– Mert válogatós vagy.

– Ezt egyszer és mindenkorra, kikérem magamnak! Miért lennék itt, ha nem keresném a munkavállalás bármiféle lehetőségét?

– Ismerlek, mindent azért mégse vállalnál el. Nincs igazam?

– Mire gondolsz?

– Példának okáért, nem lennél vendéglátós, éjszakai szórakozóhelyen. Vagy rúdtáncos. Vagy traktorvezető. Vagy kidobóember, vagy...

– Ne sorold tovább. Csak nézz rám. Ha nem tudatosult volna benned, nő vagyok, ezért alkatilag a kidobóember, illetve a traktoros állás – ismerve a járművezetéshez való hozzáállásomat – eleve kizárt. A rúdhoz való viszonyomat pedig kimeríti az a tény, hogy rutinos tömegközlekedő vagyok, magabiztosan kapaszkodom a rázkódó buszon és a kanyarodó villamoson.

– Félre a tréfával, azért mindent mégsem vállalnál el.

– Ez igaz. De miért ne lehetnék irodista?! Egész életemben különböző irodákban dolgoztam, bár más-más munkafeladatot végeztem.

– Jó. Akkor vegyünk egy egyszerű példát. Beállsz az ilyen és olyan nevezetű kft-hez, ahol adminisztrációs, ügykezelői munkát kell végezned. Reggel beérsz a munkahelyedre, de a főnököd már bent van, és rákérdez: talán lekészt az előző járatot? Mert hogy náluk, már a munkakezdés előtt fél órával illik megjelenni.

– Akkor majd megmondom, hogy időben beértem, nem késtem el, és azonnal munkához látok.

– Folytatnám. Megszoktad a reggeli kávézást. Főzöl magadnak egy jó erős feketét. A főnököd megjegyzi: látom, ez jól megy magának, ezentúl a maga feladata lesz. A gépíró nő úgyis elég pocskék lötytyöt készít, már számos ügyfelünk panaszkodott. Vagyis, rajtad marad a kávéfőzés magasztos feladata.

– Na és? Megcsinálom, nem esik le a gyűrű az ujjamról!

– Rendben. Aztán, kezdetnek, számlákat, ügyiratokat kell előkeresned, majd tanulmányoznod, hogy rálátásod legyen a cég munkájára.

– Ez is valami?

– Na, várj csak. Ahogy ismerlek, azonnal kiszúrsz pár helytelen számadatot, elírást, tévedést, határidőcsúszást.

- Miért? Ezzel nem teszek jót, nem lennék hasznára a cégnek?
 - De nem ám! Legalább is, nem a kollégáidnak. Mert aki elkövette, azt utólag is elővehetik miatta. A dolog fegyelmet, kártérítési felelősséget vonhat maga után.
 - Jó. Akkor ne vegyem észre a hibát?
 - De, vedd észre. Aztán raktározd el az agyad egy félreeső zugában, hátha egyszer még jó lesz valamire. Ami már elmúlt, az elmúlt, bolygatni kár...de legalább is, számodra nem járna előnnyel. Figyelj, mert folytatom. Elkezdesz dolgozni. Mivel tisztességes vagy, ezt szoktad meg, jobban, pontosabban, de főként gyorsabban dolgozol, mint a többi, már régebben ott lévő beosztott.
 - Az is baj, hogy becsületes vagyok és korrektül dolgozom, a cég érdekeit maximálisan szem előtt tartva?!
 - Igen, igen. Ez valóban egy olyan helyzet, amin érdemes elgondolkodni. Mármost, hogy kifizetődő-e szorgalmasnak lenniha a többi kolléga nem az.
 - Csak nem „állítanának le”?!
 - Nem vagyok biztos az ellenkezőjében. Ugyanis, ha te gyorsabban teljesíted azt a munkafeladatot, amit ők ez idáig, kétszer annyi idő alatt hajtottak végre, abból az sül ki, hogy meg lehetne csinálni jóval rövidebb idő alatt is, de ők vagy alkalmatlanok, vagy lusták. A lényeg az, hogy kompromittálod, kényelmetlen helyzetbe hozod a közvetlen munkatársaidat.
 - Azt mondod, legyek lassú, pontatlan és figyelmetlen... vagyis lojális a lusta kollégáimhoz?!
 - Ez így túl nyers, ám valahol reális.
 - Tehát mit tanácsolsz, mi lenne jó nekem? Ne álljak munkába?
 - Ilyent én nem mondtam, de... talán virágárusnak, forgalomszámlálónak, zabhegyezőnek beállhatnál!
 - Te nem vagy normális!
 - Te sem!
- Ebben maradtunk. De legalább egy jót beszélgettem ...magammal.

BUDA FERENC

Parafrázisok a Falak könyvéhez
(részletek)

„Ne vádolj, ne fogadkozz”

(József Attila)

HUSZONEGY ÉVEM csöndben félretettem,
semmim sincsen, mégis csak veszhetek.
Nevem csak szó, személyem védhetetlen,
s mert nincs miért, ne védelmezzetek.
Vigaszt nem ad a józan magyarázat –
a tény szilárd s a kurta szó kerek:
ürülékemmel egy szintre aláztak
e szennyvízlelkű névleg-emberek.
Létem körül szoros, szegelt a korlát,
s egy biztos van csupán: az egyszeregy.
Jó izmaim rugóit átkarolták
kérlelhetetlen külső kényszerek.
Hálószemek közé szorult a pályám,
s csak légy vagyok a pókok lakomáján.

HUSZONEGY ÉVEM úgy-ahogy betöltöm,
(rég volt, igen: talán igaz se volt),
kinn térdelünk a rideg répföldön,
kezünk fején szederjes hullafolt.
A köd fölött lebbennek méla varjak.
Ropog a dér. Korán betört a fagy.
Kemény a rög, de vájkáld csak s kaparjad!
Egy most a cél: hogy életben maradj.
Fegyőreink is fáznak ám kegyetlen!
Három közül az egyikük lovon.
Vágtába csap ez néha kis körökben,
s míg én a fagyott földet markolom,
deres ló orrlíkából dől a gőz rám.
Huszonegy év. Hát – nem volt épp nyerőszám.

http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000016253&secId=0001222246&mode=html#Buda_Ferenc-Mig_elsz-00740

UMHAUSER FERENC

A kísértet

– Szürke Béla hétköznapi egyszerű kisember volt. (Hívhatták volna Kovácsnak, Kisnek, Szűcsnek vagy Szabónak is.) A születési súlya grammra megfelelt az átlagnak. Az iskolában közepesen tanult, szorgalmasan eljárt az őrsi gyűlésekre és a hittanra. Büszkén viselte a kék, majd a vörös nyakkendőt, első áldozáskor áhítattal vette magához az ostyát. Vernét, Jókait, Cooper-t és Karl May-t olvasott.

– Március tizenötödikén kitűzte a nemzetiszínű kokárdát, lelkesen szavalta a „Talpra magyar”-t, április negyedikén virágot vitt a szovjet hősök emlékművére s unottan hallgatta az igazgató bácsi beszédét, amit pár év múlva ő már kívülről fűjt, de az igazgató bácsi még mindig ugyanarról az elkoszolódott, elrongyolódott papírról olvasott föl (egyre nehezebben). Május elsején lelkesen énekelte a felvonuláson a „Mi kommunista ifjak indulunk...” indulót s vitte a transzparenst vagy a vörös zászlót. Aztán a majálison virslit evett és limonádét ivott, míg a felnőttek a fűben söröztek.

– Mivel a vas és acél országában élt, esztorgályos lett a vasgyárban. Az átlagnak megfelelően száz százalék fölött teljesítette a normát (a selejtet is). Katonaság után feleségül vette Átlag Marikát. Szerelmi életüket a Czeizel Endre által megállapított gyakoriság szerint élték s az átlagnak megfelelő „1,6” (Egy egész hat tized!) gyerekük született. Ez úgy jött ki, hogy a második kisebb testsúllyal született s értelmi képességei is alatta maradtak az elvártnak (ezt tartotta is). Átlagos lakást építettek, egy közepes város-(falu)-ban s ezért harminc évre az OTP rabszolgái lettek.

– Már húsz év rabszolgaság letelt, a gyerekek kiröpültek (a fiú a Trabant szélvédőjén), megkönnyebbülten fölsóhajtottak: „Lassacskán révbe érünk”.

– Ám jött a rendszerváltás. Egy darabig még minden ment a megszokott rendben, azonban először a fizetésük csökkent átlag alá s ezt természetesen követte az életszínvonaluk is. Kezdték átlagon felül rosszul érezni magukat, csak annak örültek, hogy legalább még munkahelyük van. A következő választáson (az előzőn okulva) a szocialistákra szavaztak, mert a szocialista gondolkodás meg a munkához való jog ugye...

– Tévedtek. A valóság rácăfolt a valószínűségi számítások összes alapelvére. Hamarosan munkanélküliek lettek. Egy darabig még szorgalmasan törlesztették az OTP-t, inkább kevesebb húst ettek, nem javíttatták meg az elromlott hűtőt és mosógépet. A végén már nem tudták szűkebbre venni a nadrágszíjat, elmaradtak egy, kettő, ..., majd ki tudja hány OTP-részlettel s végül megjelent a végrehajtó.

– Szürke Béla gyomra ezt már nem vette be. (Igaz ekkor már zöld volt a dühtől.) A lakásból minden ingóságot a szüleihez szállíttatott, csak a két PB gázpalack maradt a lakásban. Feleségét kíméletképen leparkolta a kislányuknál (aki átlagon felüli partit fogott ki).

– Amikor a végrehajtó megjelent a két hatósági közeggel és kopogtatott, az immár bíborlila fejű Szürke tökig csavarta a gázpalackokat. A végrehajtó és a rendőrök vártak egy darabig, majd megérezve a gázszagot lakatosért rohantak. A lakatos már épp nyitotta volna az ajtót, amikor Béla kattintott egyet az öngyújtóján.

– Azt hitte lezárt egy ügyet, most már nyugalma lesz, ám ahogy közeledett a mennyország kapuja felé, kezdett neki gyanús lenni, hogy milyen hosszú a sor, mennyien várnak bebocsájtásra. Beállt a sor végére s szóba elegyedett az előtte várakozóval.

- Mennyi időt kell itt várni bátya?
- Fogalmam sincs fiam, én még negyvenháromban fagytam meg a Donnál, de azóta egy tapodtat sem jutottam előre. Odalent milyen évet írnak most?
- Kilencvenötöt.
- Hallom, legalább a muszkákat kizsuppolták, csak könnyebb azóta?
- Majd mesélek róla, igaz inkább nem, mert még elkárhozik. De kend kifigyelhette azóta, hogy miért megy ilyen lassan a sor, itt is protekció kell?
- Nem kell a. Ha egy újszülött csecsemő jön, azt rögtön beengedik, viszont minél idősebb valaki, annál hátrább kerül, mert annak az életútját kivizsgálni tovább tart. Ahogy én eddig láttam, nem sok felnőtt jutott be s az öt-hat éves gyerekek közül is csak minden második. Azt hiszem itten ácsoroghatunk végítéletig.
- No én ebből nem kérek, inkább megyek Luciferhez! – fordított hátat a mennyországnak.
- A pokolba sem olyan könnyű azonban bejutni. Hatalmas tömeg várakozik a tornácán, de itt legalább lehet nézelődni.
- Nem akar hinni a szemének, amikor meglátja Hitlert, Sztálinnal Roosevelttel és Churchillel együtt bridzselni. Marx, Engels és Lenin fejcsóválva a háttérben magyaráznak, mikor milyen lapot kellett volna tenni, ha erre a játékosok közül valamelyik dühösen lecsapja a lapot, hogy talán játszanak akkor ők, a kibicek elhallgatnak.
- Oppenheimer Leonardónak ül aktot s már vagy századszor meséli el neki az atombomba történetét s illusztrációképen rámutat a japánok egy elkülönült tömegére.
- Mao és Hirohitó véget nem érő Gó-játszmába bonyolódott, Csang Hai Sek irigykedve figyeli őket. Néró, Calligula és Julius Caesar szembekötősdit játszanak.
- Felcsillan Béla szeme. Az ott! Igen. Kádár, Rákosi, Rajk és Szálasi ultizik. Aki oszt mindig kimarad, odalent ez pont fordítva volt. Néha feltűnik Horthy, a lovát keresi.
- Egy tank nem kéne? – kérdezi szlávos kiejtéssel egy kopasz manusz, közben cipőjével dühödten veri egy másik nagyon ismerős ürge fejét.
- Mi a francnak kellett bevonulnotok?!
- A pápák és püspökök már itt is megszervezték az egyházat, az ajtónálló ördögtől egy kis tüzet kunyerálnak, hogy Husz Jánost újra, és végre Kálvint és Luthert is megégethessék. Pártok is vannak szépszámmal, csak a kispapok ácsorognak elkámpicsorodva, mert még nem érkezett meg az igazi vezéregyéniség.
- No, nekem ebből elég! – kiált föl Béla – Inkább visszamegyek a földre kísértetni.
- A parlamentben egy honatya, a kommunizmus még mindig kísértő szelleméről beszél. Béla nyom egy barackot a fejére: „Jól beszélsz öcsi, de még csak ezután kezdődik az igazi kísértetjárás!”

KORIM LÁSZLÓ

Az emberi felelősségről

Ha a rádió szól, a feltalálók szelleme kiáltja fülembe az éter dallamait. Kitalálják a tárgyakat, életet lehelnek a kopár földbe. Minden mozdulatnak az őse egy másik mozdulat, minden gondolatnak gondolat az atyja. Mások létezése kell, hogy én létezzek, másoké, akik elvesztek, akik sírköve is elveszett már, akikről nem tudom hogyan éltek, csak azt tudom, hogy gondolatuk körülfon: az asztal, a szék, a szőnyeg, a falak s minden mi körülvesz, az ő létük bizonyítéka.

– Gondoljátok meg emberek, mi is e gondolatlánc elemei vagyunk!

A művészetről

Megtalálni a szót, amely egyszerű s tisztán szól, igaz szívből. Megtalálni az önkifejezés mámorát, megadni az érzést, ami elvezet másokhoz, megsejtenni másokkal a gondolatot, mely egy pillanatig él csupán, egy öntudatlan felvillanás s csak bennünk él, de ez a gondolat mi vagyunk, tagadhatatlan hibáinkkal s erényünkkel egyetemben. Ez az igazán jó, fenséges beteljesülés s talán ez az élet értelme, mert ezért érdemes élni.

Kérdés, hogy egyáltalán értem-e a művészetet, tudom-e mi az?

Valamit leírnak, kifaragnak, lefestenek, előadnak, egyszóval valamit csinálnak. Megpróbálnak érzéseket közvetíteni. Érzéseket, hangulatokat, külső eszközökkel. Olyan ez, mintha pusztá kézzel bolhát boncolnának.

A Művészet harmóniát akar teremteni a hétköznapi világban, holott a hétköznapi világ egy kupac harmónia.

Hát akkor?

Fölfedi, kihangsúlyozza, asszociációkat létesít, leír, átmásol, alkot vagy mi a fenét csinál a művészet?!

És mégis, ha egy verset olvasok, képet szemlélek, többet látok, mint a való világ, mert ezek az alkotások jól sikerült, fókuszált harmóniák.

Értem én a művészetet?

Lehet, hogy egy másik ember egészen mást lát, mást érez. Melyikünk látja az igazit?

Lehet, hogy mást-mást látunk, ám mindenki a maga számára tökéleteset és gyönyörűt.

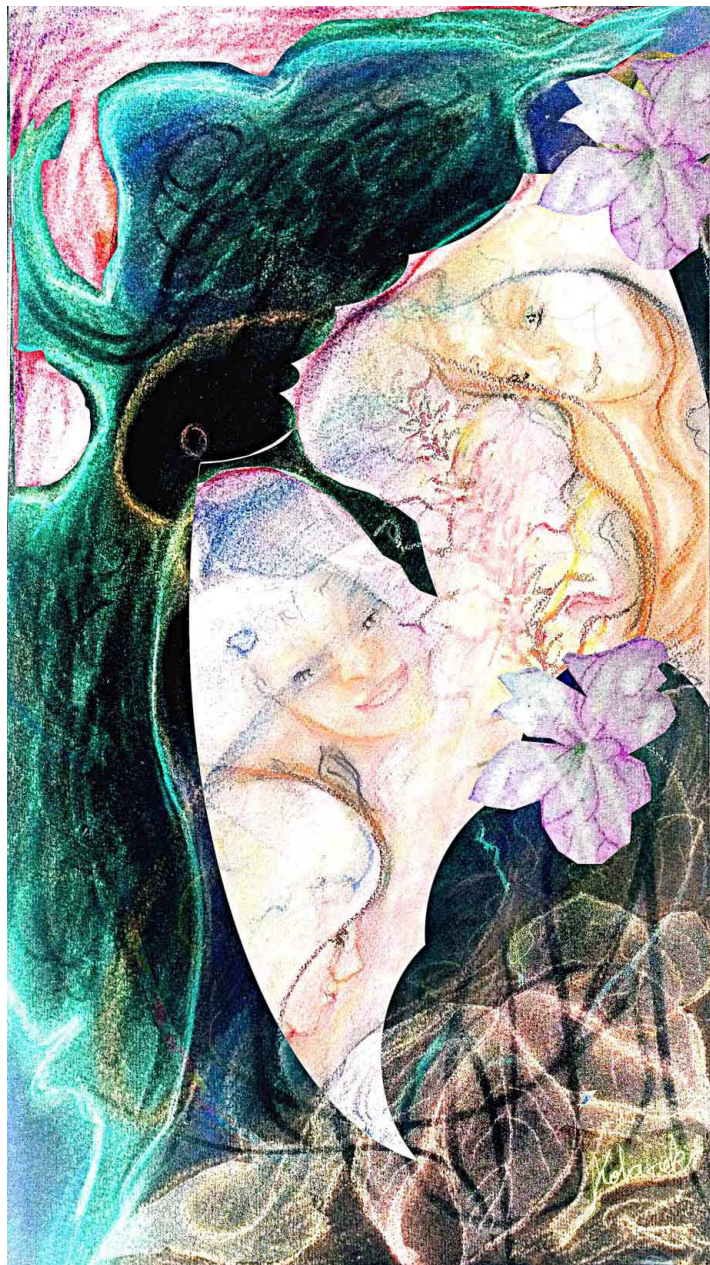
Az értékről

Ha a hegyekben megyünk egy kőbánya felé, mert híres kincseiből meríteni van szándékunk. És van időnk és szemünk meglátni, hogy tavasz van s a madarak énekét is halljuk meg a patak csilingelését. Mi több az út porában arany és ezüst érméket lelünk, úgy hisszük gazdagok vagyunk és szerencsések.

Ekkor marcona ember toppan elénk és kérlelhetetlenül javainkra tör. Mi mentvén a menthetőt talpunkkal óvjuk új szerzeményünket s fájó, ám megkönnyebbült szívvel adjuk át pénzünket, hiszen új, még nem birtokolt kincsünk, úgy véljük annál többet ér.

Aztán folytatjuk utunkat, hogy Kedvesünket a Föld ajándékával lephessük meg, mely ajándék Szerelmünkhöz semmi képen sem fogható, de talán méltó hozzá. E parányi figyelmesség varázsában érünk kőbányánk kapujához. És itt kell szembesülnünk az élet talajára hullva, hogy az érme amit eddig kincsnek véltünk, csupán kincs.

A bányába jutás fizető eszköz híján reménytelen. És most látjuk meg, hogy portól szürke az egész környék, a patakban sár van és rozsdás szemét, s a gépek zaja elnyomja a madarak énekét.

KOTASZEK HEDVIG: *Felhőjáték*

SZESZTAI ZSUZSA

Kendőt nyújtó szeretet

Hány találkozás kell
míg megtaláljuk
azt a néhány
maradandót?

Évmilliók formálják
a hegyek vonulatát,
nekünk néhány
évtized jut csupán.

Találkozások sora
csiszolja a lelkünk.
Nem kell, nem lehet
tökéletesnek lennünk!

De felépíthető-e
újra
mi egyszer romokba
dőlt?

Tudunk-e olvasni még
a sorok között
hol rejtőzik
a csend?

Testünk úgy
foszlik szét,
mint tó tükrében
pillanatnyi kép.

Elesünk, egyszer végleg.
De valahányszor
megbotlunk,
tudnunk kell.

Botlások nélkül
hogyan ismerhetnénk fel,
aki felemel
s velünk tart a célig?

Hány találkozás kell
míg az ember
eljut sebezhető élete
végéig?

Arcunk verejtékét
ki enyhíti majd,
ki nyújtja át a kendőt,
ha nem a szeretet?

Végül

Végül nem marad semmink,
sok átélt és elmaradt utazás,
együtt és egymás nélkül
töltött vacsorák.

Végül beszökik ajtón, ablakon,
házfalon csorgó fájdalom*,
s a bizonyosság,
ennek meg kell lenni.

Végül mind elosztják
vagy kidobják
autód, órád, ruhád,
könyved, zenéd, álmod.

Végül fejben dől el,
s neked bírnod kell,
a test kálváriája
fölfeszül a Golgotára.

Végül nem marad semmink,
csak a hit. Hiszem:
Krisztus felnéz a kereszten.

** Radnóti Miklós: Nem tudhatom... című
verse ihlette sor*

Fotó: SZESZTAI ZSUZSA – a prágai Szent Henrik és Kunigunda Templom előtti kereszt

ZENE

Nadir románca...

...[Georges Bizet](#) Gyöngyhalászok (fr. Les Pêcheurs de perles) c., [1863. szeptember 30-án Párizsban](#) bemutatott operájának talán legismertebb áriája.

Érdekes végig böngészni e számos különböző korban, felfogásban és hangfekvésben előadott ária felvételeit, csodás énekesek várják a hallgatót, Carusótól kezdve Karádyn át David Gilmourig!!

Vigyázat! Dallamtapadás!

*

Éneklik:

Alexandre Guerrero

<https://www.youtube.com/watch?v=HisDcRheAqE&list=RDcxqradgrNi4&index=23>
(4':22")

Tino Rossi (1907–1983)

<https://www.youtube.com/watch?v=HVM3gEP2WIA> (3':05")

David Gilmour (Pink Floyd, 1946-)

<https://www.youtube.com/watch?v=lKKLqnN8iVU> (3':37")

Lawrence Brownlee (1972-)

<https://www.youtube.com/watch?v=hPuEHXD-jsg> (3':48")

Enrico Caruso (1873-1921), 1904. (!)

<https://www.youtube.com/watch?v=RUu08iSV35g> (6':35")

Udvardy Tibor (1914–1981) – magyar nyelven

<https://www.youtube.com/watch?v=0gG1xolvLnM> (3':39")

Judith Dubeau – Tino Rossit idézi

<https://www.youtube.com/watch?v=OwyzQfqGGUU> (2':58")

Ugo Farrell (kontratenor)

<https://www.youtube.com/watch?v=SbuzYtEfe5c> (3':34")

*

Beniamino Gigli (1890-1957), Jussi Björling (1911-1960), Alfredo Kraus (1927-1999), Nicolai Gedda (1925-2017) éneklésének összevetése

<https://www.youtube.com/watch?v=rHuzZprZ3PM> (5':44")

John McCormack(1884-1945; 1912-ben, olaszul), Enrico Caruso (1873-1921; 1916-ben, franciául) Beniamino Gigli (1890-1957; 1929-ben, olaszul), Tino Rossi (1907–1983; cca. 1934-ben, franciául) Giuseppe di Stefano (1921-2009; 1944-ben, olaszul) Jussi Björling (1911-1960; 1945-ben, franciául)

<https://www.youtube.com/watch?v=kBabD2TqCpc> (21':40")

*

Carla Bos hárfán játssza el

<https://www.youtube.com/watch?v=Te3JJM5Spi8> (1':40")

Robert Vivier gitáron játssza el Francisco Tarrega átiratában

<https://www.youtube.com/watch?v=OwCz5IJ7H5c> (2':42")

Öt csellóra írt átirat az Ausztrál Opera zenészei: Eszter Mikes-Liu, Margaret Iddison, Andy Hines, Paul Ghica és Teije Hylkema játsszák

<https://www.youtube.com/watch?v=OpNNt1jF0Dc> (4':22'')

hYrtis (Gladys Hulot) tereminen játssza el

<https://www.youtube.com/watch?v=fuEF9sD IEA> (3':41'')

Hogy mi az a teremín?

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Teremin>

*

Karády Katalin: [A gyöngyhalász](#) (Horváth Jenő átirata Pártos Jenő szövegével)

<https://www.youtube.com/watch?v=rHXy99UrJkI> (3':16'')

Kazal László: A gyöngyhalász (Horváth Jenő átirata Pártos Jenő szövegével)

<https://www.youtube.com/watch?v=ot4ZVeEwd2A> (3':29'')

Vámosi János – Záray Márta: [A gyöngyhalász](#) (Horváth Jenő átirata Pártos Jenő szövegével)

<https://www.youtube.com/watch?v=nwqeFgNzSrQ> (3':27'')

*

A hangját egyre hallom a pálmafák alatt,
s e hang varázsa, bája még most is üdvöt ad.
Ó szent magányú éjjel, ó bájos ajkú lány,
fölséges szép magány, telve szerelemmel, kéjjel.
Fátyolát könnyű szellő lebbenti játszva fel,
s a világ legszebb arca most énrám tündököl.
Ó szent magányú éjjel, ó bájos ajkú lány,
fölséges szép magány, telve szerelemmel, kéjjel.
Csodás, szép magány. Csodás, szép magány.

*

Je crois entendre encore,
Caché sous les palmiers,
Sa voix tendre et sonore
Comme un chant de ramier.
Ô nuit enchanteresse!
Divin ravissement!
Ô souvenir charmant!
Folle ivresse! Doux rêve!

Aux clartés des étoiles,
Je crois encore la voir
Entrouvrir ses longs voiles
Aux vents tièdes du soir.
Ô nuit enchanteresse,
Divin ravissement,
Ô souvenir charmant!
Folle ivresse ! Doux rêve!
Divin souvenir!
Ô souvenir charmant!

<https://lyricstranslate.com>

*

Pártos Jenő: A gyöngyhalász

A tenger felett, bíborban úszik a fény,
Tűzcsókkal várja a holdas éjszakát.
A szívem remeg, lágy szellő hozza felém
A gyöngyhalászok szomorú sóhaját.
A gyöngy, a drága gyöngy
Ott fekszik lenn a tengeren.
Leszáll a gyöngyhalász
És vége már, ha nem vigyáz
Egy gyöngyszem ott a lét,
Így küzdi át az életét.
Nincs sírkereszt, csak néma gyász,
Ha örökre elmerül a gyöngyhalász.

*

Georges Bizet, eredeti nevén Alexandre-César-Léopold Bizet ([Párizs](#), [1838. október 25.](#) – [Bougival](#), [1875. június 3.](#)) francia [zeneszerző](#). Első szerzeményét 11 évesen alkotta, ekkor már a párizsi Conservatoire diákja volt. Itt ismerkedett meg [Halévyvel](#), aki zeneszerzést tanított neki és aki nagy hatással volt művészi kibontakozására. Első jelentős művét, a C-dúr szimfóniát 17 éves korában írta, és ezzel elnyerte a [Római Díjat](#), amelynek révén három évet tölthetett az olasz [nagyvárosban](#). Kortársai idegenkedve fogadták színpadi kísérleteit és drámai zenéjének szokatlan, realiztikus hangját. [Don Procopio](#) című [vígoperáját](#) 1906-ban mutatták be kevés sikerrel, de következő műve, a [Gyöngyhalászok](#) című opera sem nyerte el a nézők tetszését.

Több itt:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Georges_Bizet

*

Horváth Jenő ([Budapest](#), [1915. május 28.](#) – Budapest, [1973. augusztus 19.](#)) magyar [zeneszerző](#). 1940-ben végezte el a [Zeneművészeti Főiskolát](#), ahol [Siklós Albert](#), [Kodály Zoltán](#) és [Unger Ernő](#) voltak a tanárai. [Kamarazenét](#) és szimfonikus műveket is szerzett, de elsősorban [operettzenéivel](#) és [táncdalaival](#) aratta sikereit. Szerzőtársa, [G. Dénes György](#) visszaemlékezése szerint az első húsz magyar hanglemezen kiadott dalból tizenhatnak Horváth Jenő volt a szerzője. Több alkalommal [Amerikában](#) is vendégszerepelt.

Több itt: [https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_Jen%C5%91_\(zeneszerz%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_Jen%C5%91_(zeneszerz%C5%91))

*

Pártos Jenő (született: Pollák) ([Budapest](#), [1895. május 26.](#) – Budapest, [1963. szeptember 1.](#)) magyar író, dalszövegíró, zeneszerző. Számos műfajban dolgozott a 20. században. Írt operettet, táncdalt, magyar nótát, leginkább szövegíróként, de néha zenét is komponált. Népszerű budapesti szerző volt. Szerzőként az orfeumi kupléktól a tangókon; angol és orosz fordításokon át az ötvenes évek sematikus művészetéig mindenhol megtalálta a helyét.

Több itt: https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1rtos_Jen%C5%91

*

1. Alexandre Guerrero, francia lírai tenor operaénekes

<https://www.lasemaineduroussillon.com/2013/11/01/alexandre-guerrero-lemotion-par-la-voix/>

2. Tino Rossi (1907–1983) olasz tenor operaénekes; Fotó: Studio Star, 1930

https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Tino_Rossi_portrait_ann%C3%A9es_1930.JPG

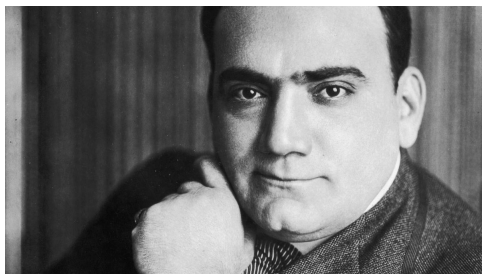
3. David Gilmour (Pink Floyd, 1946-)

<https://www.neptunepinkfloyd.co.uk/pictures/david-gilmour-live-photos-misc/2>

4. Lawrence Brownlee (1972-) amerikai tenor operaénekes

<https://www.tallahasseesymphony.org/guest-artists/lawrence-brownlee/>

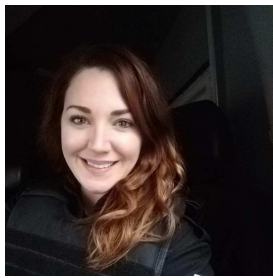
5. Enrico Caruso (1873-1921) – a XX. század hangja; © Getty - Hulton Archive

<https://www.radiofrance.fr/francemusique/enrico-caruso-la-legende-de-la-voix-du-siecle-decryptee-1787529>

6. Udvardy Tibor (1914–1981) Liszt Ferenc-díjas magyar tenor operaénekes

https://hu.wikipedia.org/wiki/Udvardy_Tibor

7. Judith Dubeau énekesnő (Kanada, Montréal)

<https://www.youtube.com/channel/UC0QfuCbRh2d3qIbCUkUjwAw?app=desktop>

8. Ugo Farell (1974-) Franciaországban, Lille-ben született spanyol és egyiptomi szülőktől

<http://www.ugofarell.be/Biography.htm>

A hang - játégy-re hal - lom a pál - mafák a - latt, se
hang vará-zsa, bá - ja még most is üd-vöt ád. Ó szent
magányú éj - jel, ó bá - jos aj - kú lány, folsé-ges szép ma -
gány, tel-ve sze-relemmel, kéj - jel. Fá - tyo-lát könnyű
szel - lő lebben-ti játsz - va fel, s a vi-lág legszebb ar -
- canost én - rám tűn-dő - köl. Ó szent magányú éj - jel, ó
bá - jos aj - kú lány, folsé-ges szép ma-gány, tel-ve sze-relemmel, kéj -
- jel. Cso - dás, szép ma - gány. Cso-dás, szép magány.

9. Bizet: Gyöngyhalászok, Nadir románca – kotta

https://hu.wikipedia.org/wiki/Nadir_rom%C3%A1nca

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Gy%C3%B6ngyhal%C3%A1szok>

(Szerk.: Szolláth Mihály)

SZOLLÁTH MIHÁLY

A rothadás zsoltára

*„Mert nincsen az ő szájokban egyenesség,
belsejük csupa romlottság; nyitott sír az ő torkuk, nyelvökkel hizelkednek.
Kárhoztasd őket, oh Isten; essenek el saját tanácsaik által;
taszítsd el őket vétkeik sokasága miatt, mert fellázkodtak ellened.”*

(Zsolt. 5. 10-11. – Károli Gáspár fordításával)

Te, Uram, ezeket a rothadtakat engeded fölibénk,
hogy nyúzzanak nap mint nap, hogy úzzanak nap mint nap,
ahogy föl- s lemegy a Nap égboltodon.
Uram, távoztasd el tőlünk e gennyes népeket.

Téged, Uram, megtévesztettek ájtatos hajlongásaikkal,
térdfelhajtásaikkal és kimódolt keresztvetéseikkel,
holott a szívükben csak a 30 ezüst van, semmi más...,
Uram, tudnod kellett, hogy mit rejtenek...

Téged, Uram, elbájoltak a szónoklásaikkal, a jövőendő ígéreteikkel,
magabiztosnak tűnő intézményeikkel, sosemvolt múltépítésükkel,
és a friss aranyozással – holott tőlünk vették el
Uram, mindazt, amit ma látsz: vétkeikből valósult...

Te, messze vagy Uram, ott az égben minden ragyog, bizony,
arany, ezüst, millió toll, mind fehér, angyalaid csak zengik szent énekeid,
mi itt lenn – még élünk ugyan –, de énekelni és dicsőségről,
Uram, szent éneket zengeni mi már nem tudunk.

Te, Uram, engeded ezt így történni, nem akartuk ezt, hülyék voltunk,
minden nap másról szólt hazug szavuk, minden szavuk kábítás volt,
csíkba rendezett kokó – ha tudod mi az –, így aztán kábán élünk már jó ideje...
Uram, üss már errefelé egy nagyot, hogy megébredjünk...!

Te, Uram, azt mondattad Szent Fiaddal, hogy
„...tirólatok ismernek meg Engem...” –, bizonyára emlékszel erre,
ugye, kétezer éve volt mindez, mielőtt felengedted a fára őt...,
Uram, úgy tűnik hallgatsz: nagyon megváltoztál...

(Megjelent a Népszava Nyitott Mondat c. 2024. április 26-ai mellékletében.)

*

VERASZTÓ ANTAL

Idővarázslat

(1. rész)

*„...mielőtt a szó és dolgok
közti ösvényt benövi a gaz...”
(Álidézet)*

Nem kötelességből írom e sorokat, hanem hosszú távú emlékezetből. A szóba kerülő nap délutánján városunk főterén talált volna rám, aki keres. A tér fái közé rekedt avarillatban a természetes hangok jólesően vettek körül, igaz, kora délután már nyúlni kezdtek az árnyak, és érezhetően egyre hűvösebbé vált a fák lehelete.

Két év fővárosban való távollét után jól esett a fejem fölött zajló daruvonulást nézmem, ettől kezdtem egyre jobban érezni magam a „hazai” földön, amit annyira szeretek. A vezérdaru kezdte a krúgatót és a vonuló nagy V betű mindkét ágán végighullámozott a darvak jellegzetes hangja. Észak felé tartott a csapat. Akik szeretnének rólam megtudni valami közelebbit, azoknak elárulhatom, hogy az életemben helyet kapott, nehezen hihető dolgokról szeretek leginkább beszélni.

Mikor kijöttem szellőzködni a térre, nem gondolhattam, hogy ezen a bágyadt októberi napon bármi meglepetésszerű esemény történhet velem. Tévedtem! A téren téblábolva éppen megszökött éveimre gondoltam, amelyek már az emlékek erdeiben tanyáznak, mikor megpillantottam a lányt megérkezni a térre. Alig akartam hinni a szememnek, ő lenne az a lány, aki pár évvel korábban szépsége fénysugarával ragyogta be napjaimat? Keresni kezdtem magamban azt a lányt, akit annak idején a pusztán ismertem meg.

A lány egészen biztos, hogy Vera volt! Váratlan megjelenésétől valami láthatatlan lelki csapdában kezdtem érezni magam. Mikor megszólítottam, nem nézett rám, tekintetével először a bokrokat vette szemügyre, valószínű, őt ugyanúgy meglepte váratlan összefutásunk.

Úgy állt ott megmerevedett arccal a tér egyik bokra előtt, mint a bibliai Lót felesége, mikor éppen sóbálvánnyá változott. Mivel a feltámadó gyenge szél sem fújta el a látomást, továbbra is ott álltunk, mintha csak ketten lennénk ezen a téren, mint Ádám és Éva a paradicsomban. Pedig nem voltunk egyedül, Kossuth apánk kinyújtott karú bronzszobra ott állt a közelünkben karmozdulatával, nem bennünket akart kiutasítani a térről, csak az örök irányt mutatta Arad felé.

Közben titokban abban kezdtem reménykedni, hogy két év után, – ha Vera megszólal –, nagy beszélgetésnek nézünk elébe.

Emlékezetemben most is ott élt az a fekete szemű lány, akivel annakidején úgy éreztük, egymásért vagyunk a világon. A hozzáértők mondják: a sors annyira létezik, amennyire az embernek szüksége van rá, hogy neki tulajdoníthassa sikereit és kudarcait. Én bevallom, utólag sem találtam magyarázatot arra, miért volt ennyire meghökkentő számomra hogy Verával – hosszú idő után – városunk főterén találkoztam össze, mivel bárki, bárhol bárkikor idejöhet. Most ő is eljött, és kész, ennyi.

A kölcsönös meglepetés utáni percekben én is nehezen találtam önmagamra, mintha megváltozott volna viszonyom a szavakhoz. Amikor végre megszólaltam, vigasztalni próbáltam Verát, nyugodj meg, a nehezen már túl vagy. Úgy látom, érzékenyebb lettél mióta nem találkoztunk, sajnos nincs nálam nyugtató tableta, amivel megkínálhatnalak. Lehet, mindez csak pár pillanatig tartott, de engem ez a találkozás kizökkentett a valós időből.

Emlékképek tolultak elém: nagyon jól emlékeztem arra, mikor évekkel ezelőtt – szintén váratlanul –, egymás mellé sodort bennünket a sors, akkor is október volt, a lassan úszó borús felhők egymásba kapaszkodva kezdték ellepni az eget, akkor is hirtelen hidegre fordult az idő.

Talán ezek a történések oldották fel ismét a nyelvemet, mert a még mindig hallgató Verát kezdtem biztatni: mondj már valamit, hiszen te vagy az a lány, akit annak idején a hirtelen jött didergős időben, kinn a pusztán, a tanyátok közelében álló megszedett körtefa alatt megismertelek.

Azt persze elhallgattam előle, hogy első látásra bele is szerettem, erről Vera semmit nem tudott, de nekem most újra fájni kezdett ez az emlék. Akkor arra is emlékezned kell –, szólalt meg végre Vera –, én akkor figyelmeztettelek, hogy veszélyes ismeretségnek számítok, mert van egy öt perccel korábban született nővérem, Anna, akivel a megszólalásig hasonlítottunk egymásra. Azt válaszoltad, akkor a testvéremet is szeretnéd látni. Mondtam neked, ha engem láttál, akkor őt is láttad. Először furcsán néztél rám, de aztán gyorsan eltűnt szemedből a meglepetés.

Verával való találkozásunk annakidején cirokvágás idején történt, akinek volt ilyen vetése, az ez idő tájt takarította be. A borús idő elől Vera a Fehér tó partja közelében álló üres juhodályba hordta a levágott kalászból kötött kényeket. Élmény volt megpillantanom, mikor felém közelített szél fésülte frizurájával, valóságos kócos kisangyalnak láttam. Csak néha emelte rám tekintetét, ilyen-kor, ha szemébe néztem, a magam arcát pillantottam meg benne. Nehéz neked ezeket a kényeket cipelni – mondtam neki –, nem lánynak való munka ez, hogyan segíthetnék? Sehogyan sem, volt a válaszod. Mi a saját kezünk után élünk, a család minden tagjának ki kell venni a részét a munkából. Közben úgy mosolyogtál, mint aki titokban rátalált a mézesüvegre. A cirok hordása közben, azon a reggelen annyira fáztál, hogy azt mondtad; én most ezt a két kényet leteszem a földre, ráfekszek, te meg fekjüdj rám, mert megfagyok. Az esetből nem lett szerelmi karambol. „Mert a süldő lány az fia-angyal, de a süldő legény idétlen jószág.” Az ördög vigye ezt az életet.

Milyen csalóka is a sors, mikor már az hisszük, hogy az a valaki már végleg kitörlődött az emlékezetünkől, akkor váratlanul újra feltűnik az életünkben ott, és akkor, ahol legkevésbé számítunk rá. Verával hosszú idő után most itt, a város főterén kellett újra összehatalkozunk. Akkor a pusztában első találkozásunk alkalmával a költő szép sorai jutottak eszembe: *„Egy parasztlány jár a mezőkön,/lába nyomán virágtűz lobban,/a szemeivel valamit keres/a porban és a csillagokban.”*

Most meg az jár a fejemben, vajon tudnánk-e szavakat fényesíteni egymás örömére, vagy csak az elmúlt idő meggyászolás keserűségét éreznénk a szánkban? Mondj valamit magadról, kérlek Verát, másképp ebben a történetben legfeljebb csak a közös emlékek közt fogunk kotorászni. Vera arcán úgy látszott, mintha aggódna valamiért. Már arra is gondoltam, talán a környezet zavarja, a város zajosabb volt, a pusztához viszonyítva pedig szinte kihaltnak tűnt. Talán titkolnivalója lenne, vagy az ismert tartózkodása bírja rá a hallgatásra. Sok minden másra is gondoltam persze, de csak némán álltam az idő mélysége előtt. Úgy látszik, egyelőre nem tehetünk mást, el kell fogadnunk a láthatatlan döntését, hogy nekünk akkor régen, és most is találkozunk kellett. Próbáltam szóra bírni Verát, úgy is, hogy mondtam neki, ne hagyd megállni körülöttünk az időt...

– Ha ez nem képzelődés – szólalt meg végre Vera –, akkor egyedül való eset, hogy ismét találkoztunk, bár én az egyedül való esetekben soha nem hittem. Olyan igaz, minthogy az ősz öreg szőlőtőkéről szüretelik.

Aztán váratlan kérdéssel lepett meg; ha majd beszélni kezdek, nem leszel velem durva, ugye megígéred? Azt válaszoltam neki, titokban gondoltam rá, hogy talán kicsit bokán rúghatnám, ugyanis már vagy egy hete semmi ilyet nem csináltam. Örülök, hogy humoros hangulatban találalak, mondta, miközben kis kelletlen mosolyt erőltetett az arcára.

Aztán beszélni kezdett, pár óvatos lépést is tett felém, talán nem is lett volna szabad a közeledbe jönnöm, jegyezte meg, de hát ebben a városban akadt dolgom. Hirtelen arra gondoltam, talán a közös emlékek felemlegetésével meg lehetne indítani köztünk a beszélgetést, de hát hol vannak nekünk közös emlékeink, amikor azon a nevezetes őszön nem egészen egy napot töltöttünk egymás közelében. Mondtam Verának, szinte most is magam előtt látom, mikor kiérkeztem a pusztára, a szokatlanul hideg reggelen egy idősödő parasztember volt az, akivel először találkoztam, lélegzése zúzmarájával a bajuszán ballagott felém a dűlőúton.

– Tudod, hogy az apámról beszélsz? – kérdezte Vera.

– Honnan tudhattam volna? – kérdeztem vissza.

– Nem ismerted?

– Honnan ismertem volna?

Most már tudod, ki volt. Azt is elmondhatom róla, hogy a sors jóakaratából apám sokat élt és még többeket látott élni, meg tán haragudni sem tudott, ez tette elnézővé, nekem is mindig megbocsátott. De amikor te találkoztál vele, akkor már kezdett megfáradni. Sokszor panaszkodott, hogy a fáradtság úgy beleette magát a csontjaiba, hogy még a lélegzés is nehezebbre esik. Te viszont Vera, azon bizonyos hideg napon, igencsak megleptél engem, a szokatlan viselkedésseddel. Bár nem hittem, hogy valami reményem lehetett volna akkor a sikerre, de azt gondoltam, hogy legalább gyöngéden ábrándítasz ki. Vera nevetve kérdezte, durva lettem volna? Pedig ki nem állhatom a durvaságot, meg az erőszakos embereket!

Nem te voltál igazán durva, mondtam neki, hanem a csalódás, amit okoztál nekem. A jó barátok kímélni szokták egymás érzéseit. De hiszen mi még barátok sem voltunk, jegyezte meg Vera, nemhogy jó barátok. Egyszerűen csak szórakoztató volt a társaságod.

Élvezetesen tudtál mesélni, az a strucctojás vacsorás eset maradt meg bennem. Igaz, hallottam már ennél sokkal jobb történeteket is, de ahogy előadtad, az számomra emlékezetes maradt. Látod, én emlékszem a mesédre, talán azért maradt meg az emlékezetemben, mert tőled hallottam. Mellesleg, ugye szólíthatlak most is Iminek, vagy Imrusnak, mint akkor régen? Miért ne, az is én vagyok.

– Szégyellem kimondani – folytatta gondolatait Vera –, de most utólag jövök rá, hogy te akkori életkorodban nyilván túlzott fontosságot tulajdoníthattál a szerelemnek. Bár nem vagyok biztos benne, hogy bármelyikünk is sokat tudhatott volna erről.

– Mit mondhatnék neked erre Vera?

Te komolyan azt gondoltad, hogy nekem már húsz éves korom előtt különös érzésem lett volna az élet örömei és a múlt pillanatok iránt? Szó sincs róla, elképzelni sem tudtam, mit érez egy lány, amikor először tartja karjában egy férfi. Lány társaid mondták nekem, akikkel együtt dolgoztál a cirokvágáson, hogy ha netán egy különös lányt szeretnék megismerni, akkor veled próbálkozzam.

Igazat mondtak rólad, mert amikor két kéve cirokszakállal a kezeden beléptél a birkahodályba és ott találtál engem, úgy éreztem, elkezdődött a felnőtté válásom. Elmondjam, mit éreztem akkor ott azon a hideg kora reggelen? Mikor a tekintetünk találkozott, az elmúlt idő szertefoszlott és megjelenésed varázsa lángot vetett bennem. Ha azt találnám mondani, most is olyan kíváncsnak tűnsz számomra, amilyen akkor voltál, úgy sem hinnéd el.

Úgy érzem, talán illene megköszönnöm a bókot, nem? Kérdezte Vera.

Én meg úgy érzem – mondtam neki –, hogy a távoli múltban történtek mellé akkor választanánk megfelelő utat, ha jó barátoknak tekinthetnénk egymásra. Mikor már egymás mellett sétáltunk kifelé a térről, akkor mondta Vera, hogy tegnap délután óta van a városban.

– Találkozhatnánk máskor is –, vettem fel neki –, mesélhetnék neked a gonosz boszorkányról, aki az utcánkban lakik.

– Álljunk meg egy szóra –, figyelmeztetett Vera –, én látogatóba jöttem ide a városba, nem ismerkedni.

Halló, senki sem keres engem a pusztáról, incselkedtem vele.

– Vera, csak egyet mondj meg nekem!

– Teljesen lehetetlen?

– Miről beszélsz?

– Vissza akarnám kapni azt a régi Verát, szeretném, ha mellettem maradnál.

Azt hiszem, nem beszélsz komolyan, hiszen mi csak egy napra való ismertséget gyűjtöttünk össze, a múlt idő a hibás abban, hogy közös emlékeinket összeforrasztotta.

Most úgy nézünk ki itt, mintha kísértetném magamat az alkalmi udvarlómmal, jegyezte meg Vera. A következő utcakereszteződésnél fogunk elválni, jelezte.

– Családi szálláson vagyok. A nagynéném közeli házában töltök néhány napot, a te pusztai élményeidnek a fordítottját gyakorolom, pusztából a városba jöttem élmény morzsákat gyűjteni

– Szóval most tulajdonképpen vakációzol?

Vera, ahogy rám nézett, szeméből mintha egy kis szomorúság áradt volna felém. De hát a természet hangulata is ilyenné vált körülöttünk – ,gondoltam – ősz van, vetkőzni kezdenek a fák.

– Majd otthon a kenyér, szalonnás vacsorák közben elgondolkozom azon, hogy kirándulásomnak lett-e eredménye – válaszolta Vera –, Igazából csak otthon, a pusztai életben érzem azt, hogy önmagam vagyok.

Meg tudom érteni Verát. Az járt a fejembe, milyen örömhözó időszak volt az, amikor még ki-ki tudtam járni a pusztába pihenni, álmodozni, az utamba kerülő fákhhoz szólni és belehallgatni a nagy-nagy csendességbe. Ezeket az alkalmakat soha nem fogja kimosni az idő az emlékezetemből.

Ahogy elváltunk, és Vera befordult az utcába, ahol a szállása volt, kis szélroham, vagy inkább forgószerű keletkezett utána, ami a pusztai emberek hite szerint akár boszorkány közelségét is jelenthette... Jó lesz vigyázni, figyelmeztettem magam. Az életben az örök kíváncsi ember folyton a varázslatot keresi, miközben fél is, hogy megtalálja. Kora ifjúságomban, mikor még a mesterségemmel kerestem a kenyeremet, és a bennem felgyülemlett gondolataimból olykor valami kikíváncsozott, akkor megloptam az éjszakát és írtam. Hogy mit? Elsősorban a körülöttem megtörtént valóságot, meg az érzéseimet. Annyira elkalandoztak a gondolataim, hogy ottfelvettem magam az utcasarkon, arra riadtam, hogy kezdem kényelmetlenül érezni magam, ahogy a Vera után üresen maradt járdát bámulom.

Legközelebb majd, ha találkozunk, bizonyára nem lesz már ilyen feszült a hangulat köztünk. De hát nem is beszélünk meg találkoztát, ötlött fel bennem, ezen aztán felbosszantottam magamat. Tulajdonképpen az sem tisztázódott még bennem, mit is akarok én Verától? Ő a nyílt természetét a pusztából hozta magával, neki aztán nem könnyű a kedvébe járni. Útközben azt kérdezgettem magamtól, vajon viszontláthatom-e a közeljövőben, és főleg hol és mikor? Nem maradt más kapaszkodóm, mint abban bízni, hogy majd minden megoldódik magától. Nem volt miért itt tovább ácsorognom, ezért továbbindultam. Oda lyukadok ki, számomra is elfogadható lenne a tolsztoji bölcsesség, hogy a boldogtalansághoz számtalan izgalmas út vezet, míg a boldogsághoz általában csak egy... Majd eltelt a gondolatokkal terhes éjszaka is.

Az éjszakák különös világa – tapasztalatból tudom –, ha az ember zaklatott állapotában engedi el magát a sötétben, akkor jó esélye van rá, hogy úgy burjánzanak majd körülötte a rémképek, mint a fene.

Sok gondolat és emlékkép zúgott a fejemben össze-vissza, az esztergagép távoli zaja, a tokmány örökös forgása, a vasforgács kígyózó, vagy pattogó röpködése (néha az ember szemzugába is), a tejszínű hűtőfolyadék sistergő fröcsögése. No meg Vera, a furcsa lány a

szél borzolta hajával, fitos orrával, akinek egyszer már egészen közelről is láthattam az arcát, és a blúzán át akaratlanul megérintettem az egyik mellét, mikor betakartam. Arra is emlékszem, nem hagyta szó nélkül a műveletet, annyit mondott: ebből legyen is elég.

Mire várok én tulajdonképpen, nincs semmi baj, mondogatom. Legfeljebb majd megyek az utcán és beszélek magamban, itt tartunk! Volt olyan időszak is az életemben, amikor a munkásosztály akkor is mögöttem állt, mikor a bárhol kapható „cseresznyepálinkának” nem volt évjárata. Nekem aztán nincs takargatnivalóm, annyira nincs, hogy Verát is csak egyszer takarhattam be, gondoltam keserű akasztófahumorról.

Folytatjuk...

BALOGH ÖRSE: *Tavaszi*, Tempera, 10x17 cm

†**VERRASZTÓ GÁBOR**
(1964-2022)

DAJKA MARGIT LEVESE

Rossznyelvek szerint a Fény utcai piac már a paleolitikum, az őskorszak óta létezik, de ez az állítás valószínűleg az „erkölcsileg és fizikailag elavult” régi csarnok idejéből származik, ahol többnyire az alapvető higiénias elvárásokat is mellőzték.

Az alsó árkádok alatt megbúvó sötét és piszkos üzletek, a mérleg nyelvére tett nehezékek vagy megbuherált súllyal trükköző eladók, a felső szintre vezető lépcső mellett bűzölgő, szeméttől túlcsondult konténerek, a raktárak mélyén lakmározó patkányok mégis olyan egyedi filinget biztosítottak a Fénynek, hogy lehetetlen volt elkerülni.

Dajka Margit itt válogatta a levesbe való húsokat, a hétféle zöldséget, Tandori Dezső salátát, krumplit és fürtös kölest vásárolt a verebének, magát pedig néhány pohár borral erősítette, Gyurkovics Tibornak a Fény utcai piac sokkal izgalmasabbnak tűnt, „mint egy poros színházi díszlet, vagy tisztviselős, egymás áruit szemelgető, haveri szerkesztőség”.

A zsúfolt, nyüzsgő csarnok nyáron nyújtotta a legnagyobb élményt, amikor a fiatal nők alig valamire vetkőztek, és láttatni engedték a ládákban kínálgató gyümölcsökhöz hasonlatos különféle idomaikat.

Nixon is júliusban járt a piacon, John Major brit kormányfő viszont májusban, felesége cseresznyét, földi epret, petrezselyem gyökeret vett, miközben a szép napsütéses délelőttön több titkos ügynök állt a standok előtt, mint vevő, a kaput elzáró „hússzállítók” pedig a teherautón a piaci épületek alaprajzát tanulmányozták...

Annak a piacnak az elrendezését, mely a háború előtti „fogantatásától” megszületéséig tizenhárom évig vajúdott, két alkalommal tervezték meg és számtalanszor átalakították, végül bohózatba illő párt-, tanácsi és minisztériumi viták közepette rabok segítségével építették fel.

A párt határozata alapján az új létesítményt propagandacélra használták fel, és a napilapok arról tudósítottak, hogy a nyitás napján, 1953. április 21-én „10 métermázsas sertéshúst, 10 métermázsas marhahúst, 6 mázsa frissen vágott, hízott baromfit, 15 mázsa zsírt és rengeteg felvágottat halmoztak fel”, és „35 000 friss tojás várta az új piac első vásárlóit.”

A már átadáskor alkalmatlannak nyilvánított csarnok mellett azonban egy nap híján negyvennégy esztendeig kitartottak a budai törzsvásárlók. Kiss Manyi, Kormos István, vagy Szentkuthy Miklós is a kofák társasága, néha az erősebb szavakat sem nélkülöző trécelések miatt járt ki, és hogy beleszagoljon a sült lángos és kolbász illatába.

Elodázhatatlan lett hát egy új, korszerű épület, de a tervező nem cicomás létesítményben gondolkodott, hanem nyüzsgések, elevenességgel teli funkcionális építményben, a klasszikus piac és a vásárcsarnok hangulatát igyekezett ötvözni a kétoldalt nyitott és mégis némi védettséget nyújtó komplexummal, ahol a filing is otthonra talált, ahol a kiló almába néha jut egy rothadt is a pult alól, és ahol a pecsenyesütő füstje már messziről jelzi, hol érdemes ebédelni.

VERRASZTÓ GÁBOR, *A Fény utcai piac* c. kötetéből. Napkút Kiadó Bp. 2020.

FELLINGER KÁROLY

AZ ASZTAL

Anyuval leugrottunk
a szüleihez hétvégére.
Ő és a nagyi
szeretnek egymással csipkelődni,
de szerencsére nem
gondolják komolyan,
mint ahogy a fogyókúrát sem.

.
Valamin megint
összeszólalkoztak,
amíg én a szomszéd szobában
rajzoltam egy üres füzetbe.
Pont annyira voltak hangosak,
hogy hallani lehetett őket.

Anyu azt mondta,
már ő is letett
valamit az asztalra.
Erre nagyi ennyit válaszolt,
szerintem mosolyogva:
– Igen, kedves lányom,
a piszkos tányért,
az evőeszközt és a poharat,
amiket ideje lenne
elmosogatni.

FOLT

Kisöcsém felállt
nagyiéknál az ágyra,
és elkezdett rajzolni
a hófehér, tiszta falra.

Anyu mérges lett,
azt mondta:
Kifelé az udvarra,
ne is lássam a képedet a szobában!

Amikor másnap
meglátogattuk nagyiékat,
nagyon elcsodálkoztam.
Azon a helyen,
ahol a kisöcsém a falra rajzolt,
az ő berámázott,
hatalmas fotója lógott.

MOLNÁR EDIT textilmunkája

HORVÁTH HOITSY EDIT

Mindent akarok

Mindent akarok – telhetetlen vénség -,
s amit akarok, nagyon akarom!
Szomorkás őszi fényben ráérek még
üldögélni egy szálkás kispadon!
És szunyókálni félrebillent fejjel,
míg nyálam végigcsorog államon,
s bajlódni félrekettyenő szívemmel.
- Fonnyadt almaként függni ágamon...

Arcom kitárom, verje csak verőfény!
Tűzze a tarkóm - szűrje homlokom!
Nem árthat nekem sugár, ha párját én
- s forrását is – magamban hordozom.
Igazamat váltig és tűzzel védem,
és nem köpülök szájamban vajat.
Lehet: túl érdes néha érvelésem,
s nyersek a megkínlódott igazak.

Köves burok szakad le így szívemről,
és ereimről megrögzült rögek.
Múlik a légszomj -, belső légteremből
a szennyező elillan... Rést ütök,
(kik doktrínákkal állnak körülöttem)
öklömmel, köztük, mint falon! Reped
a csontom? Nem baj, ha csuklóm törötten
csügg alá, s rajta nagy, horzsolt sebek!

Hangom nem hajlik többé lágy dalokra,
fülem nem fog fel lírai zenét,
elégiákra, úgy hiszem nem futja
időmből, s a „ne késs le!” ütemét
megszoktam, mert én mindent akarok -!
Mi másnak sok, az nekem nem elég!
Sietve élek és sietve írok,
és nem csitul a belső sürgetés.

Nem érdekelnek langyos kis szerelmek,
csuporból nem iszom állott vizet,
ti nagy „leg”-ek, jaj, ne kerüljete meg!
Minden lehet forró, vagy jéghideg,
csak langyos nem! Okos mértékre engem,
ti, higgadt bölcsek, ne okítsatok!
Az intelmekre „nemmel” kell felelnem,
s ha szólok, muszáj meghallanotok!

Talán azon a kettőzött spirálon
már ott voltak a sorsba rótt jegyek,
ki tudja? – talán visszfény-ifjúságom
titokzatos reléken érkezett,
s konkáv tükörben tömörült sugárba,
mi hajdan szétszórt volt, s bizonytalan,
s éles kontúrral írja a világra,
hogyan létezik, hogy még ereje van!
...Minthogy halálból és feltámadásból
vizsgáztam már -, úgy adhatom magam,
amint vagyok -, s a magam vagyónából
mindent -, hittel és maradéktalan...

EPRESKERTI SZERZŐHATÁROZÓ — VIHAR JUDIT

Vihar Judit ([Budapest, 1944. augusztus 28.](#) –) irodalomtörténész, műfordító, [haikuköltő](#), nyugalmazott [főiskolai tanár](#). Nevéhez olyan neves [japán nyelvű](#) művek magyarra fordítása köthető, mint a [Nobel-díjas Ōe Kenzaburó](#) regénye, a *Futball-lázadás* vagy [Macuo Basó](#) verses útinaplója, az *Észak ösvényein* című könyv. [1991-től 1992-ig](#) a [Miskolci Bölcsész Egyesület](#) (MBE) Nagy Lajos Király Magánegyeteme Japán Nyelv és Művelődéstörténet Tanszékének vezetője. [Vihar Béla József Attila-díjas](#) költő lánya, [Widder Félix Bódog](#) festőművész unokája, valamint a hagyatékek kezelője. Első férje [Mártonfi Ferenc](#) sinológus nyelvész volt, gyermekük [Mártonfi Attila](#) nyelvész.

1962-ben érettségizett az [ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola](#) diákjaként. 1963–1968 között az [ELTE Bölcsészettudományi Karának](#) magyar–orosz–japán szakos hallgatója volt. 1968–1975 között az [ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola](#) tanára volt. 1975-től az [ELTE Tanárképző Főiskolai Kar](#) (ELTE-TFK) oktatója, 1988–2003 között az orosz nyelv és irodalom tanszékvezető docense, 2003 óta főiskolai tanára.

[1990](#) óta a Japán Stúdiumok Alapítvány elnöke.

[1991-től 1992-ig](#) a [Miskolci Bölcsész Egyesület](#) (MBE) Nagy Lajos Király Magánegyeteme Japán Nyelv és Művelődéstörténet Tanszékének vezetője.^[2]

1996 óta a [Károli Gáspár Református Egyetemen](#) haikuköltészetet, japán irodalmat és műfordítást tanít. [2001](#) óta a Magyar–Japán Baráti Társaság elnöke; három alkalommal választották újra. Mint elnök nagyon sok programot szervez a japán kultúrával kapcsolatban.

[2000](#)-ben részt vett a London–Oxford Haiku-világfesztiválon, [2002](#)-ben pedig egy [haikuköltőkből](#) álló nemzetközi csoporttal végigjárta az *Oku no hoszomicsi*-t, [Macuo Basó](#): „Észak ösvényein” című műve fordításakor, amely megegyezett Basó [1689. május 16](#)-án kezdődő, 150 napig tartó vándorútjával, és amelyről az [NHK](#) forgatócsoportja filmet készített. [Akitában](#) a Haiku-világtalálkozón angol nyelvű haiku kategóriában első lett. [2000](#)-ben a Magyar–Japán Baráti Társaságon belül megalapította a Haikuklubot, amely évente négy alkalommal gyűlik össze híres japán haikukat olvasni és haikukat írni. [2013](#)-ban elindította Magyarországon a Magyar Haikunapot, melyet évente áprilisban ünnepelnek meg főként [Budapesten](#), de a nagyobb városokban is. A japán irodalom számos remekét fordította magyarra, így többek között a [Nobel-díjas Ōe Kenzaburó](#), [Akutagava Rjúnoszuke](#), valamint [Nacume Szószeki](#) műveit.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Vihar_Judit

Vihar Judit írja önmagáról:

1968-ban végeztem az ELTE bölcsészkarán, magyar-orosz-japán szakon. Már az egyetemi évek alatt a híres zenész és irodalmár, Hani Kjóko hatására kezdtem japán irodalmi műveket fordítani, amelyek rendre megjelentek az akkor igen népszerű Nagyvilág című folyóiratban. Különösen a japán irodalom érdekelt, de abban az időben erre kevés lehetőség kínálkozott. A japán irodalommal csak a rendszerváltás után volt mód foglalkozni. Ekkor több ösztöndíjat is elnyertem, és így lehetőség nyílt arra, hogy elkészítsem az 1994-ben megjelent A japán irodalom rövid története című munkámat. Emellett 1975 óta az ELTE-n, ahol 17 éven át vezettem az Orosz tanszéket, 1996 óta a Károli egyetemen is tanítottam, utóbbin ma is

tanítok haikuköltészetet, japán irodalomtörténetet és műfordítást. Elnyertem az ELTE Pro Universitate kitüntetését.

A Japán Stúdiumok Alapítvány és 2001 óta a Magyar-Japán Baráti Társaság elnöke vagyok, emellett dolgozom a Hani Alapítvány kuratóriumában is. 2002-ben a World Haiku Conference angol nyelvű haiku versenyén Japánban I. helyezést értem el. Erről az utazásról a japán NHK filmet forgatott, melyet az egész világon bemutattak. 2009-ben megkaptam a császár által adományozott a Felkelő Nap Rendje az Arany Sugarakkal és a Nyakszalaggal elnevezésű kitüntetését. 2010-ben Pécsen megrendeztem a World Haiku Festival Pécs nevű rendezvényt, amelyre a világ minden részéről gyűltek össze haikuköltők. Felhívásomra 2013 óta minden évben megrendezzük a Magyar Haiku Napját, ilyen tematikájú napot a világon rajtunk kívül csak az USA-ban rendeznek meg. Az interneten megjelent, az USA-ban kiadott, ebben a tematikában legteljesebb internetes gyűjtemény, a World Haiku Encyclopedia magyar anyagát is elkészítettem.

A 2015-ben megjelent Japán-magyar nagyszótár kiadója és egyik szerkesztője vagyok, amelyért a szerkesztőbizottságot a japán külügyminiszter kitüntette. 2019-ben elnyertem a Janus Pannonius műfordítói díjat.

Jelentősebb munkák: A japán irodalom rövid története, 1994.; The Spirit of haiku, 1996; Ezer magyar haiku, 2010. Örömutazás 1., 2. 2021., 2022. Utóbbinak első kötete saját haikuimat tartalmazza magyar, angol és japán nyelven, második kötete a japán költészet magyarra fordított remekeiből áll. Tagja vagyok a World Haiku Associationnak, ennek magyar tagozatát vezetem. A szervezet Tokióban évente kiadott antológiájában is rendre szerepelnek haikuim magyar, angol és japán nyelven.

Többek között lefordítottam Óe Kenzaburó Nobel-díjas regényét, a Futball-lázadást, Macuo Basó verses útinaplóját, az Észak ösvényein című művet.

<https://magyarpenclub.hu/tagok/dr-vihar-judit/>

Publikációi:

Soltész Judit–Vihar Judit: *Első orosz könyvem*; Tankönyvkiadó, Bp., 1978

Orosz nyelvkönyv; szerk. Hegedüs Józsefné, Számely Béláné, Vihar Judit; Tankönyvkiadó, Bp., 1979

Orosz nyelvi feladatlapok; szerk. Hegedüs Józsefné, Számely Béláné, Vihar Judit; Tankönyvkiadó, Bp., 1979

Tarkabarka. Orosz nyelv kicsiknek, nagyok segítségével; MR, Bp., 1979

Orosz nyelvi munkafüzet; szerk. Hegedüs Józsefné, Számely Béláné, Vihar Judit; Tankönyvkiadó, Bp., 1979

Beszélj te is oroszul!; szerk. Hegedüs Józsefné, Számely Béláné, Vihar Judit; Tankönyvkiadó, Bp., 1983

Vihar Judit–Teveli Ágnes: *Intonacija, udarenije, zvuki*; ELTE Tanárképző Kar, Bp., 1988
Bevezetés a ruszisztikába. Tanárképző főiskolák. Egységes jegyzet; Tankönyvkiadó, Bp., 1990

Bevezetés a ruszisztikába (1990)

A japán irodalom rövid története (1994)

The Spirit of haiku (1996)

[Macuo Basó](#) legszebb haikui (1996)

A nyolcfejű sárkány (2003)

Ezer magyar haiku (2010)

"Hagyjatok magamra, hogy együtt legyek az egész világgal". Vihar Béla életéről és költészetéről a költő 100. születésnapja alkalmából; Ipolyi Arnold Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény, Törökszentmiklós 2008 (Helytörténeti füzetek)
"Eljegyeztem magam a világgal és az igazsággal". Emlékezés a 100 éve született Vihar Bélára; összeáll., szerk. Rigó Tamásné, bev. Vihar Judit; Önkormányzat, Hajdúnánás, 2008 (Nánási füzetek)

Díjai:

Pro Universitate – [Eötvös Loránd Tudományegyetem](#) kitüntetése (2000)
A World Haiku Review esszéversenyén I. helyezés (2001)
A World Haiku Festival angol nyelvű haikuversenyén I. helyezés (2002)
[Felkelő Nap érdemrend](#) az Arany Sugarakkal és a Nyakszalaggal (2009)
A Japán Külügyminisztérium kitüntetése a Japán–magyar nagyszótár szerkesztőbizottságának tagjaként, a szótár kiadójaként (2016)
Janus Pannonius Műfordítói-díj és Műfordítói Életmű-díj (2019)

KOTASZEK HEDVIG: Időtlen

SZOLNOKI IRMA

Számvetés

Megrendülten támasztja hátát a ház sarkának. Nem gondolta, hogy ez bekövetkezhet. Itt hagy mindent, már nem tudja megvédeni az otthonát. Bánatosan hunyorog a szikrázó, áprilisi napsütésben. Az ég olyan kéken ragyog, hogy szinte fáj felfelé néznie. A hatalmas diófákon cinkék, rigók, nyitnikékek nyüzsögnek, versenyt dalolnak egymással, mintha éreznék a bánatát és vigasztalni akarnák.

Botladozva, nehéz léptekkel indul elbúcsúzni a kerttől, a háztól, ahol fél évszázada él, s melyért kemény ötven éven át harcolt. Minden hiába. A pénz nagyobb úr a tisztességnél, a szomszéd szemet vetett a szép kertre, úgy gondolta, megszerzi magának.

– Minek ez a jófekvésű telek, egy bolond öregasszonynak? – mondogatta a Hivatalnak – és nagy elánnal magyarázta, mi mindent tudna ezzel a telekkel kezdeni. Mivel jogos tulajdonából nem tudta kirakni, hát cselhez folyamodott, hadjáratot indított ellene és célja eléréséhez semmitől sem riad vissza. Elege lett a védekezésből, otthonba költözik, keres egy jó üzletkötőt, aki majd segít eladni az ingatlanát, úgy, hogy ez a mocskos szomszéd ne tehesse rá a kezét.

Először a ház háta mögé, a kerítéshez indul a gyöngyvirágokhoz. Sűrű, zöld levelei széles sávon terítik be a földet, ágaskodó virágszájai még apró pici gombócokkal várják a májust, amikor csengettyű formájú virágokká válnak és bódító illattal árasztják majd el a környéket. Sírás fojtogatja, ezeket még a szülei ültették. A szomszéd kért és kapott is belőle, de nem bírta elviselni, hogy itt, az árnyékban szebben hajtanak, mint odaát, az ő kertjében. Ezért ezt gazzal és szeméttel szórta tele. Kicsinyes bosszú, mert a virág évről évre több és több lett, élni akar. Levelei védték a málnabokrok tövét a kiszáradástól, jó párosítás volt a két növény. De nem a kerítés mellett! Az irigy szomszéd kitépte a kerítésen át a málnabokrokat, lepermetezte a gyöngyvirágot, a gyümölcsfákat, amíg ő nem volt idehaza. Hiába ment panaszra, az illetékeseket nem érdekelte pár szál virág. „Pár szál virág?” – és átfut agyán a gondolat, mi minden volt itt, ahol most a csupasz földet tapossa, néhány megmaradt, bimbózó orgonaág mellett. Volt itt ringlő, eper, szeder, meggy, dió, cseresznye. A fákon énekesmadarak fészkeltek, jóízűen dézsmálták a ribizlibokrokat. Már csak egy bokor ribizli virágzik, a többivel kapa végzett. Felfogadott munkások nyúltak át a kerítésen, és szaggatták, törték az ágait, ásóval, gereblyével, lapáttal is. Amikor szóvá tette, még meg is fenyegették, jobb, ha beletörődik, és eladja az egész kertet a szomszédnak, mielőtt nagyobb baj történik.

Nem törődött bele! Új bokrokat ültetett, krizantémot, dália, de azok sem maradhattak soká, mind ebek harmincadjára ment az oktalan szomszéd kapzsisága miatt. Most csak füvel van tele, de az Isten jó, segít annak, aki rászorul. Tengernyi ibolyával árasztotta el a kerítés környékét! Van itt lila, fehér, picinyke kék, és rengeteg méhecske döngi körül a sárgálló pitypangokat, a piros-fehér százszorszépeket is.

– Jaj, de szép! – sír fel a lelke szomorúan.

Odalép a két diófához, átöleli, simogatja a törzsét. Az egyiket az apja, a másikat az anyja ültette emlékül, amikor megözvegyült. A két fa szelíden áll egymás mellett, mint őrző óriások védik a kertet. Minden évben, most is tömegesen lógnak rajta a barkák, a dió virágai. Szép termést ígér az idén is, de ő már nem láthatja.

Elsétál a szőlőlugas mellett, ahol a sárgabarack már lehullatta a virágát. Az idén is elfagyott, már vagy öt éve nem terem rajta semmi, mindig elkapja a fagy. De az alma az szép, csokorban virágzik, nyolc-tíz is nyílik egy-egy kupacban. A körte? Fenséges, mint mindig, tömve virággal, az egész fa olyan ékes, mint egy menyasszony. Ez a fa az öccse kedvence volt.

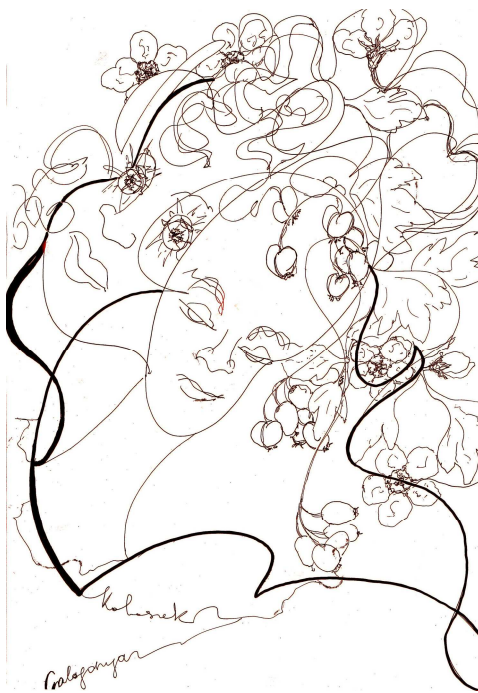
Mindenhez köti valamilyen emlék, valami szép, valami fájó, valami vissza nem hozható. Már nem bírja tovább! Sírva megy be a házba és lefőz egy feketét. Kiül a teraszra és nem akar semmire gondolni, csak élvezni az egyre melegedő napsugarakat, a jó levegőt, a csendet. Milyen jó itt! Közben szórakozottan kavargatja a kávéját.

– De bolond vagyok! Miért keverem-kavarom, amikor cukor nélkül iszom? – és kuncogva nevet saját magán. Rossz kedvét felejtve, vidáman pásztázza a kiskertet, melyben vörösen virítanak a tulipánok. A pünkösdirózsa hatalmas bokrán, mint apró, zöld golyók csücsülnek a bimbók. Várják a májust, amikor tenyéryi, rózsaszín virágcsodává fejlődve ünneplik a tavaszt. A hervadó jácintok illata is ideérzik még, olyan erős, karakteres virága van. Van pár kései nárcisz is, sárgán imbolyognak, hosszú, vékony száraikon. A virágágyások felett magas császárfu tornyosodik, árnyékkal védi a pompás kertet. Lejjebb a szelídesztenyefa készülődik barkás, bolyhos virágait kinevelni. Szabályos alakját elragadtatással csodálja, ahányszor csak ránéz. De szép itt! Tudja, hogy minden évszak szép, de a tavasz talán mégis a legszebb, a sok virág, a megújulás és remény miatt. Remény? Ugyan mit remélne még? Azt, hogy csoda történik, és a szomszéd elköltözik, vagy legalább észre tér? Talán a Hivatal elismeri, hogy hibázott és igazságosan ítélik? Jaj, dehogy! Hirtelen tör rá újra a valóság, a fájdalmas döntés, a búcsú és az elválás.

Lassan feláll, bemegy a lakásba, csomagolnia kell! A kávécsészét mosogatja el éppen, amikor felfigyel a beszűrődő hangokra. Nagy zajjal érkezik a szomszéd, munkásokkal, furgonokkal. Hangosan beszélnek, nem veszik észre, nem is sejtik, hogy itthon van.

– Sietve kell átpakolni a furgonokat, mielőtt az öreglány hazaérkezik, nehogy észrevegyen valamit. A ládákat úgy mossátok tisztára, hogy a trutyi az ő oldalára folyjék, áztassátok el alaposan a kertjét. Mire észreveszi, mi már nem leszünk itt, semmit sem tud ránk bizonyítani – hallotta szomszédja hangját.

Ez volt az a perc, amikor eldöntötte mégsem megy el. Itt a helye, ideköti minden, ez a jussa, meg kell védenie! Letette a csészét az asztalra, és kiment az udvarra. A fészerből kivette a legnagyobb kapát. Elszántan indult a kerítése felé.

KOTASZEK HEDVIG: Galagonya

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Vakolt tükör

(Apám halálára)

Kertek alja, sötét tavasz,
Szótövekből lesz a gyász és
Trágyadombon feltámadás,
Vérből hajt ki a gond, remény.

Vasajton át a lugasba,
Halál lépdél gyöngykavicson,
Gyermekkorba zuhan a vén,
Kisbicskát csen a vásárban

És csendörpofonnal lakol.
Feneketlen torony a jel,
Tómélybe hullik a tudat,
Vakolt tükör a lét és fáj.

Éji rét

(Sinka István emlékére)

Ősfájdalom lakik benned,
Mint hun páncél rétegei
És hagyma, egymásból hajt.
Mélyösvény, színméz, gonosz bor,

Úthomály – őrizkedve élj!
Ne hajolj el beszéd elől,
A Hold megadja a jelet.
Míg felnő a testben a jó,

A halál rossz mennyasszony lesz.
Barom érzését ismerem,
Neved után les a szöveg,
Téged küldött az „éji rét”.

Az utolsó napok

Játszik a fény a vízen,
Csöndben haldoklik a nád.
Partra dobott élet ég,
Emberben Isten, állat.

Arcából gyerek néz ki,
Majd intelligens hóhér.
Múltra könyöklök én,
A lusta időutas.

Vagy a kékség vándora,
Repedt hang a mély zűrben.
Tékozló jussát kéri
Pléhkrisztus, keresztalja.

Kötés, oldás

Istent magam fölé hívom,
Anyám hideg hold képében
Ragyog, bár halott, ég őrizi,
Felhő takarja az arcát.

Mint gyom, benő a gond, vércse
Szitál szívem fölött s lecsap.
Légy erejevesztett ember,
Ki oldásért hozzám hajol.

Ezer év a tegnapi nap,
Sarjad és szárad a gonosz.
Kibomlik az ó-kert íze,
Nyomodba szellemárnyék lép.

B. MESTER ÉVA

Pillangóm

Gyémántpatkós pillangómnak
elfáradt a röpte.

Árnyékban ül, nem repül fel,
nem vágyik már többre.

Nézi, hogy a tó vizében
fodroz még az élet.

Talán még lát egy tenyérszi
égre festett kéket.

Súlytalanul meg- megrezdül,
beolvad a tájba.

Harangvirág neki kondul,
örök álma várja.

MOLNÁR G. KRISZTINA

Elengedem

Én életet festenek újra
de valami folyvást kaszabol
írnék betűket a papírra
egy hajszálban megakad a toll

de valami veled történik
de valami engem temet el
elszökik és fut egy töltényig
rám óvatlan hajszál tenyerel

rád a szivárvány hint félmosolyt
legördül a csend hús lábnyoma
és hiába fújnék füstgomolyt
megtalál a sors torz démona

nem alkuszom nem kezdem újra
nem vágom földhöz vérző sebem
elengedem most e zord útra
pár álmos szavam szelíd kezem

KOLUMBÁN JENŐ

Rekviem 43

Emlékező kezeknek megnyugtató
a fogó, vagy a kalapács nyele.
Otthonosan simul rá, hazatalál
e szerszámokon a munkás tenyere.

Kalapáccsal pontosan az ékre,
reszelővel tized millimétereket,
villáskulccsal, pajszerrel harcolni,
és győzni mindig az anyag felett.

Számolatlan éveken keresztül
naponta vívni meg a szép csatát,
látni hogy az izzó rúd acél
hogy alakul sínne, vagy köracéllá át.

Akaratos anyag, a tudásnak hódol,
gépek markában széppé alakul,
gondolj ránk kik ezt megalkottuk,
amikor vonatod sínünkön zakatol.

Nagy család voltunk, összetartó csapat,
kemény kezű, és csibész mosolyú.
Legyőztük az anyag ellenállást,
a harcunk volt gyönyörű, békés háború.

Kihűlt már a kemence, az acél hideg,
csak volt társak emléke melegít,
nem dübörögnek már a szelíd gépek,
és nincs felejtés ami megsegít.

Kezünkben már nem mozdul a szerszám,
halottan fekszik hű társunk a gép,
nem reménykedünk feltámadásban,
nem nyúlik az acél, és nem forog kerék.

Csak fakult képeken láthatsz izzó bugát,
elfogynak lassan a kohász seregek,
sötétült vakító fénye az acélnak,
a hengerész többet nem gyárt síneket.

Csak emlék maradt, retinába égve,
és még kohász él, az emlék megmarad.
De ahogy lassan elfogyunk egy szálíg,
egy folytonosság végleg megszakad.

Hűlt helyünkön vasport hord a szél,
szellem árnyékunk most is dolgozik,
és szerszámot fog a kezünk örökké,
míg egy szívben is emlékünks lakik.

KOVÁCS LÁSZLÓ (Kovycs)

Szénporos sorok

Metafora, hasonlat, rímek, meg szófaj,
– mi a bánat, hogy mivé lettem?...verset írok.
Honnan lett bennem ez a fura vágy, az óhaj,
– valamit hagyni ha halok?...talán ebben bízok.

Úgy érzem én most írnom kell!...De miért, mi végre?
Hol mérgezett vajon meg a vers, a szép szó maga?
Megfogott a szavak zenéje, sorok szépsége,
de hol ragadt rám a vágy, a költészet önmaga?

Az én szívem már éltében a föld alá költözött,
ott nem csattogott rímeket a kaparó*.
A szénfal a hasonlatokban szűkölködött,
nem rejtett verslábakat a földtakaró.

Bányák mélyén a szénpor ragadt rám, meg néha kőpor;
verset sem szavaltam akkor... néha tán egymagamban.
Zenélt alá... napra tartva... szalagon a görgősor
született dal akkor? – talán igen –, legbelül magamban.

Ha nem is díszesek soraim, nem ül néha a rím,
lehet kérgesebb a lelkem, nyikorog, zörög a szó.
Nem virágosak soraim, nem mindig szívárvány a szín,
verselő bányász ritka, kevés a versre csákányozó. .

Még nehezen járom a rímek a szavak labirintusát,
nekem ott lent a csákány kérgesítette a lelkem.
Nem tanultam a szépírást, nem érzem a ritmusát,
ezért bizony recsegve ír még a penna a kezemben.

De ha szívet talál egy-egy szó, az már nekem öröm.
széntintával jegyzem érzéseim sorait azoknak
– ha nem is tökéletes –, de a lelkemből jön,
akik megtisztelnék azzal, hogy olvasnak.

Tiszteltem a bányában lent a pajtásaim, társaim,
mert segítséget támaszt csak tőlük remélhettem.
Most éppúgy tiszteltem azokat kik néha olvasnak,
mert nekik köszönhetem azt, hogy most én létezem.

*kaparó=bányabeli szállító berendezés

2015.03.26.Orl.

EGERVÁRI JÓZSEF

Ukáz

Fruzsina remegő lábakkal lépegetett fel a koszos lépcsőkön, vörös köd gomolygott szeme előtt, kényszerítette magát, hogy hosszan, mélyen lélegezzon; a kopott, repedezett bejárati ajtón nem volt névtábla, csak fekete filccel rárajzolva egy tizennégyes szám, oldalra billenve; a csengő félig kifordult a falból, látszódott a kék és piros vezeték.

Az irodában hallotta, amint Kacsek Elemér, a főnök ordít; Brigi, hol van már az a kurva kávé?, meg akarsz ölni?; a papírjaiba temetkezett, hallani sem akarta ezt az embert, aki alig volt néhány évvel idősebb nála; pökhendi idióta, mormolta maga elé. Soha nem akar olyan lenni, mint ő, a gyermekvédelem nem játék, ezt már ő is tudta, két hónapja kapta meg diplomáját, belecsöppent az élet sűrűjébe, de hülye főnökét csak a statisztika érdekelte; kicsikém, papíron minden rendben legyen, a többi nem számít, mondogatta gyakran, Fruzsínának pedig hányingere támadt ettől a kövérkés fazontól, aki képtelen volt normálisan megkötni nyakkendőjét; ő egyébként sem kicsikéje ennek a gazembernek! Még a gondolatától is kirázta a hideg.

Az ajtó mögül edények csörömpölését hallotta, majd egy marcona, mély hangú férfi dörögését. Megnyomta a csengő gombját, magához szorította táskáját. Néhány pillanat múlva nyikorogva kinyílt az ajtó, egy megtermett, kócos hajú férfi nézett ki; mit akarsz?, förmedt rá, mint akit épp álmából ébresztettek. A gyámügytől jöttem, Kerecseny Fruzsina vagyok, pszichopedagógus, fűzte hozzá halkan, mintha ennek abban a pillanatban lett volna jelentősége; Krizsán Albertet keresem. Mit akarsz? Semmi dolgom a gyámüggyel, menj a fenébe innen!, mordult fel Krizsán Albert, be akarta csukni az ajtót, Fruzsina bentebb lépett, maga is megrettent saját vakmerőségétől. A lánya miatt jöttem. A borostás arcú, bozontos szemöldökű pasi mélyen ülő, sötét szemekkel nézett rá; egyedül jöttél?, mit akarsz a lányomtól?, kérdezte mogorván.

Üljünk le, beszéljük meg, segíteni szeretnék, felelte Fruzsina. Amikor a hatóság segíteni akar, az már régen rossz, morogta Krizsán Albert, aztán határozatlanul kitérte a bejárati ajtót. Ide nem szoktak ilyen nőcskék jönni, csak drogosok, tolvajok, zsaruk, fűzte hozzá epésen, de egyben kíváncsian is. Mit csinált már megint ez a kis ribanc?

Kacsek azt mondta, neked kell kimenni Csepelre a Krizsán-lányért, közölte zavartan Mónus Géza, ne haragudj, mondtam neki, hogy te még kezdő vagy, egyedül nem is mehetnél, de hajthatatlan ez a barom. Megint másnapos, ilyenkor nem lehet vele beszélni normálisan. Fruzsina bólintott. Te sem jössz ki velem? Mónus lehajtotta fejét, nem nézett a lány szemébe; nem merek, az ott maga a pokol, igazi ördögökkel, a rendőrök is négyesével járnak. És Kacsek tényleg egyedül küld ki?, kérdezte megdöbbenve Fruzsina. Igen. Azt mondja, okostojás vagy, akkor bizonyítsd be, mennyire értesz a szakmához!

Úgy tűnt, a lakás koszos falai befelé dőlnek, sehol egyetlen kép, fotó, a szekrény egyik ajtaja félig leszakadt, egyetlen zsanéron himbálózott, a mosogató tele mosatlannal, az ágyon szétdobált ruhák, a konyhaasztalon is üres tányérok, megszáradt ételmaradék, kenyérmorzsá. A férfi fogott egy koszos mosogatórongyot, az asztal egyik feléről lesöpörte a morzsát a padlóra, egy üres székre mutatott, ő leült egy másikra, melynek félig hiányzott a háttámlája. Na, mondja, de gyorsan, nem érek rá!, közölte hűvösen, aztán hirtelen felpattant, kihúzta a derékszíján csüngő kommandós kést a tokjából, az asztalra tette. Fel sem tűnt neki, hogy már magázza a fiatal, csinos gyámügyest. Fruzsina érezte arcán, testén a férfi vizslató tekintetét, izzadságának szaga facsarta orrát, a karján lévő halálfejes tetováláson az üres szemüreg

örvénylő forgással akarta magába szippantani a lányt. Kinyitotta a fekete dossziét, papírai fölé hajolt.

Brigi, a titkárnő Kacsek Elemér homlokát masszírozta, aki lehunyt szemmel élvezte a kényeztetést bőr főnöki foteljében. Tudod, Brigi, te jó nő vagy, imádom a melleidet, de nem akarok elválni az asszonytól. Mindent megadok neked, amit csak tudok, de az én pozíciómhöz nem kapcsolható egy válás, karrierem szempontjából hátrányos lenne. Elike, miért nem keresel magadnak valami nyugalmasabb, még jobban fizető állást?, csicseregte Brigi, ígértél nekem egy lakást is. Miért foglalkozol ezekkel a szerencsétlenekkel? Jól van, ne türelmetlenkedj, meglesz minden. Igazad van, kellene egy jobb állás, elegendem van már a semmirekellő csöcselékből, mindig csak a baj van velük, mindig mindennel bajuk van! Igazad van, édes, gyere ide, hadd fogjam meg szépséges melleidet!

Nem akarok itt ücsörögni, szólalt meg Fruzsina, azért jöttem, hogy a lányát magammal vigyem. Azt én mondom meg, hogy mi fog történni!, csapott az asztalra Krizsán Albert. Itt az történik, amit én akarok! És ketten vagyunk, bármi történhet, vigyorodott el a férfi. Fruzsina gyomra kőkeményre szűkült, keze remegett. Ha élve kikerül innen, visszamegy az irodába, kiheréli Kacseket, az biztos, bár abban a pillanatban úgy érezte, nem sok esélye van a túlélésre; a férfi megnyalta szája szélét, kidüllesztette mellét, mereven a szemébe nézett.

A lányát akarom!, közölte szigorúan Fruzsina, ha nem viszem be a kórházba, akkor elvérezhet. Mi a francból vérezne el? Nem bántottam!, hőkölt hátra Krizsán, látszott rajta, hogy pörögnek agyában a fogaskerek, emlékezni próbált, hogy mit is követhetett el saját lányával szemben, de semmi nem jutott eszébe; az utóbbi napokban sosem volt olyan részeg, hogy ne tudja, mit csinál.

Tegnap délelőtt a lányát kórházba vitték, mert elvetélt, ellátta az orvos, de utána megszökött, lengette meg a hivatalos papírt Fruzsina. A kis ribanc!, ordított fel Krizsán; akkor kinyílt a szoba ajtaja, Krizsán Fanni lépett ki rajta, sápadt volt, a hasára tapasztotta tenyerét. Kivel keféltél, te elvetemült?, ugrott fel az asztaltól a férfi, mondd meg azonnal, mert elkapom, és levágom a farkát!, üvöltötte, még csak tizenöt vagy, te cafka!; hirtelen felkapta a kést az asztalról; vagy inkább a te torkodat vágom el, hogy ne legyél akkora kurva, mint az anyád, aki most börtönben rohad! Belekapaszkodott lánya hajába, a késsel hadonászott, vérbe forgó szemekkel fröcsögte a szavakat. Lánya rémülten, rogyadozva állt előtte, kétségbeesetten bámult az idegen nőre.

Maga idióta, térjen már észhez!; kiabált rá Fruzsina a tomboló férfira, aki meglepődve elhallgatott, néhány pillanatig mozdulatlanságba merevedett; velem soha nem beszél így senki, ne is merjen, mert beverem a képét!, aztán lassan elengedte lánya haját, megfontolt lépésekkel megkerülte az asztalt, megállt a gyámügyes előtt, egészen közel hajolt arcához, merev, kidülledő szemekkel bámult rá. Itt én vagyok a főnök, ugye, érted?, sziszegte. Bármit megtehetek! Bármit! Fogtad?

Be kell vinnem a lányt a kórházba!, közölte határozottan Fruzsina. Tekintetét belemélyesztette a férfi fekete szemébe, közben attól rettegett, hogy elájul a félelemtől, szíve megállni készült, mintha már semmi dolga sem lenne. Lassan felállt a székről, belekarolt a lányba, elindultak az ajtó felé. Felírtam a telefonszámomat, ha esetleg érdekli a lánya sorsa, akkor hívjon fel!, közölte hidegen, letette a cetlit az asztalra, kevés volt a levegő a szobában, az ajtó nyikorogva tárult, a lépcsőházban pörkölt és rothadó káposzta szaga terjengett.

Ült a kórház folyosóján, még mindig remegett a keze, a fehér, jellegtelen falióra tizenkét órát mutatott, Krizsán Fannit egy gurulós hordágyon tolták el előtte, a lány rápillantott, elmosolyodott, ujjai a levegőben „zongorázva” intett.

Fruzsina visszaintegetett. Elővette telefonját, írt néhány sort a Messengeren: Anya! Megvagyok! Jól vagyok!

SZABÓ JUDIT

Jöhetne már

Jöhetne már egy szép tavasz
és bonthatna szűzies szirmokat
és sugarát szórhatná százfelé
a föld alá, az ég fölé,
és írhatna selyemmel dallamot,
szívekre szép szót, harmatost,
és gyógyulna tőle a világ,
és lélekbe bújhatna napvirág,
és cseppenként szórná a ragyogást,
hozhatna békét, megújulást,
bűneink alól feloldozást.
Halott ágakból rügyeket
fekete földből életet.

Tavaszbá bódulás

Bágyadt napsugarat
ringat a tó tükre
s mosolyával rügyet fakaszt,
a tavasz hófehér tüllfodra
bodorfelhők szélébe akad.

A kócos, álmos kikelet
kifésűli havas fürtjeit,
és csak hullik és száll az
illatpermet s a fák vékony
ága mind élettel telik.

Duzzad és pattan, bomlik
száz szírom, életnedvek
keringenek, aláhullnak,
majd zöldellő pázsiton
a fűszálak pilláira
balzsamcsókot legyintenek.

Lassú körforgásában
a létezés most megbódul
kicsit, s e szíromékes
tavasz-szerelemben
csordultig megmerítkezik.

Újjászületés

Szirmukat nevelik körben
a fák, s fakó fénysugárban
úsznak zsenge-zöld levelek.
Nehezen jött tavaszt köszönt a táj,
végre ünnepli, hogy felébredhetett.

Súlyos telet hagyott maga
után az élet, bimbókat és
rügyeket tépett, de most
levetkőzte zord köntösét,
s szelíden csókolja arcon
a napsugár éppen aranyat
bontó csillámfényeit.

A múlt árnyéka még reszketeg,
nem féljük már őt, de szívünk
megremeg, mert komor emlékek
kísértenek, de a remény,
mit e zöld levél hordoz magában,
újjászületése boldog pillanatában,
élettel s hittel becéz,
sebzett szíveknek gyógyítója
e kéz, amely ujjaival finoman
érint, szíveket és lelkeket szépít.

Áldott a tenyér, amiben megpihen
egy bájos éledő zöld kis gumó nesztelen.
Gömbölyödő élet, újjászülető forma,
melybe a Teremtő önmagát keresi
s minden tavaszon beleálmodja.

KETTKÓ ISTVÁN

A tétkzó líú monológja

visszamegyek atyám házába
hol csillag-csödörök rúgják szét az éjszaka
csöndjét ha patáik sarat vágnak arcomba
megtörlöm magam a hajnal gyolcsfehér ingével
értem kiált a kanász szilveszter éjjelén
értem zeng a kórus fent a toronyban
engem várnak a juharfák az út két szélén
engem köszönt boldog ugatással kutyánk
miért ne mennék haza feslett álmaim majd
anyám összevarrja a megbocsátás fonálával
felém fordítják arcukat kertünk napraforgói
értem kárálnak tyúkaink az ólban
értem rőfög disznónk
majd megvakarom fültövét
s elnyúlik lustán lábaim előtt
visszamegyek atyám házába
hol esténként tornácon ül a hold
s behallatszik szobámba a tücskök
ciripelése fáradt vagyok nincs erőm
a kóborlásra visszahívna a déli
harangkondulások csörren a tányérban
a kanál atyám áll a kapuban
és asztalhoz hív mint régen

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Tavaszi haikuk

reggeli napfény
csurog éj-gyűrt arcomra
elcsitult álmok

szélborzolt hajam
napfény csókjában tavasz
illatát rejti

hajnali napfény
oson a házak falán
tavaszmámorban

víztócsa tükrén
lámpások tülekednek
csillagok kádja

felrepedt az ég
artériája bíbor
hajnalhasadás

Érintések

reggeli ébredésbe ájulnak
csókjaink, mint tavaszi rügyeken
az első hajnali napsugár,
a fény még csak becsorog
a redőny résein, megtelepszik
az éj-gyűrt lepedőnk ráncaiban,
még bennünk rezegnek az éjszaka
álomjáró emlékképei,
résnyire nyitott szemeinkben
fényesedik egy új nap varázsa,
illatod szövet-magány párnámon,
őrzöm arcod kontúrjait, hogy
majd akkor is zsigereimben
érezzelek, amikor
külön-magányunkban
a hétköznapiok szürke árnyalatai
megbújnak szobánk sarkaiban.

NAGY JÁNOS

Széljegyzet

a versek most halottaim ebben a csendben, hisz szél törtet a tájon, múltjában maradvai ki
magányos, úgy őrzöm a kihullott időt, csak te figyelsz, fölismersz az ölelés mozdulatából,
hisz csodákra imádkozlak, képzeletem minden éjszakáján

egyre közelebb jutok hozzád, mint a változó világ, az érzékeny képzelet, a lét tűnékeny
képsora mögé vetítve, amint a huzatos szobán a szél, átfúj valami borzongató időtlenség

alig észrevehető mozdulatok szövődnek bennünk szétválaszthatatlanul a maguk tör-vényei
szerint, bennünk a csend, az óceán végtelenje

ez út, ez önarckép: ez a veszendő lélek, ez a csorbuló szerep, a magatartás, a kiszólási forma
és a hit, mert minek a remény és a hit, ha semmi nem szavatolja e hit és remény holnapját

most tárgyakat írok le szavakkal, azokkal a szavakkal, amelyeknek a birtokába azon az áron
jutottam, hogy elvesztettem ezeket a szobákat, arcokat és tárgyakat

hisz létezem, ködképeimből határozottabb körvonalat ölt e földi létezés, a mozdu-latlanná
meredt fák tetejére ereszkedik a kék alkonyi pára, én visszafordítva, visszahajlítva óvatlanul
benyitok Magyarország lángoló kapuján

mert szeretni kell, némán és csendesen, itt ezen a tájon

A. TÚRI ZSUZSA

Búcsúzó Galilei

I.

Egy ideje vak vagyok.
Sűrű a lég.
Fulladok. De bennem még
valami ragyog, tisztán ég,
s halkan sírok, mert
messze van Pisa.
Nem tudtam repülni,
így gondolat-lépcsőről nyújtózva
lehoztam nekik az égboltot,
a bolygókat nekik, oly közel, hogy akár
ujjamra húzhattam volna
a Szaturnusz gyűrűit,
ha akarom.
Kintről az utcazaj
töri meg a csendet, megy tovább minden,
jelentéktelen porszem vagyok.
Nem tudtam repülni,
de a lelkem szárnyalt,
magasabbra, mint a madarak.
Nem hittek nekem.
Hiába a távcső, így
utánam tán semmi sem marad.
"Ingalengető bolond"
-hányszor hallottam,
s még mulattam is titokban
rajtuk.
Beléptem egy titkos világba,
én árva, olyan világba, ahonnét
kilépni nem lehet.
Végtelennek látom az eget.
Benne ismétlődik,
megsokszorozódik minden.
De minek szikráznak a gondolatok,
ha csak szégyentelen villám vagyok,
oda csapva, ahol valami
meghatározott szétszakad?

II.

Zenében nőttem.
Egyedül a tiszta hangot
viselem el, mindenből
a tisztát, keresztelőm óta
a Battistero akantuszos
oszlopai alatt. Az igazat.
Most is még, én, a vak.
Kialvatlan, gyulladt szemeim
már csak befelé látnak.
De látom Őt, ahogyan ballagok
a nemlét enyhítő sötétje felé.
Vezet. Van-e túlvilág?
Elégethettek volna. Mint Brunot.
Jobb lett volna, lehet...
De tudom, tart tőlem a pápa,
ezért nem lett
büntetésem máglya,
csak be vagyok zárva
ide.
Eleinte hitt nekem...
Lehoztam nekik az égboltot,
s mit kaptam cserébe?
Elfúl a hang, a szó dadog,
elsorvadnak az ígérek.
De látom Őt. A láz elmúlt.
Többé nem kísértenek ijesztő
labirintusok. Nincs már vihar bennem,
úgy gondolom, ez a beavatás
utolsó szakasza:
A nyugalom, lassan folyó könnyecseppekkel.

III.

Aztán már csak a halál...
Nincs vihar.

Szívem dobbanásai
dobok az áldozati táncban,
vén csontjaim nyikorogják
utánuk a ritmust. S a harangok...
Hallom még a harangokat.
Alig jön valaki. Hadd féljenek.
Kintről beszűrődnek a hangok,
de nem vagyok egyedül:
Simplicius
itt ül az ágy szélén,
mikor a fájdalom lándzsái szúrnak.
Nyomorult test!

A Holdat hoztam nekik,
örök táncát, krátereit.
Megmutattam a Nap foltos fenekét,
ma már felülni is alig tudok.
Istenben mindig hittem.
Bármit mondtak.
(Marina, meg a gyerekek is mondták,
céljaim az Ördög céljai.)
Felégettem a hidakat.
Mi maradt?

Nem baj, ha mégisincs túlvilág.
A lejtőn egyszer minden
acélgolyó leér.
Mindenki rab.
Nem új világot akartam, csak
ezt, itt, megérteni.
Hátamon
hoztam elébük a Földet,
gerincem beleroppant,
eleddig
ismeretlen utakon
kerestem igazam.

De akkor is mozog.

FÖLDESDY GABRIELLA

EMILIE CLEVELANDBAN

Az elegáns öregotthon egyik apartmanjának ajtaján kopogtak. Választ sem várva, a nővér lenyomta a kilincset, és beszólt a szobában fekvő idős hölgynek: *„Emilie kedves, vendége jött, egy fiatal hölgy keresi”*. Válasz most sem jött, a vendég belépett az ajtón, köszönt: *„Csókolom, Emilie néni, Dalma vagyok, tetszik tudni, a Péterfy Gábor lánya, Pesten már többször találkoztunk, amikor haza tetszett látogatni. Mi két éve a férjemmel itt dolgozunk az Államokban, most látogatni jöttem. Tetszik emlékezni rám?”*

Az idős hölgy félig ülő, félig fekvő állapotban helyezkedett el egy kényelmes fotelban, most a kilencvenhatodik évében járt. Már egy éve kénytelen volt beköltözni öregotthonba, mivel leesett a lépcsőn abban a házban, ahol lakott. Az esés nem volt súlyos, de nem tudott lábra állni, a szomszédok vitték el a lakásajtóig, majd ráfektették az ágyra. Nem a lába tört el, hanem a keresztcsontja repedt meg, ezért nem volt remény arra, hogy még meggyógyul valaha. Bekerült az öregotthonba, bankbetéte, magas nyugdíja lehetővé tették, hogy első osztályú ellátást kapjon. Kiszolgálták, ápolták, mindent megcsináltak helyette. Az itt töltött idő alatt leromlott fizikailag, mentálisan, mivel kiszakadt a megszokott környezetből, és baráti köre teljesen megszűnt. Két látogatója volt, mióta itt van, ők is csak egyszer jöttek, a többi barát olyan idős, mint ő, már nem mozdul ki otthonról. Emilie-t a demencia enyhébb változata kerítette hatalmába.

Mivel a látása is meggyengült, alig látta azokat, akik beléptek hozzá. Dalma beköszönése váratlanul érte, hallotta, hogy hozzá beszél, de nem jutott el a tudatáig, ki is keresi őt valójában, ez idegesítette kicsit: *„Eleanor, te vagy az? Hogy jutott eszedbe, hogy ide gyere, hiszen ki se teszed a lábad otthonról. Majd el fogsz esni, ahogy én elestem a lépcsőn. Gyere közelebb, hadd nézzem meg, hogy nézel ki. Behozott valaki kocsival?”*

A helyzet elég reménytelen volt. Némi szünet után Dalma ismét próbálta megmagyarázni, ki is ő, és mit akar: ő Péterfy Gábor lánya, azé a Péterfy Gáboré, akit Emilie éveken át támogatott, amíg egyetemre járt, a kapcsolat azóta is megmaradt. Amikor Dalma született, Emilie aranyláncot küldött neki, és csak azért nem vállalta el a keresztanyaságot, mert túl idősnek vélte saját magát ehhez a feladathoz.

Emilie mindezt végighallgatta, a tekintete kifejezéstelen maradt, aztán erősen gondolkodott azon, amit hallott. Péterfy Gábor? Igen, emlékszik, hogyne! Gábort Kristóf hozta át hozzá Clevelandba Kanadából több mint negyven éve, hogy az öccse lásson egy USA beli várost, és hogy Emilie-t megismerje. A fiúval sokat beszélgetett, emlékszik, sorolta a Nobel-díjas tudósokat, ismerte Szent-Györgyi Albert egész munkásságát, de az atomtudós Wignerről, Tellerről, Szilárd Leóról is mesélt, sőt Neumann Jánosról is, a híres matematikusról. Mivel Gábor akkor egy benzinkúton dolgozott, és csak készült egyetemre menni, ő, Emilie azt ajánlotta, segíteni fogja tanulmányaiban. Sőt, ha itt maradna Amerikában, esetleg Kanadában, a bátyjánál, azt is segítené havi apanázzsal. Gábor mindenképp haza akart térni Magyarországra, hogy anyanyelvén tanulhasson. Így is lett, a következő évben Gábort felvették földrajz-matematika szakra. És ő küldte havonta azt a néhány dollárt, ami neki nem volt sok, de a fiúnak annál többet jelentett.

Mikor idáig jutott gondolataiban, megszólalt: *„Gábor, hát akkor Te vagy itt nálam? Honnan jöttél, Kanadából? Mi van Kristóffal? Ő miért nem jött?”*

Dalmának fogytán volt a türelme, de fegyelmezte magát, megpróbált kedvesen, tele szeretettel válaszolni, Emilie ne érezze, hogy dühös, és megbánta, hogy idejött: *„Nem, drága Emilie néni, én Gábor lánya vagyok, ő Budapesten van, én pedig a férjemmel vagyok itt, kijöttünk dolgozni néhány évre. Apu jól van otthon, sokat dolgozik, pár éve kint volt Kanadában, Kristóf bácsit látogatta meg, két hónapot töltött nála.”*

Emilie elgondolkodott ismét. Szóval Gábor lánya van itt? Hogy talált meg, hiszen én, amióta bent vagyok az öregotthonban, senkinek sem írtam, telefonon se beszéltem szinte senkivel. Vajon miért jött ide ez a lány? Dalma, igen, találkozott vele évekkal ezelőtt, de nem emlékszik rá, és most nincs is kedve, hogy komolyabban beszélgessenek. Képtelen beszámolót tartani a betegségéről, állapotáról, elvesztette az érdeklődését az emberek, a barátok, a hírek, és mindaz iránt, ami régebben nagyon érdekelt. Azért válaszolt: „*Miért jöttél ide? Ki küldött? Alig páran tudják, hogy én itt vagyok benn. Kitől kaptad a címet?*”

Dalma megdöbbsent. Húúú, ennek nem lesz jó vége, még azt hiszi Emilie, hogy azért jött be hozzá, hogy pénzt csikarjon ki tőle, vagy a végrendeletéről kérdezzen. A helyzet rosszabb, mint amire számított. Bár nem lenne rossz pár száz dollár, de ebben a helyzetben egy centet sem kérhet tőle. Ki kell menekülni ebből a helyzetből, gyorsan tisztázni akarta a félreértést: „*Én csak azért jöttem, hogy meglátogassam Emilie nénit, és elmondjam apunak, hogy tetszik lenni. A címet Seres Zsuzsától kaptam, aki rokonunk, és Clevelandban él. Hallottam, hogy jó barátságban voltak, még az öregotthon előtt.*”

Emilie tudta, ki Seres Zsuzsa. Igen, járt hozzá a lakásra, vásárolt neki, elintézett kisebb postai ügyeket, de nem volt bizalma hozzá. Mindig azt érezte, hátsó szándékkal jön hozzá, csak azért, hogy valami haszon származzon a dologból. Istenem, hányan pályáztak arra, hogy a megtakarított pénzét, ingóságait rájuk hagyja! Nem változtat a végrendeleten, ami marad utána, azt a keresztlányának a gyerekei kapják Skóciában. Másnak nem hagy pénzt.

Elfáradt, pedig semmit sem csinál. Megkérte Dalmát, igazítsa meg a párnáját, a nővértől kérjen teát kettőjüknek. Mikor egyedül maradt a szobában várva a teára, eszébe jutott jó néhány dolog a régműltből, amivel nem szokott foglalkozni. Most rátört az emlékezés.

Budapesten élt szüleivel, rokonaival 1948-ig. Zöldkeresztes nővérként dolgozott, ám a fordulat éve megrendítette. Sosem politizált, mégis az új politikai berendezkedés, amely – szerinte - csalással jött létre, távozásra készítette. Előbb Németországba ment, onnan hamar lehetősége nyílt, hogy Kanadába repüljön, ápolónőket mindenhol kerestek. Szerette a montreáli kórházat, bár karrierre nem számíthatott. 1957-ben ebben a kórházban ismerte meg Kristófot, aki a magyar forradalom után jött Kanadába, és éjszakai kisegítő munkát vállalt, hogy az angol-francia tanulás mellett legyen egy kis zsebpénze. Kristóf húsz évvel volt fiatalabb nála, a fia lehetett volna. Emilie kicsit anyáskodott a fiúval, hisz őneki nem volt gyereke, férje se, kimaradt az életéből a társ és az anyaság is. Egyszer szerelmes volt egy nagyon vonzó férfiba, a férfi el is akarta venni feleségül, de kiderült, hogy van családja, őket elhagyná, hogy Emilie-t elvehesse. Hát ő az ezzel járó terhet nem volt képes felvenni és cipelni. Szakított, inkább maradt vénkisasszony. Mindez még Pesten történt, 1940 táján.

Dalma hol marad ennyi ideig? A sok fekvéstől feldagadt a lába, mert nem használja. Ismét elmerengett. Emilie jól beszélt angolul, kérvényezte a továbbképzését a kórházban, hogy főnővér lehessen valamikor. A kórház ezt nem tudta biztosítani, azt javasolta, pályázzon meg egy főiskolát az Államokban, ott több pénzt tudnak fordítani továbbképzésre. Így került Clevelandba, ahol dicsérettel végezte el a főnővérképzőt, és nem ment vissza a régi kórházába, inkább maradt az Erie-tó menti nagyvárosban. Egy kórház rögtön alkalmazta az agysebészeti osztályán, két hónap próbaidő után kinevezték főnővérnek. Előkelő munkája volt, inkább csak irányította a beosztott nővéreket, kommunikált a betegek családtagjaival, összesítéseket, jelentéseket, statisztikát készített az elvégzett munkáról. Beteggel ritkán került testközelbe, nem kellett ágytálazni, infúziót bekötni, kiadta a feladatot, amit aztán ellenőrzött, hogy jól végezték-e el. Úgy érezte, hogy végre főnök lett, a szava sokat számít.

Szeretett jótékonykodni. A kórház, mint munkahely, erre több lehetőséget nyújtott. Mindig volt gyűjtés a rákos betegek, a mozgássérültek, a látássérültek, az afrikai éhező gyerekek számára, elsőként adott kisebb-nagyobb összegeket e célokra. Volt keresztlánya, akinek minden évben kétszer küldött pénzt, és segítette Kristófot is Kanadában, aztán az öccsét, Gábort, akinek most itt van a lánya.

Dalma vidáman nyitotta az ajtót: „*Már hozom is a teát Emilie néni! A nővér nem ért rá, én melegítettem a vizet hozzá, azt mondta, hogy hársfateát tetszik inni leginkább, azt hoztam.*” Emílie-nek tálcán vitte a teáscsészét, ő leült a kisasztalhoz, csendben szürcsölték a forró italt, megint Dalma szólalt meg: „*Emilie néni, a tea után én el is megyek, nem zavarok tovább. A férjemmel hamarosan átlátogatunk Kristóf bácsihoz Parry Soundba, tetszik neki üzenni? Ősszel pedig hazamegyünk Pestre, apunak át tudok adni üzenetet, levelet ...*”

Nem folytatta, észrevette, hogy Emilie szeme csukva van, de nem alszik. Egyszerűen nem akar társalogni vele, vagy nem fogta fel még most sem, hogy ki ő, de ha felfogta, nincs mondanivalója számára. Elmúlt kilencvenöt éves, ő vagy az apja, esetleg Kristóf vajon melyikünk éri meg ezt az életkort? Már nyitotta az ajtót, legjobb, ha észrevétlenül távozik, amikor megszólalt Emilie: „*Légy szíves, mielőtt kimész az utcára, szólj a nővérnek, hogy hozzon nekem fájdalomcsillapítót. A dagadt lábamat masszírozni kellene, feszíti a bőrömet a felgyülemlett víz. Nekem, aki ápolónő voltam egész életemben ez olyan, mint amikor a hóhért akasztják. Siess, lányom, Isten áldjon téged, apádat is, nagybátyádat is. Én már nem sokáig élek.*”

Dalma elrebegett egy „csókolom, Emilie néni”-t, kirohant az épületből, az ápolónővel nem is találkozott, úgy érezte, elvesztegette az idejét. Marci dühös lesz, hogy mi a fenét csinált ennyi ideig bent a szeretetházban. Mit fog mondani Kristóf bácsinak, és mit az apjának? Ez nem volt igazi látogatás, nem is beszélgettek. Hiába, nincs szerencséje.

Két hét múlva meglátogatták Parry Soundban Kristóf bácsit, Dalma már belekezdett volna az Emilie-vel való találkozás mesélésébe, amikor nagybátyja bejelentette: most kapta a hírt, Emilie ma hajnalban végleg elaludt. Ezek után Dalma semmit nem szólt, szégyellte magát.

Fotó: FEIGE MÁRTA

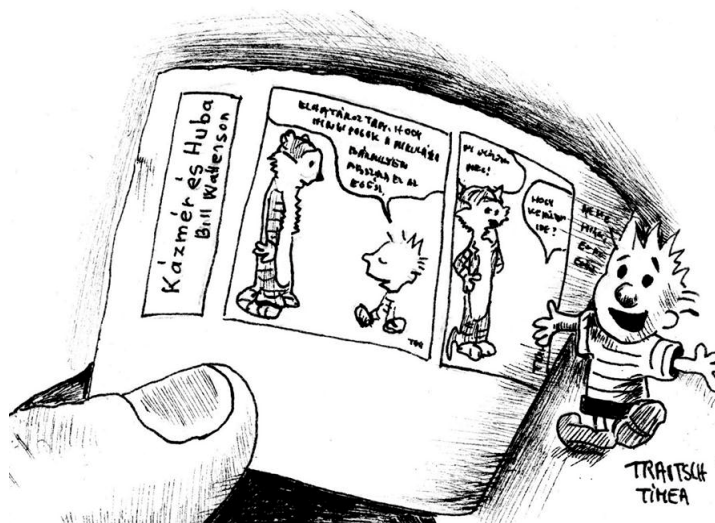
:))

NYAKÓ ATTILA

Mellém zuhant

Mellém zuhant az éj, s én nem voltam sehol,
furcsán kongott a mély, egy tépett Metropol
lapot cincált a szél a vastraverz alatt,
Kázmér volt és Huba, de poén elmaradt.

Mindez csak mellékszál, kerestem hát magam,
Gondviselést hívtam, jöjjön már, hogyha van!
Ám egyszer hirtelen ott álltam előttem,
Hosszabb versnek indult, jócskán meglepődtem...

TRAUTSCH TÍMEA grafikája

Forrás:

<http://nyakoattila.blogspot.com/>

SZEPESI JOLKA

Örömnek gyöngyei

A boldog pillanatokat
mosatlan tányéron várják
az örömnek gyöngyei,
hogyan lazán és kéjesen égre dobálva
a földön pattogjanak és
mámorosan guruljanak szerte szét,
rejtőzzenek fiókos szekrény alá,
pattanjanak kandalló hamujába,
bújjanak nyitott ajtó mögé,
vagy játék baba kötényének zsebébe,
csak guruljanak szét,
hisz ez a dolguk,
erre születtek,
mit is tudnának mást
tökéletes gömbölyűségükben.

HALÁSZ ERZSÉBET

Társkeresés

A Velencei-tóhoz vonatoztunk, sokadik születésnapom megünneplésére. Négyen „lányok”, hasonló korúak, de nagyon különböző életutakkal magunk mögött. Valahogy napjaink görcsös, pánikos, olykor horrorisztikus társkereső történetei kerültek szóba.

Hogy lehet, hogy te ugyanazzal éltél, hogy volt egy házasságod, és semmi több? Na, meséld csak el, hogy ismerkedtetek meg! Igen! Meséld! – fogott össze a három egy ellen.

Hú –, hallani mostanában kínos kérdéseknél. Legyen. Mi mást tehetek –, sóhajtottam.

– Egy újpesti kis tér közepén szólított meg először privát. Az ottani gyár művelődési házában dolgoztam. A házat látogató közönség főleg a gyár dolgozóiból verődött össze, de a környékről is egyre többen jöttek. Nemcsak a filmklubba, volt még egy 8000 kötetes kis könyvtárunk is, amit kinyitottam akkor is, ha valaki a megnézett film után kapott kedvet az olvasásra.

(Nemrégiben kimerészkedtem megnézni, mi lett a házból. Földbe gyökerezett a lábam, mikor megláttam. A gyár működtetett az én időmben óvodát és bölcsődét. A régi bejáraton most üvegekkel megrakott szatyrokkal többnyire férfiak siettek kifelé, de nem kisgyerekekkel. PALACKOZOTT ITALOK felírást láttam. A gyár, ahol hajdan a szülők dolgoztak, szétdarabolva kis helyiségekre. Az ebédlő, ahol egykor olcsón ebédelhettek a gyárban dolgozók, meg persze a művelődési házban dolgozók is, szintén eltűnt. Előtte a kis park gazosan, piszkosan. A könyvtár helyén: AUTÓSZALON. Leírhatatlan fájdalommal álltam ott, egy darabig mozdulni sem tudtam.)

Visszatérve a múltba: Tehát a Filmklub. A vetítések megkezdése előtt rövid bevezetőt, ismertetőt tartott egy munkatárs a kerület művelődési osztályáról. Én mutattam be a közönségnek. Aztán bejött utánam a szobámba, és a fejemre olvasta, hogy: hallatlan, nem lehet itt színházjegyet kapni?! – Mire szeretne? – acsarkodtam, és elé borítottam – mint egy pakli kártyát – a színházjegyeket. Például: Az Ördög és a Jóistenre –, vágta rá abban a biztos tudatban, hogy Újpest peremén azt sem tudjuk, mi fán terem Sartre. – Tessék –, vigyorogtam undokul, és elé tettem a következő vasárnapra egy jegyet. Van több is, hányat kér? – Csak egyet, mondta zavartan, és ... bocsánat, de mennem kell.

Késő este zártunk. Egyedül indultam haza, és Ő „véletlenül” éppen arra járt, jött velem szembe a téren. (Füves-virágos, gondozott kis tér volt – akkor). Pár szót váltottunk, aztán megkérdezte, hogy én láttam-e a darabot. Mondtam nem, majd egyszer megnézem, de most sietek. Aztán ránéztem, és ledöbbsentem, ahogy nézett rám, meleg barna szemekkel. Úgy nézett, ahogy rám még senki más. (Szokatlan volt ez nekem, az iskolában a fiúk állandóan csúfoltak valamiért. Pl. a „szalmasárga” hajamért, a könyvtárban csücsüléseimért. Anyukám reménytelennek tartotta, hogy valaha is észrevegyen egy fiút. Túl sovány vagyok, mondta, amellet nem főzni tanulgatok, hanem a francia nyelvtant „bújom”.)

Zavaromban gyorsan elköszöntem, de a nézése jött velem. Aztán fogtam egy jegyet magamnak a vasárnapi előadásra (közönség-szervező is voltam), de úgy, hogy jó távol ülünk egymástól, az ellentétes oldalon. Csakhogy amint beléptem, azonnal észrevettem, mintha direkt várt volna, és percekben belül ott ült mellettem, ügyesen elcserélte a jegyét. A szünetben beszélgetni kezdtünk a darabról. Az előadás végén folytattuk a beszélgetést, csak jött mellettem. Gyalogoltunk jó sokáig, sok mindenről beszélgettünk, nemcsak színházról. Elmondta, hogy végzettségét tekintve ő közgazdász, mellékállásban vállalta a filmklubot. A beszélgetésből kiderült, hogy sokat olvas, és nem „divat-könyveket. Színházba, moziba is szeret járni, mikor hova kap éppen jegyet. Egyedül él, nem ücsörög otthon a szabadidejében.

Azt is elmondta, hogy volt egy hosszú kapcsolata, de nemrégiben végleg elsorvadt.

Valami alapvető hiányzott abból –, mondta, éppen a közös hullámhossz. Az kevés az együtt éléshez, amivel a volt partnere érvelt, hogy „jól megvoltak együtt”.

Ennyit a megismerkedésünkről. A negyven év házasság már külön regényt igényelne.

A „lányok” arcán azt láttam, hogy hiszik is, meg nem is.

– Hát nincs semmi recept? – szólalt meg Ági, akinek három házassága volt, de most már egyedül él. – „Én nem láttam egyikük nézéséből se mást, csak hogy minél előbb az ágyba kerülni. Aztán már azt se. Neked biztosan volt valami titkos megbabonázási módszered.

Bori: Szerintem kellenének olyan klubok, ahova felső korhatár nélkül is beülhetnénk, férfiak-nők, és táncolni is lehetne. Én elmennék egy ilyen helyre szívesen. Természetesebb lenne, mint a gépi ismerkedés..

Edit, harmadik barátnőm csak sokára szólalt meg.: „Tudjátok, én nem mentem férjhez. Diplomát, nyelvvizsgát szereztem. Spontán nem találkoztam velem házasodni kívánóval. Ismerkedni meg időm sem volt. Már volna időm. Próbálkoztam társskereső cégnél, meg internetes oldalon is. Eredmény: erőltetett társalgás, ál-lelkésedés az ölelésben. Aztán üresség, magány. Annának szerencséje volt, hogy az a *nézés* igazi volt. Ám ehhez a *visszanézés* is kellett. Valami rendkívüli születhetett ebből az összenézésből náluk. Anna azt is mesélte egyszer nekem, hogy évtizedek múlva is órákat tudtak beszélgetni. A szanatóriumából is hosszú levelek jöttek minden nap. Ma is elővehetők, és máris pereg a film a rengeteg szép és olykor nagyon nehéz évekből. Attól, hogy kitöltünk egy kérdőívet a társskeresőnél, vagy a neten, nem jön létre se testi, se lelki *összenézés*”.

Amit viszont Bori felvetett. a táncos klub, szerintem jó ötlet. Lehet, hogy már van is ilyen. Így négyen elmehetnénk, mint ahogy most megyünk együtt a Tóhoz, és csupa mosoly mind a négy arc.

Fotó: DARVAS JUDIT

SZEDŐ TIBOR

Faképnél hagyott szavak

Nem idomítható a vers,
ami a sorokon vonaglik.
Szelíd a gondolat, vad
eszköz a kézben fogott
toll. Finomít rajta a
lélek köszörűje.
Vöröslő szikrát hány
a jelző szeme.
Költemény satujába
szorul a költő,
a sóhaja kitölti a
csend hézagjait.
Kinyomtatott betűmező
szárad a lapon.
Faképnél hagyott szavak.

KOZÁK MARI

Megöregszünk

Az ember egyszer csak megöregszik,
és elfelejt szavakat,
nem tudja már merre kell menni,
s ázik egyre kapuk alatt,
karján szerelem helyett ül
a tegnapi bús magánya,
és ujjai közt csordul a léha ma...

egyszer csak jönne, a menni elől,
arcán a ráncok nevetnek,
tenyerében zsigornyai az élet
szeméből elveszett a fény,
és szikkadt szájszélén
csók nélkül szárad a morzsa,
feledve, volt jobb is a sorsa...

az ember egyszer csak megöregszik,
bátyuba gyűjtött emlékei
reggelre olykor megszépülnek,
majd elvesznek éjjel, és a tegnapi
színes csokrán találja a ma,
kötélre akasztja – siratja,
s kereszt tövén magára takarja...

...megöregszik, csillagok honába vágy,
fákat rajzol lombtalant
meg vén folyót parttalant,
és házat ajtó nélkülít
kéményt mely tetőre rogy
fekete rózsát és színtelen eget,
fehér ingen levarrott zsebet,
aztán csak hallgat – imát sem mond,
holnap gyermek lesz – tán' bolond.
(2019)

Aztán megöregedtem
persze hazudom – még nem – sosem
próbálom hogy hátam egyenesen
ne a falnak támaszkodva
nem hunyorítok csak ha nem látják
valamikor elfeledtem a körömcipőt
aprócska sarkon így könnyebb
és amikor sétára indulok velem jönnek a
könnyek...

a sarkon jeleket hagyok
ha jövök vissza ne feledjem az utat
már nem ismerős a fiatal akác
ám a vén juharral fél órát beszélgetek
és az a tavalyi avarba hullt gondolat
ma délután is utánam eredt
hogy meséljen arról mi volt egykoron
mikor fiam ült karomon...

néha álmodok valótlan
és elhiszem hogy az ég rám nevet
olyankor rajzolok kéket és színezem
a valaha volt emlékeket
majd csak ülök a körísem alatt és hallgatom
ahogy a szél egy dalt játszik az ágakon
meg ahogy a madarak sírnak velem
tudom – súgom – megöregedtem...

...aztán feledem azt a kort
és kinevetem a tegnapot papírt keresek
és levelet írok és magára hagyom a mát
és rajzolok színes képet
és a kémény füstje az ég felé szalad
és a szárítókötél hangosan nevet
és a lépcsőn táncol a holnappal a szeretet
és valaki átfogja vállam – mama gyere
nézd – szökik a bánat – csak gyere be.
(2025)

HABOS LÁSZLÓ

Megkondul nehéz harang

Távolban fekete hegyek
ölelnek lenyugvó Napot.
Tiszta hangok közelednek.
Rejteket keres magány,
vihar előtti csendben
megkondul nehéz harang.

Megérkezett messzeség
felismeri a kétkedőt.
Ismerős lábnyomok tolakodnak.
Homokszemre írt bűnök
sikoltoznak gyermekhangon,
s megkondul nehéz harang.

Márványoltárok visszhangoznak
szánalmas könyörgéseket.
Elszórt magok szárba szöknek.
Időt szaggat vágyakozásom,
gyertyafénynél ölelkezek,
és megkondul nehéz harang.

PÁNTI IRÉN

Petőfi Sándor és Arany János barátsága

A magyar irodalom egyik legszebb, legnemesebb és sírig eltartó barátságát, mely Petőfi Sándor és Arany János között szövődött, Arany János legismertebb epikus művének a Toldinak köszönhetjük. A Kisfaludi Társaság népi eposzra kiírt pályázatát Arany János nagyszalontai másodjegyző nyerte el mely siker a nevét egy csapásra híressé tette. A pályázat eredményét a Szépirodalmi Szemle tette közzé 1847. február 14-én, tulajdonképpen ettől a naptól kezdődött igazi irodalmi pályafutása.

A Toldit Petőfi még aznap elolvasta, meleg hangú levélben üdvözölte az író, és verset is írt hozzá. Arany a Toldija értékével tisztában volt, és nyugodt szívvel várta a pályázat eredményét. (Arany 1846-ban már megnyert egy pályázatot komikus eposzával „Az elveszett alkotmánnyal”, de annak sikere nem volt olyan elsőprő). Arra azonban nem gondolt, hogy Petőfi – az akkor már népszerű költő – levélben megkeresse, és azonnal barátságába fogadja, egyben magával egyenrangú költőnek ismerje el. Ez a gesztus a lelke mélyéig meghatotta.

„Toldi írójához elküldöm lelkemet
meleg kézfogásra, forró ölelésre.
Olvastam költőtárs olvastam művedet
s nagy az én szívemnek ő gyönyörűsége.” – írta Petőfi.
„Hol veszek erőt megérdemelni ezt ?”
tette fel Arany a kérdését válaszában.

Ezzel a levélváltással kezdődött örök és sírig tartó barátságuk. 1847 februárjától 1849 júliusáig – Petőfi eltűnéséig – számos levelet váltottak, verset is írtak egymáshoz. A leveleik értékes kordokumentumok, megismerjük belőlük életük eseményeit, azt az izgalmas kort, amelyben éltek, ars poétikájukat, egymás iránti hűségüket, ragaszkodásukat. Arany János fia Arany László így jellemzi a barátságukat:

„Ezzel kezdődött barátságuk, mely utóbb annál mélyebbé és bensőbbé vált, minél jobban megismerték egymást. Természetük sok-sok ellenkező vonása: az egyiknek vérmes, heves, nyughatatlan, gyakran erőszakos. a másiknak szelíd magába vonuló szerény jelleme úgy látszik-mint két kerék egybevágó fogai, jól illettek egymáshoz. Még csak össze sem zördültek soha, pedig úgy hiszem ezt Petőfiről kevés írói társával szemben mondhatni el. Atyám az ő hálás lelkének egész melegével árasztotta el barátját míg élt, eltűnése után pedig alakját és barátságuk emlékét eszményi fénykörrel vonta be.”

Barátságuk irodalmi kapcsolatnak indult, de hamar bensőségessé vált. Keveset hatottak egymás jellemére és költészetére mindkettő azt szerette a másikban, ami belőle hiányzott. Arany Petőfiben a szilajságot a könnyedséget Petőfi Aranyban a nemes nyugalmat a mély érzéseket és az egyszerűséget. Petőfi verseiben mindig önmagát adta, saját érzéseit fogalmazta meg. Ő nemcsak korának ismert költője akart lenni, de tetteivel is harcolni akart a szabadságért, az elavult társadalmi viszonyokkal szemben. Arany inkább a múltban élt, a világ folyását követni akarta és nem alakítani.

Az első levélváltás után hamarosan személyesen is megismerkedtek. Petőfi 1847. június első 10 napját Nagyszalontán töltötte, amikor a lánykérése után Erdődről hazafelé indult. Házasságkötése után Júliáját hamar bemutatta Arany családjának. 1847. október végén-

november elején náluk töltöttek néhány napot. A személyes kapcsolattartást mindketten fontosnak tartották.

1848 májusában Arany hivatalos ügyben Pesten járt és Petőfiéknél szállt meg 7-8 napig vendégeskedett náluk.

1848. december elején Arany feleségétől kereste fel a Petőfi házaspárt, mikor Zoltán fiuk születését várták Debrecenben. A szülést sajnos nem tudták megvárni, de ők lettek Zoltánka keresztszülei. 1849 februárban miután Petőfi harcba indult, Arany János felesége Debrecenbe utazott és magával vitte Nagyszalontára Petőfinét és kisfiát és ott hónapokig gondoskodtak róluk.

Arany János barátját haláláig siratta. Úgy emlékezett vissza barátságukra, mint egy szép álmra, és barátjára, mint üstökösre, melyet az élők csak egyszer láthatnak, többé soha.

Élete utolsó éveiben is sokat emlegette Petőfit. Ott akart lenni szobra ünnepélyes avatásán - bár már visszavonultan élt - nem vett részt sem hivatalos sem magán megemlékezésen. Az avatás előtt néhány nappal azonban megbetegedett, és éppen azon a napon hunyt el, mikor a szobrot felavatták.

Életrajzi párhuzamok

Iskolaévek

Petőfi Sándor tehetséges édesapjának köszönhetően jó hírű iskolákat látogatott. Az apja a legjobb képzést kívánta gyermekeinek biztosítani, ezért a kis Sándort 9 különböző helyen járatta iskolába. Ő szorgoskodott a tudást, ezekben az iskolákban szerezte kivételes műveltségét ebben kiváló felkészültségű tanárok voltak segítségére.

Arany János Nagyszalontán született 1817. március 2-án. Szülei féltő gonddal nevelték, mert előtte 8 gyermeküket temették el, csak a legidősebb gyermekük érte meg a felnőttkort. A kis Janika már 5 éves korában azzal büszkélkedett, hogy kívülről tudott minden imádságot és egyházi éneket nemcsak magyarul, de latinul is. A szülei óvták volna az iskolától, de olyan hatalmas volt benne a tudásvágy, hogy mégis beíratták az un. Nagyiskolába. A tanteremben mindig az első padban ült, ez volt a jó tanulók helye akkoriban. Alig múlt 10 éves már tanítóként számítottak rá. Délelőtt tanult, délután a gyengébbeket korrepetálta.

Debrecen

Arany Jánosnak egész élete a tanulásról szólt. Debrecen életének fontos állomása volt. 1833-ban a Református Kollégiumban folytatta tanulmányait, de a félév befejezése után anyagi problémák miatt tanulmányait félbeszakította. Kisújszállásra ment helyettes tanítónak. A Református fiúiskola alsó osztályait tanította. Az iskolában boldogan merült el a könyvtárak világában. A Református Kollégium Könyvtára mellett sokat segített neki Török Pál rektor, aki rendelkezésére bocsátotta jól felszerelt könyvtárát. Több nyelven is megtanult, hogy a világirodalom értékes alkotásait eredetben olvashassa. Egy esztendei tanítóskodás után visszatért Debrecenbe, befejezte a tanévet a következő tanévre is beiratkozott, de nem folytatta tanulmányait.

A színészetbe is belekóstolt, ám csalódott, a vágyott szerepeket nem kapta meg. A kulisszák mögött szerzett tapasztalatai is elkedvetlenítették. A színtársulat közben felbomlott, ő egy ideig követte a színészeket Nagykárolyba, Szatmárra, de édesanyja meghalt és ő visszament

Nagyszalontára, hogy idős apját támogassa, s hogy megéljenek hivatalt vállalt. A színészet számára egy kirándulás volt, vidéki élete egyhangúságából akart ezzel kitörni.

Debrecen Petőfi életében is fontos állomás volt, de a városhoz felemás érzések fűzték. Vándorszínészként itt próbált színészi babérokat szerezni, de nem kapott jó szerepeket. Fűtetlen bérelt szobájában megfázott, súlyosan megbetegedett. Barátai tartották benne a lelket, segítették, ahogy tudták. A Református Kollégium könyvtárát gyakran látogatta, betegen is verseket írt, gyűjtötte azokat hogy Vörösmarty Mihálynak megmutathassa, kinek a pártfogásában nagyon bízott.

1845 októberében már ünnepelt költőként bukkant fel itt újra. Erdődről hazatérőben megpihent szenvedései egykori színhelyén.

A színházat természetesen nem kerülte el. Itt ismerte meg a népszerű színésznőt Prielle Kornéliát, aki mikor észrevette őt a nézőtéren, egy Petőfi dal műsoron kívül elénekelt.. Ez annyira meghatotta a költőt (természetesen a közönséget is) hogy az előadást követően a színésznőt felkereste, és azonnal feleségül kérte. A házasság azonban adminisztratív okok miatt elmaradt.

Később a szabadságharc tisztjeként Debrecenbe vezényelték. Ide hozatta várandós feleségét és annak családját, hogy Zoltán fiuk születését együtt várják. A hírre Arany János és felesége is ide utazott, 1848. december elején, hogy a felesége Júliának a szülés körüli teendőiben segítsen, Sajnos nem tudták a kis jövevény érkezését megvárni, haza kellett utazniuk. Zoltán december 15-én jött a világra a család és a költő nagy öröme. A keresztszülők természetesen Arany János és felesége lettek.

Arany János a forradalomban és búcsúja barátjától

Petőfi szerepe az 1948-49-es forradalomban és szabadságharcban közismert. Aranynál ezt nem emelte ki a krónika pedig a maga vérmérséklete szerint ő is szolgált a forradalom ügyét, és a szabadságharc eszméit. Kevésbé olyan nyílt hevesességgel lépett fel, mint a barátja - de elveihez hű határozottsággal állt a forradalom mellé.

A Nép Barátja lap szerkesztőjeként dolgozott egy ideig, majd fegyvert fogott ő is. Aradon nemzetőrként szolgált. Ő is indult a helyi népképviselői választáson, de az ellenzék taktikázása miatt ő sem kapott elegendő voksot, ugyanúgy ahogy barátja. A kudarc kezdetben nagyon letörte, de elveit ekkor sem adta fel. 1849 tavaszán Szemere Bertalan fogalmazónak nevezte ki a belügynél. Pár hónapig Debrecenben majd Pesten dolgozott. A szabadságharc bukása után hazatért Szalontára, ahol állását elvesztette és bujdosásra kényszerült.

Petőfivel Pesten találkoztak utoljára (ahová Arany a minisztériumot követte), 1849 júliusában Kossuth ide hívta össze az írókat és költőket és inspirálta őket, hogy írásaikkal harcra buzdítsák a pesti népet. Itt találkoztak utoljára. Petőfi utolsó levelét barátjának Mezőberényből írta 1849. július 11-én. A levél hűen tükrözi akkori lelkiállapotát idézek belőle annak érzékeltetésére milyen gondolatok foglalkoztatták mielőtt csatába indult.

„Kedves barátom az napon melyre hirdettük a népgyűlést amelyre föllovalt volt bennünket Kossuth hogy fanatizáljuk a pesti népet a főváros környékén vívandó véres elhatározó utolsó leheletünkig tartó csatára ,hol Kossuth maga is jelen lesz s ha kell meghal Pest romjai alatt stb, mint ő maga mondá:... ugyanaz napon adta tudtára a kormány a fővárosi népnek – hegedű szóban persze – hogy esze ágában sincs Pest környékén harcolni, még kevésbé ott hagyni becses fogát hanem az első bokor zörrenésére el fog eblábolni világtalan világig, hol hazamentő irhája biztonságban lehet. Én ezen komisszágra teljes erőm és tehetségem szerint

dühbe jövén kaptam magamat fölszedtem a sátorfámat s másnap családommal együtt ide a békési magányba (Mezőberény)bujdokoltam,,

Arany János ehhez a a levélhez a következő megjegyzést fűzte.”Ez hozzám írt utolsó levele Petőfinek.”

Mezőberényből Váradra onnan Erdélybe ment, hogy Bemhez csatlakozzék de útját nem Szalontának hanem Ugrának vette. Miért nem jött Szalontára? Mert Berényből egyenesebb amúgy, és ő sietett – m e g h a l n i !

Petőfi nem így akart meghalni ! Ő olyan harcmezőn akart elesni ahol a fújó paripák a kivívott diadalra száguldanak. Végig rohanta rövid életét és követte sorsát, mert úgy érezte mást nem tehet majd nyoma veszett a segesvári csatatéren.

A két feleség

Arany és Petőfi híres barátsága Nagyszalontán kezdődött a Csonkatorony tövében, ekkor ismerték meg személyesen egymást. Petőfi Erdődről hazatérőben meglátogatta a levelekből már megismert és megszeretett kedves barátját és tíz felejthetetlen napot töltött náluk 1847. június elején családi életük melegében. Így ír erről a találkozásról:

„Életem legszebb napjai közé sorolom azt a hetet, melyet itt töltöttem új barátom családi körében.

Egyfelől a komoly vidámságú családapa. Másfelől a vidám komolyságú családanya, s előttünk a két fecsegő virgonc gyermek: egy szőke leányka és egy barna kisfiú... ilyen koszorú övezi a szívemet, és boldog vagyok, csak az fáj, hogy a napokban már elhagyom őket, kiket annyira szeretek, mintha az ikertestvéreim volnának,,

Petőfi mindig boldog napokat töltött Nagyszalontán. Míg a családfő a Tanácsházán dolgozott ő Julcsival és Lacival játszott, verseket írt, lerajzolta a Csonkatornyot és a barátját is. Házasságkötésük után még a mézeshetek idején, október végén elhozta feleségét bemutatni Arany családjának. A két asszony mind neveltetésben, mind lelki alkatban nagyon különböztek, mégis megkedvelték egymást. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy Aranyné lett a kis Zoltán keresztanyja. Felelősséget érzett Petőfi családja iránt, ezért 1849 februárjában Szalontára költöztette őket, és hónapokig gondoskodott róluk, míg értük jött a férje és elvitte őket apósa házához.

Arany így jellemzi feleségét: „Az én nőm se nem fest, se nem zongoráz, se nem öltözik tízszer napjában, de Petőfit olvas, jó anya s jó magyar gazdasszony” Ercsei Julianna férjének méltó társa volt, aki szorgalmával otthont teremtett családjának és érdeklődési körével, gondolataival az állandóan tanuló, művelődő férjével lépést tudott tartani.

Szendrey Júlia művelt nő volt, nemcsak műzsája, de szellemi társa is volt férjének. Maga is írt verseket, útinaplót s mivel nyelveket beszélt, fordítással is foglalkozott. Ő fordította először magyarra Andersen meséit, amiért a dánok hálából egész alakos szobrot állítottak tiszteletére Koppenhágában.

A két költő sokat köszönhetett egymásnak. Petőfi számára Arany volt a jó családapa mintaképe.

Önbizalmát erősítve Petőfi mozdította ki Nagyszalontáról, segített neki műveit a kiadóknál elhelyezni és biztatta új művek megírására. Arany pedig – mikor erre volt szükség – Petőfi családját segítette. Ha egymáshoz írott leveleiket olvassuk, szembeütni, hogy azokban a kezdeményezés Petőfié. Arany egész életében hálás volt Petőfinek, igyekezett hozzá igazodni, de egyéniségét, gondolatait nem tagadta meg soha. Barátságuk irodalmi

kapcsolatként indult, de hamar közvetlenné vált. E közvetlen kapcsolathoz hozzátartozott, hogy évődtek is egymással, és leveleiket gyakran humorral is fűszerezték.

Milyen szerencse, hogy régen divatban volt a levelezés és azt az írók és költők magas színvonalon művelték is különben ezt a szép barátságot teljes mélységében nem ismerhettük volna meg! Mára szomorúan kell megállapítani, hogy a levelezés, mint műfaj kiment a divatból. Az emberek eltávolodtak egymástól, érzelmi kultúránk elszegényedett, ehhez a a technika fejlődése is hozzájárult. Távirati stílusban fogalmazott üzenetek vették át az igényesen megfogalmazott levelek helyét.

A felhasznált irodalom:

Illyés Gyula: *Petőfi*

Keresztury Dezső: *Így élt Arany János*

Berényi Anna: *Petőfi Sándor regényes életrajza*

Fotó: DARVAS JUDIT

KŐ-SZABÓ IMRE

A vállalkozó

Ezzel a megnevezéssel életünk során sokszor találkozunk. Ugyanis az ember bármely korban lehet vállalkozó. A hétéves gyerek azt mondja: – Átugrom az árkot! Tehát vállalkozik valamire. Igaz pénzt nem kap érte, mert az igazi vállalkozó olyan dologra, cselekvésre vállalkozik, amelyet meg kell fizetni. Ilyen az asztalos, az ács, a motorszerelő, de sorolhatnánk hosszan ezt a sort.

A mi hősünk is vállalkozó. Kreol bőrű cigánygyerek, úgy huszonöt éves. Név szerint mindenki csak úgy ismeri, a Tibike. Valóban Péter a neve, de ezt ő nem használja, az ő közösségében csak Tibike, mindenkinek.

Tibikének nincs szakmai képesítése, hogy azt felhasználva vállalkozást folytasson. Abban a kis városban ahol lakik, mindenki ismeri. Középtermetű, masszív kötésű ember. Korban olyan huszonöt éves lehet. Tehát a nyolc osztályt több nekifutás után sikeresen letette. Tud olvasni, írni, és aki ismeri azt is elmondja Tibikéről, hogy csavaros esze van, jól tud beszélni, szinte mindenkivel szót ért. Tehát, tud „számolni”. Összegezve, Tibikének ez a képesítése, erre alapozta vállalkozását.

Otthon lakik, szüleinél. Apja mondta az utóbbi években:

– Kezdhetnél már magaddal valamit!

– Mit? – kérdezte gyenge hangján.

– Dolgozzál, vállalj munkát. helyezkedjél el valahol!

– Lapátolni azt nem fogok! – szögezte le Tibike határozottan.

– Nem kell sürgetni! – mondta az anyja és megsimogatta Tibike fejét.

– Nekem mindegy, csak csinálj valamit. Ne üldögélj itthon, céltalanul! – összegezte az apja szigorúan és ezzel befejezte a korholást, kiment az udvarra cigarettázni.

Tibike leült a konyhába, nézte anyját, aki készítette az ebédet. Most tényleg arra gondolt, csinálni kellene valamit. Mindent összerakott és azt mondta önmagának, vállalkozom!

Nem nagy ez a vállalkozás, de arra nagyon is megfelel, hogy aránylag kényelmes munkával pénzt is keressen. Nem túl bonyolult ez a vállalkozás. Ez a segítő készségen alapszik. Tibike segít mindenkinek. Reggelente végig megy a főutcán, beköszönt minden boltba, beszélget egy kicsit, aztán tovább megy.

– Hová Tibike? – kérdi az egyik ember az utcán.

– Hozok három lángost a Pistinek – ő a hentes az egyik ABC-ben.

Máskor:

– Megyek a postára, feladom a Sárika csomagjait! – a Sárikának cipőboltja van és a megrendelőknek így küldi a cipőt, vagy szandált. Becsomagolja csomagként, és Tibike elviszi a postára és feladja, visszamegy a boltba.

– Itt a csomagfeladó! – mondja és leteszi az asztalra. Ott már kivan készítve egy kékszínű ezres. Zsebre vágja, köszön és megy tovább. Átsétál az ÁBC– hez. Bemegy a boltba és Vikit keresi. Ő a bolt vezetője.

– Már vártalak – mondja Viki. – a parkolót is nézd körül, mert ezek az autósok eldobálnak mindent – mondja Viki. – A szerszámok a szokott helyen.

Tibike veszi a tárolóból a söprűt, lapátot, meg a húzós kocsit. Végig söpri a területet a bolt körül, meg a parkolóban. Aztán a szemetet a bolt melletti kukába borítja. Végezetül visszamegy a szolgáltatás áráért. Kap egy ezrest, meg a most kisült pogácsából egy zacskóval. – Látod, így megy ez, mert a boltban még csak kitakarít a személyzet, de kívülre senki sem akar menni – mondja Viki magyarázatként.

Tibike benéz az óráshoz. Bözsike az órás, nagy családja van. Ezekről gondoskodni kell, élelemmel és még sokféle eszközzel. Ez úgy néz ki, hogy szerdai napon benéz a Tibike, kap egy kézzel írott cetlit. Azon rajta van, mit kell megvenni a piacon, hogy hétvégén Bözsike zavartalanul tudjon főzni a családnak. A cetlin van minden élelmiszer alapanyag, be kell nézni a henteshez is. Bözsikének van egy nagy füles kosara, azt szokta magával vinni, abban hozza a megvásárolt alapanyagokat. Van úgy, hogy kétszer is kell fordulnia. Aztán leteszik a dolgokat, elszámol a kapott pénzzel. Amint végez, kézbe kapja a „munkadíjat”. Ez ugye változó, mit és mennyit kell vásárolni. Az összeg úgy ezer- vagy ezerötyszáz körül mozog.

A vállalkozáshoz hozzá tartozik a kínai boltban való látogatás is. Ez általában hetente kétszer valósul meg, milyen kedve van a Tibikének a cipekedéshez. Mint ismert a városban több évvel ezelőtt nyitott egy olyan boltot egy kínai srác a felesével, amely olyan dolgokat árul, ami egy háztartásban okvetlen kell. Ezek az eszközök elége széleskörűek, ha csak a mosószerre, egészségügyi papírokra, édességekre, többféle csokoládéra, kávéra, italra, konzervekre gondolunk. A lényeg ebben a boltban az, hogy pár forinttal, minden olcsóbb, mint az ÁBC-ben. Tehát nagy a forgalma, sok a vevő. A kínai boltos, a Sanyika, már egész jól beszél magyarul, nem lehetne eladni, különben is nagyon jó érzéke van az üzlethez. Mindenki csak Sanyikának nevezi. Eredeti neve Shu Tong, ezt egy magyar nem tudja megjegyezni és majd mondani. Inkább egyszerűen lefordítja. Gondolja, ha a neve S betűvel kezdődik, az nem lehet más csak Sanyi, Sanyika.

Ez az érzéke abban is megmutatkozott, hogy a boltja a város központjában működött, ezt most áttette egy hidegre szerelt gyár, épületébe. Változnak a dolgok, az üzem, amely valamikor kötött árut gyártott, beadta a „kulcsot”, az épület üresen állt. Sanyika, a kínai boltos szemet vetett erre az üres gyári részlegre. Most egy ugyan olyan boltja van, mint a régi volt, de árul még vagy százféle eszközt, cikket és úgy néz ki, mint egy áruház.

Az árut papír karton dobozokban szállítják a boltba. Aztán, amikor ezek a dobozok kiürülnek, szinte hegyeket alkotnak. Ekkor jön a Tibike és húzós kocsijára felpakolja és viszi a méhtelepre. Ez az egyik legjövedelmezőbb vállalkozása, mert egy-egy fuvar, több ezer forintba is kerül. Ez a munka a rakodás, meg cipekedés miatt, kissé fárasztó, ő azonban szívesen csinálja, a Sanyika is elégedett vele.

Még egy állandó vállalkozása van. Ez belefér a napjában, hiszen egy reggeli és egy esti munkarészből áll. A főutca sarkán áll a meséből átvett fagylaltos, a Bagaméri, aki a fagylaltját „maga méri”. Persze ez csak a mesében van így, mert a fagylaltos Tóth Ferenc cukrász, becsületes névre hallgat. Aztán van annyira rafinált, hogy a fagylaltját nem ő, hanem négy nagyon csinos fiatal lány méri. Legényembernek érdemes nyalni ott egy fagylaltot, szemmel tarthatja a szépségeket.

Tibikének az a dolga, hogy korán reggel, úgy hétóra körül a fagylaltozó elé kirak négy asztalt, négy– négy székkal. Szépen kiigazítja őket, olyan katonás rendbe. Tisztára töröli, hogy a vendégnek ne legyen panasza. Már ekkor reggel kap egy tölcsérbe két nagy gombócot, a legfrissebb fagylaltból, melyet az egyik asztalnál ülve, elnyalogat, közben szemléli a város forgalmát. Ez olyan, mint egy úri foglalkozás, kinézetre. Aztán este, mikor zár a fagylaltos, Tibike összeszedi a székeket, meg az asztalokat és a bolt melletti helyiségben dekkoltatja, a reggeli újbóli kihordásig. Ilyenkor is kap egy fagylaltot, nem választék szerint, hanem abból, ami az nap nem fogyott. Tóth Ferenc cukrász mester hétvégén találkozik Tibikével és ilyenkor rendezik a heti munkabért, amely változó, a forgalomtól függ. – Most csak ennyit tudok adni! – mondja a szűkebb héten a cukrász, de ez kitesz minden héten legalább kétezer forintot.

Tibike elégedett ezzel a sokszínű és változatos munkával. A pénz ugyan lehetne több, de ha ez van, akkor ezzel kell megelégedni. Az egyik, nálánál idősebb barátja már többször mondta neki:

– Tibi, ebből hosszú távon, nem lehet megélni. Keressél valami állandót!

– Jó ez nekem. Megvan mindenem. Otthon vagyok a mamánál, így nincs semmi baj – összegezte a felvetést. De azért gondolkodott az elhangzottakon, érezte ez a vállalkozás, nem az igazi, tényleg emberes foglalkozást kellene folytatni. De ezzel ennél többet nem foglalkozott.

A barátja, aki egy kicsit jártasabb volt a dolgokban, egyik nap azzal állt elő:

– Tibike, mond, hogyan lesz ebből a kódorgó vállalkozásból majd nyugdíjad? Mond el nekem, magyarázd meg!

Erre aztán tényleg nem tudott válaszolni, pedig sok dolgot megoldott ő már. Abban az egyben biztos volt, dolgozni kell!

Teltek a napok a hetek, pont a fagylaltosnál nyalta az aznapi vaníliás fagylaltját, amikor leült melléje a kitett asztalhoz egy középkorú férfi. Nézte Tibikét egy darabig, majd megkérdezte:

– Mondd, van neked állandó munkahelyed? – és kemény nézéssel várta a választ.

Tibike gondolkodott, elmondja– e, hogy nincs, és valóban mit is csinál. Aztán úgy felelt határozottan:

– Nincs!

– Eljöhetnél hozzám? Nekem van egy autójavító szervizem. Hiányzik egy ilyen fajta srác, autókat kellene mosni. Jó pénz ajánlok neked, egy műszakos meló, minden délelőtt, héttől háromig. – Aztán elhallgatott, várta a választ.

Tibike nem válaszolt, csak gondolkodott. Az autójavító vállalkozó tudta, hogy a pénz majd csábító lesz és mondott egy összeget.

Tibike elpirult és barna bőréen, furcsán hatott a pír. Bólintott és ennyit mondott: – Rendben!

Innentől kezdve Tibike az autójavítóban, gumicsizmában és gumikötényben mosta az autókat. Magasnyomású vízsugarával pásztázta a koszos tragacsokat. Azért néha eszébe jutott a saját, régvolt vállalkozása, de most büszkébb volt, mert ebből a keresetből futotta mindenre, még a nyugdíjalapba is levontak a későbbi évekre.

Fotó: FÁBIÁN MÁRIA

BÁRDOS LÁSZLÓ

Bosszú*

Messziről jött, messzeségeken küzdötte át magát a Térítő: meredeken égnek szaladó hegyeket taposott maga alá, lezuhogó patakokon úszott át. Zubbonya zsebében lapuló térképe a táj minden rontását magán viselte már: sárgult, szakadozott, a víztől majd' szertemállott. De biztos kalauza volt, ha napnyugtakor elővette, hogy megnézzé másnapi útját: addig még elaludt egy-egy kiszáradt mederben, egy-egy kopár tisztáson; pokrócokba csavarta magát, derekához vette pisztolyát.

Ám egy helyen cserbenhagyta a térkép. Bár még kézzel is rajzoltak rá, egy sűrű erdőt sehogyan sem jelzett; a már elgyötört férfi – négy napja közeledik – utazása alatt most először leroskadt és háromnegyed órán át meg se moccan. Valószínűleg semmire se gondolt. És nem akart se továbbindulni, se visszafordulni addig, amíg újra át nem lelkesül vagy végképp kétségbe nem esik. – Egyszerre csak hozzáért fekete táskájához: nem is akarta, mintha a tárgy csillogó bőre húzta volna magához a kezét. Talpra állt.

Érezte, az erdő már csak az utolsó döntő akadály lehet. A sűrűben már mintha nem is önerejéből lépkedett volna: valaminek a vonzásterében érezte magát, s mintha ez a vonzástér továbbítaná őz a törzshöz. A törzslakók, az emberek immár percenként törtek be józan tekintetbe: példátlan élességgel, mintha csak fölismerné őket, pedig még csak hallomásból és fáradhatatlan, kutató munkája révén gyűjthetett benyomást róluk. Most már testi mivoltukra vágyott, s arra, hogy kipróbálja magát közöttük. Az erdő volt az utolsó ellenálló közeg: mihelyt átverekedte magát rajta, kényelmes kilátás nyílt a völgybeli településre.

Ott élt a törzs. Ő nyüzsgést várt tőle, szertartásra készülő csoportosulást, hadijátékokat. De csak szétszórta látott néhány alakot: valami bődönöket vittek, talán vizet cipeltek. Tizenöt-húsz sátrat számolt össze.

Szívdobogva állt egy öregember elé: az első, akivel beszélhet. Beszélhet: mert tökéletesen ismerte nyelvüket, két hétig éjjel-nappal tanulta a különös hangcsoportokat és mozdulatokat, amellyel a-ok érintkeznek. Az öreg letette kezéből a vízfordó edényt: övéből kivette és földre tette fából faragott törét, oldaláról is lecsatolta íját. Békés szándékait mutatta így. Végül mutatóját az idegen övére szegezte. Felhívás volt ez hasonló gesztusokra.

A lelkesültségtől remegett a gyomra, érezte, megnyerő volt. Este az öreg családja sátorához vezette. Nem faggatta, miért törte át a vadont, miért jött hozzájuk. Később sem igen kérdezték: utóbb úgy maradt meg az emlékezetében, amint türelmesen, tapintatos kíváncsisággal, némán fordítják felé az arcukat.

Napszálltakor bejelentette vendéglátóinak, hogy a törzs vezetőitől, papjaitól engedélyt akar kérni, hogy hittérítő tevékenységét megkezdhesse. Az öreg, kislányai, unokái megkövülten meredtek rá. A nagycsalád egyik tagja, egy guggoló kis öregasszony valamit mormolt. A vendég állította össze magában, mit is mondhatott: hitükről beszélt, a három alakban megtestesült istenről, aki az év- és napszakok változásának titkát őrizte, és azt a titkot, hogy hogyan helyezkedik el a változás az örökkévalóságban. Minden ezredik télen születik egy Beavatott az emberek közül, aki a titkok pontosan ezer eleme közül egyet fölfedez s átad az embereknek. Eddig egy született: rájött a tűz hatalmára, ellopta az istenségtől s megtanította az embereknek, miként csíholhatják maguk is. amikor az ezres titok egésze az emberek tudomására jut, akkor az istenség vízözönbe fullasztja a földlakókat, kettő kivételével: akik megkezdhetik újjászülni a népet.

* Részlet Bárdos László: *Enigma-változatok* című, közeljövőben megjelenő kötetéből.

Mindezt tudta az idegen. Inkább csak az arcokat figyelte. Nyugodtak, hosszan nézik a beszélőt. Hirtelen borította el őt a fájdalom: messze, messze van ég a megoldástól, milyen nehéz lesz hatni rájuk.

Ez az este mégis gyönyörű emlék maradt. A még elkezdetlen vállalkozás hihetetlen hiányában figyelte lélegzésüket, mosolyaikat, beszédüket. Sértetlen, s valahogyan befejezett létük a torkát, gyomrát szorongató örömbé fogta. Még hallotta esti fohászaikat, amikor egy párdúc bőrön álomba merült.

Másnap a törzs három vezetőjével tárgyalt. Engedélyezték neki, hogy amíg a Szárazság évszaka tart, minden szertartás elején szólhasson a néphez. Még háromszor jelenik meg a hold, amíg az első alkalom megéri.

Nászt rendeztek azon az estén. A Térítőt elvezették a menyasszonyhoz és családjához. A tizennégy évesnek látszó leányt egy egész éjjelen át készítették elő. Mozdulatlanul kellett ülnie, hogy ne érjen saját testéhez, s lelki annyira elszakadjon attól, hogy első fájdalmas áldozatát könnyebben viselje majd. Fülébe, orrába függőket csatoltak. A Térítő lova néhány szót szólt hozzá. Saját népéről beszélt, annak másféle hitéről: keze remegett, kiszáradt gégejét kaparta a beszéd. Elmondta, hogy tiszta útra akarja vezetni, saját népe vallásáról meggyőzni a törzset. A nászt az ő beszéde vezette be. Az első pillanatok után szorongása elmúlt: hangja zengett, életének legfontosabb, állandó szavai, képei, tartalmai kitortek belőle, és irányokra leltek a köréje gyűlt emberek felé. Mindenkit látott, sőt érzékelte, az emberek törzsének helyzetét is testében érezte. Szinte szétszaggatta e sokszoros azonosulás. Egy fiatalos férfi szája egy pillanatra megnyílt, s ez a csak sejthető harag mint villám találta el.

Éjszaka töprengett. Messzebből kell kezdenie. Azt is elmondani: mi vagyunk a fejlettebbek. Mi veszünk körül titeket.

Néha jutott csak eszébe a sérelem, ami miatt idejött. Most már csak az éppen soron következő eseményre gondolt, csak a jelen levő arcokra, lényekre. Vállalkozása összeszűkülte. Az foglalta le a tudatát, hogyan nyűgözhetné le szellemüket annyira, hogy többé egyetlen száj se kíváncson tiltakozásra nyílni.

Egyre több sátor nyílt meg előtte. Egy férfi megkérte, hogy kisfiát vezesse el vadászni a dombon túli erdőbe, amelyen a Térítő jövet keresztülverekedte magát. Ő készséggel ígérte meg: páratlan vadászt nevel a fiúból, s megmutatja neki, hogyan kell kijátszani a mérgeskígyó harapását. Az apa csodálkozva nézett rá: hálából hegyi kecskét áldozott, amelyet nagy lakomán fogasztott el családja és a Térítő.

Tanítása lassan belopta magát az agyakba. Már senki sem gúnyolta, és az ellenszegülő kérdéseket kíváncsi kérdések váltották fel. Ő egyre bizakodóbb lett, de öröme átütött valami feszültség, az ideiglenesség tudata. Az ott töltött napok már két hétté adódtak össze, amikor a törzs szent embereinek bejelentette: a következő beszéde előtt saját szertartást kíván bemutatni, majd távozik. Ez két nap múlva következett el. Minthogy az utolsó napot lelkébe való visszavonulásban kívánta tölteni, ezen az estén elbúcsúzott a sátor lakóitól, akiknél szállása volt mindvégig. Az öregembernek végigsimította a homlokát. Éjjel pedig odament az öreg mintegy tíz-tizenkét éves unokájához, kitakarta, és a lány néma döbbenetét megnyugtató mormolással csitítva, kezével végigjárta testét az állatbőrök alatt, különös figyelemmel azokat a tájakat, ahol tagjai, testrészei egyesülte; kulcsontját, könyökhajlatát, ágyékát, térdeit: mintha megáldotta volna őket.

Másnap senki se látta.

A Harmadik nap délután roppant tűz köré gyűjtötte a törzset. A kicsik ujjongtak, ugrabugráltak. A felnőttek türelmesen, áhítattal nézték. Felajánlotta a törzsnek bőrtáskáját, melyre már nem lesz szüksége, mert üres kézzel akar visszatérni övéihez. Rajongó kiáltások fogadták az ajándékot; a fényes, makulátlan kemény téglatestet már régóta csodálták. A Térítő kérésére körülsereglettek. Ő pedig megkezdte szertartását, mégpedig úgy, hogy lassan

távolodva tőlük, megindult a dombtető felé. Nem követték szemükkel... úgy kívánta, hogy ne lássák, szavát is a messze magasból fogadják.

Amikor fölért, épp akkor tört ki a robbanás. Talpa alatt rezgett a föld, a robaj és füst beburkolta a völgyet. Később, visszaemlékezve is csodálta, ahogy a füstön áttörő tekintete előtt kavarnak a húsok. Úgy képzelte, fölismeri majd őket, de meglepetésére még egy fej, Egyetlen felsőtestet tudott csak kivenni, fölötte fehér haját vagy szakállt: talán az öregemberé, vörös, ziháló hasüregében végződött.

Már régóta szemlélődhetett így, mikor rádöbrent a csend folyamatosságára, melyen semmiféle jajszó nem hatolt át. Térdre roskadt, és homlokával illette a földet. Lassan felállt, a dombtetőről belátta a völgyet: semmi mozdulás. És akkor két karját az égnek emelte. Remegett.

– Majd én beszélek rólatok.

Roppant terem, köröskörül a repedéstelen, fényes falak támasztékai. A szószéket drótkötegek kacsolják össze a három szinten körbefutó emeletekkel, amelyeket belátható mélyükig borítanak el a kamerák, a gurítható távcsövek és a kezelő személyzet. Az erkélyek legbelső csarnokait, ahol külön-külön ötszáz ember talál helyet, monitorok sora keríti el: X a színpadtól messzi ülők elébe helyezik a képet. Csak a hang, csak a hang tölti be a termet, öleli egybe a tízezernyi embert, akik mintha össze sem gyűltek volna, olyan távolságok választják el őket e sokszorosán osztott térben, ez a hang forrasztja össze a tízezerféle öltözetet, szabást, gombolást, s az elsuttogott vélekedéseket, amelyek még a közvetlen szomszédig sem igen hatnak el.

Mindenkit látóterében tartva beszél a Térítő a három méter magas emelvényről:

– ... ezért keltem útra, bozótok, vadonok fojtó résein és rétek, síkságok kilátástalan messzeségein ezért törtem keresztül: hogy én érkezzem el hozzájuk, én, áldozatok elhatározója, én, a megtorlás angyala, aki ottlétem időtlen összeforrottságában velük, jobban megértettem őket, mint az a közömbös újságolvasó, aki majd elsajnálkozik fölöttük egy másodpercig, majd továbblapoz. Előlem nem tudtak kitérni. Istenem teremő tettét játszhattam el én, a hozzá mérve semmi, amikor mindent tudtam és előre tudtam egy közösségről, amely öntudatlanul adta át magát alakító terveimnek. Nem tiltakoztak, mert nem sejtettek semmit, de én, aki megfejtettem őket, rejtelmes határozottsággal érzem, tudom, hogy nem is tiltakoztak volna, belátták volna feláldozásuk szükségét, melyet a tőlük elszármazott gonosztevő népem és népem hite elleni merénylete után úgy áhított a természet, mint hőség szikkasztott föld az esőt. Enyém is, így is az enyém egész befejeződött lényük, egyéneik tagoltságában és közösségük megbonthatatlanságában egyaránt, enyém az öregember, aki sátrába fogadott, csak nekem kell elviselnem még egyre fölemelkedő fejét, mely befejezettségét nem ismeri, csakis a magam gyötrelme föl-fölfakadó, mégis magatehetetlen folytatódása bennem, és nem ismerem lényt magamon kívül, aki fölfogná, mit érzek, ha mozdulatai, lépései, tekintetei, karemelései, hangsúlyai kitódulnak a célszerű kiszemeltség nézőpontjából, amelybe én kényszerítettem volt őket, és nem engednek, nem egyezkednek a véggel. Belém szorultak, s e kizárólagos térben irtózatosságot éreztünk, megfoghatatlan életre ajzza őket. Számadásra hívnak magammal, ilyenkor, elhivatottságom szüneteiben...

A törzs nevét, elszigeteltsége miatt, utólag már nem sikerült kideríteni. A Térítő kívánságára a civilizált országok sajtója – ki-kí a maga nyelvére fordítva – e néven emlegette őket: a Megtérítettek.

FETYKÓ JUDIT

Az ablakvitéz (regényrészlet)

Esténként neszezve keresgélt a kertben a pince oldalában lakó süni, olyan halkán járt, hogy emberi fül meg nem hallhatta. A kutyák leszoktak a folytonos ugatozásról, mikor a tüskés megjelent a kerítés másik oldalán. Az meg, jól tudta, az ebek nem mehetnek át a vaspálcás kerítésen; beleszimatolt a levegőbe és megnyugodva járta tovább útjait, csak a szokott két kutya van itthon, semmi új, semmi veszélyes idegen. A tuják alatt keresgélt az avarban, és a sarjadó vetemény közt is gyakran körülnézett; bekapott az idén a kertbe a lófereg, meleg estéken, párás, enyhe hajnalokon kimerészkedett ujjnyi likaiból, bő étet kínálva a süni nagy örömére. Nappalra behúzódott üregébe, amit Mami az idén is megerősített levágott vadrózsa és szilvafa gallyakkal, nehogy a kertbe be-beszaladó kutyák, vagy a kerítés túloldaláról igen ritkán bejövő idegen ebek megzavarják.

Ahogy melegedtek az esték, Mama egyre gyakrabban üldögélt a teraszon, hallgatva a tavaszi madárdalt, nagyokat lélegezve a kert illatából. Cilit kivitte magával, eleinte a kosárban, aztán pórázon; ezen a pórázos kihordáson ismét és ismét nevezhetnékje volt. A macska jól tűrte a kijárás, esténként odaült a kijárat ajtó elé, és várta, hátha Mama ma is kimegy, és akkor neki is kinyílik a világ.

Mama elunta a pórázt, ölbe fogta a cicát, beletéve a kötényébe, később már csak kézben tartva lépett ki vele az udvarra. A kutyák észre sem vették a nyávogót. Mama szerette volna kiszoktatni Cilit, legalább annyira, hogy az udvaron járkáljon, kint végezze el a nappali dolgát. Ez szépen alakult. A cica ült a Mama ölében, néha lekéredzkedett a teraszra, álldogált, vagy összegömbölyödve lefeküdt a napra. Hektor oda-odament, megszaglászta, a macska felpislantott, de a fújás, morgás elmaradt valahol az időben. Fickó meg gyakran lehevert a cica mellé, mintha így lett volna ez, amióta csak a macsak itt lakik.

Józsi eleinte aggódott a cica miatt, de a kezdeti nagy macskázás alább hagyott, így hát hagyta, hogy Mama, aki egyébként is helyette rendezte a Cili dolgait, tegyen, ahogy akar. Mert bizony az alomcsere, a macskaedények tisztítása a fiúnak mostanában nem akaródzott, és mivel Mama nem tűrte a szagokat, sajnálta Cilit, hogy koszos tányérból egyen; lassan a nagymama fel nem vállalt, de mégis elvégzett dolgai közé sorolódott át.

Alkonyodott, amikor a levélsusogós, békahangos csendet ordítózás, durva, mocskos káromkodás, ajtócsapódás, üvegtörés, és ismeretlen dolgok csattanásának hangja zavarta meg.

Nyitva volt szomszédék spájz- és fürdőszoba ablaka, ahonnét csak úgy dőlt a haragos, durva férfihang, mögötte az asszony is beszélt valamit, ám az ember egyre jobban, egyre fokozódóan üvöltött.

Fickó dühöz ugatásba kezdett, a kerítéshez rohant, és úgy ugatott, mintha betörőt, illetéktelen behatolót kéne elzavarnia. Oda-odarahant Hektorhoz, olyan mozdulatot téve, mint aki biztatja nagy barátját: csinálj már valamit! Szólj te is hozzá! Hát nem hallod mi folyik ott? S meg-meghúzta fogaival Hektor bundáját, hátha így az enged a nógatásnak és segít ugatni. Hektor fülei meg-megrezzentek, beleszimatolt a levegőbe, a hang nem jött közelebb, a szimat viszont megerősítette, hogy a szomszéd többféle ital erős szagát párologtatja ki magából, ezért nem tartotta érdemesnek, hogy hozzászóljon Fickó felháborodott acsarkodásához.

Mama csitította a kis kutyát, mert kíváncsi lett, mi ez a nagy zenebona odaát. Ma sokkal nagyobb hangon és a szokottnál is nagyobb csapkodással ordibált a szomszéd.

Fickó szorgalmasan ugatott, dühösen, morogva, fogvicsorgatva. Mama nem értette, mi történik a másik családnál.

— Fogod be a pofád! — kiáltott rá Fickóra, aki megijedt a váratlan hangos gazdai kiáltástól, és elhallgatott. — Az ember nem ért semmit — mondta aztán halkan Mama.

A szomszédban váratlanul nagy csend lett. Mintha elvágták volna a szitkokat, és megállt volna a levegőben az éppen repülésben lévő szó, ami zuhanni készült, majd mégis lesett valami halk mordulásban, aztán csend lett.

Fickó gyorsan odaszaladt Mama és Cili mellé, apró fekete szemei cinkosan csillogtak: látod, elugattam ezt a pocsék embert! — mondta a kutya, és leheveredett Mama lábához.

Vagy egy hét múlva, Mama a kerítés külső oldalán nézegette a felnövő liláskék nőszirm bimbókat, amikor befordult a sarkon a szomszédasszony, akiktől az a borzasztó ordibálás hallatszott. Mamában felébredt a gondolat, hogy lehet, hogy ez a fiatalasszony haragszik rá.

— Úgy van az, kedves, hogy én már csak olyan kíváncsi öregasszony vagyok. Mikor az a nagy kiabálás volt maguknál, hát akkor én hallgatózni akartam, de nem lehetett, mert ez a kis jószág annyira ugatott. Arra kiabáltam, hogy fogja be a pofáját. Aztán a maga ura hallgatott el hirtelen — s míg mondta, zavarában igazítgatta a fejkendője kötését.

— Csak tessék máskor is rákiabálni arra a kis kutyára! — nevetett az asszony. — Elszégyellte magát ez az én emberem, nem is mer hangosan szitkozódni.

Ezzel el lett intézve a dolog, Mama megnyugodott, de azt elhatározta, hogy legközelebb hagyni fogja Fickót ugatni.

Fickó acsarkodása hallatszott, és ahogy a kapuhoz közeledtek, látták, hogy a kicsi eb mérgesen, követelődzve ugrálja körül a hatalmas németjuhász kutyát. Hektor néha odébb ment, és visszaheveredett a földre, de a kicsi nem bírta magával, egyre csak kiabált neki. Emberi ésszel azt lehetett hinni, Fickó valamire bízta Hektort, és szidja, mint egy rossz testvér, ócsárolja, követeli, hogy tegyen már valamit. Oda-odarohant a kapuhoz, beleszimatolt a levegőbe, aztán tovább morgott, acsargott, néha belekapva Hektor bundájába.

Mire Józsi és Mami a kapuhoz értek, kijött Mama is a nagy kutya-cirkuszra, és botjával néhányat a kiskutya felé suhintott a levegőben, de az nem vette komolyan a figyelmeztetést.

— Te Fickó! Hagyd abba! Mars a helyedre! — kiáltott rá Mami, de az csúnya, villogó tekintettel pillantott az emberre, és morgott, huzakodott tovább.

Hektor feláll, hogy arrébb vonuljon a megbolondult barát mellől, amikor Fickó az előzőeknél nagyobbban kapott bele a nagy kutya oldalába. A mozdulat követhetetlenül gyors volt, Hektor egyszerre kapta fel a levegőbe a kicsit, és közben harapott rajta valamennyit, majd feje lendületével ledobta. Fickó sírva, vonyítva rohant a kutyaólba, nyalogatta a fogak helyét, mozgásán látszott, hogy valódi nagy baja nem esett.

Józsi lába félig a lépcsőn, félig az udvaron maradt, mivel közben elindult, hogy Fickót elvigye Hektor mellől, de a hirtelen csata megállította, a történetek pedig megijesztették.

— Eszedbe ne jusson közbeavatkozni! — figyelmeztette Mama — Láttam már ilyet, apámnak is mindig két kutyája volt. Néha azokra is rájött a verekedhetnék, és az erősebbik összeharapta a kisebbet. Bár ezek eddig jól elvoltak. Most is ez a kicsi kezdte, a kisszobából figyelem. Hetek óta kezdkezik a nagyobbikkal. Rossz véged lesz, te kicsi kutya! — mondta az ólban szőrét nyaló Fickónak a nagymama.

Hektor magába figyelt, várt egy kicsit, hogy lesz-e kikapás, de az emberek hangjaiból azt szűrte le, hogy most nem lesz büntetés. Emlékezett, amikor még olyan két éves forma ifjú kutya volt, és akkor, a fűben heverő csontjára rálépett Józsi, akinek morogva nekifordult, és egy kicsit, egy egészen kicsit megkapta a gyerek nadrágját — nos, ekkor Mami, aki látta a jelenetet, megkötötte a hatalmas németjuhász kutyát rövid pórázra, odaparancsolta az akkor még igen kisfiú Józsit, kezében vitte a csontot. A csontot, Józsit egyszerre dörzsölte Hektor orrához, majd olyan hangosan, ahogy csak kiabálni bírta, ráordított a kutyára: nem szabad! S

ezt a hangot olyasmi követte, amit Hektor rémálmaiban sem akar felidézni. Ez néhányszor megismétlődött, és még némi pofán verés is, mert először morogni kezdett az asszonyemberre, mikor az megkötötte.

Most ez hirtelen felidéződött Hektorban, de ösztöneiben érezte, ez más helyzet.

— Hektor! Nem szabad! — szólt rá Mami, odahívva a kicsi kutyához, és azt a nagy orra alá tartva többször megismételte a tiltást.

Hektor szemében árnyalatok játszottak, fejét lehajtva elvonult az udvar legtávolabbi sarkában, és egészen magába húzódva feküdt órákig.

Maminak eszébe jutott a nagybácsi, aki azon a régi napon épp náluk volt, annak a bácsinak a döbbenete, amint látta, hogy Hektor milyen nagy büntetést kapott a gyerek miatt. „Nem vagy te asszonyból!” — mondta akkor Maminak, aki belefáradt, és dühös volt a bácsikájára, aki inkább a kutya oldalán avatkozott volna be, vagy legalábbis azt támogatta. Volt benne igazság: a gyerek lépett rá a kutya csontjára, de azt nem lehetett megengedni, hogy egy ilyen nagytestű, támadásra, védelemre való kutya a gazdák ellen forduljon.

Az asszony akkor felhívta az állatorvost, hogy most van-e valami teendő ezzel a két kutyával, s közben a valamikor emlékekből áthallatszott az orvos hangja: „Nagyon meg kell büntetni ezt a kutyát. Aztán ha eszébe jutna valakire még csak morogni is a házbeliek közül, hát kérem, akkor bizony el kell altatni, vagy le kell lövetni.”

Az orvos most is tárgyilagos, és Hektor irányában jóindulatú volt.

— Mennyi idős az a kicsi kutya? — kérdezte, majd a válasz után a következőket mondta. — Igen! Ez az! Olyan öt-hat éves korban jön rájuk, hogy át akarják venni a falkavezérséget. Ezért kapkodja a nagyobbikat. Még jó, hogy nem mentek vérre. Tessék elkészülni rá, ha a nagy úgy harapja meg, hogy megérzi a vérét, akkor meg is fogja ölni.

— Ó! Ez borzasztó! — ijedt meg Mami.

— Nem biztos. De fel kell készülni rá. Emberrel talán nem tenné, de kutyával biztosan. Benne van a vérében. Nem szabad közbeavatkozni, mert még megharapja valamelyiküket. Jó lenne azt a kicsi kutyát valahova elzárni, vagy ha van hátsó udvar, odatenni.

Cili az ablakból látta a kutyaharcot, hátán felállt a szőr, megrémült, és elbújt a nagyszobába az ágy alá. Napokig egészen magával volt elfoglalva, nem jött a hívásra, s csak az jelezte, hogy nincs semmi baja, hogy az ennivalója rendszeresen elfogyott a tálkájából.

Mama látva a cica visszavonulását, meg-megmosolyogta; s mikor a kosárból kisodródó horgolócérna sem tudta előcsalogatni a macskát egy kis játékra, a nagymama sóhajtvá gondolt rá: ez a cica az ijedelem óta tartózkodóbb lett. Majd csak lesz törleszkedő, megint.

Aggodalmakkal telt a húsvét, de a két eb látszólag békében élt tovább a közös területen.

Vagy két hét múlva, mikor Fickó sérülései meggyógyultak, ismét a szokott vidám csaholással rohant a kapura, s úgy látszott, tanult valamit a történetekből. Hektor a szokott módján őrizte a házat és a gazdákat, ereje fölényének tudatában lehetett, de nem bántotta a kicsi kutyát. Egymás mellé nem feküdtek, mint annak előtte, de nem is ugrottak össze.

Cili viszont gyakran egészen hűtlennek, sőt csapodárnak kezdett mutatkozni. Egy odadörzsölődés, egy dorombolás sem jutott senkinek a gazdái közül, de bezzeg mikor eljött Marcsi, vagy Nénje, azoknak rögtön felugrott az ölbe, és kis fejecskéjét odanyomva az oldalukhoz, törleszkedett, simult, dorombolt.

— Ejnye! Te cica! — mondta Nénje. — Menj szépen a dolgodra! Csupa szőr lesz tőled a ruhám.

Cili, mivel az ölből le lett téve a padóra, és látta, hogy oda nem mehet vissza, a néni lábánál ismételte az előző hízelgést, és körbe-körbejárta a nénikét, a dorombolást egy pillanatra sem hagyva abba.

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**